



ที่ระลึกเปิดอาคาร

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ♦ ศาลแขวงสุพรรณบุรี

16 กุมภาพันธ์ 2505

นว

1, 2

2505



นว

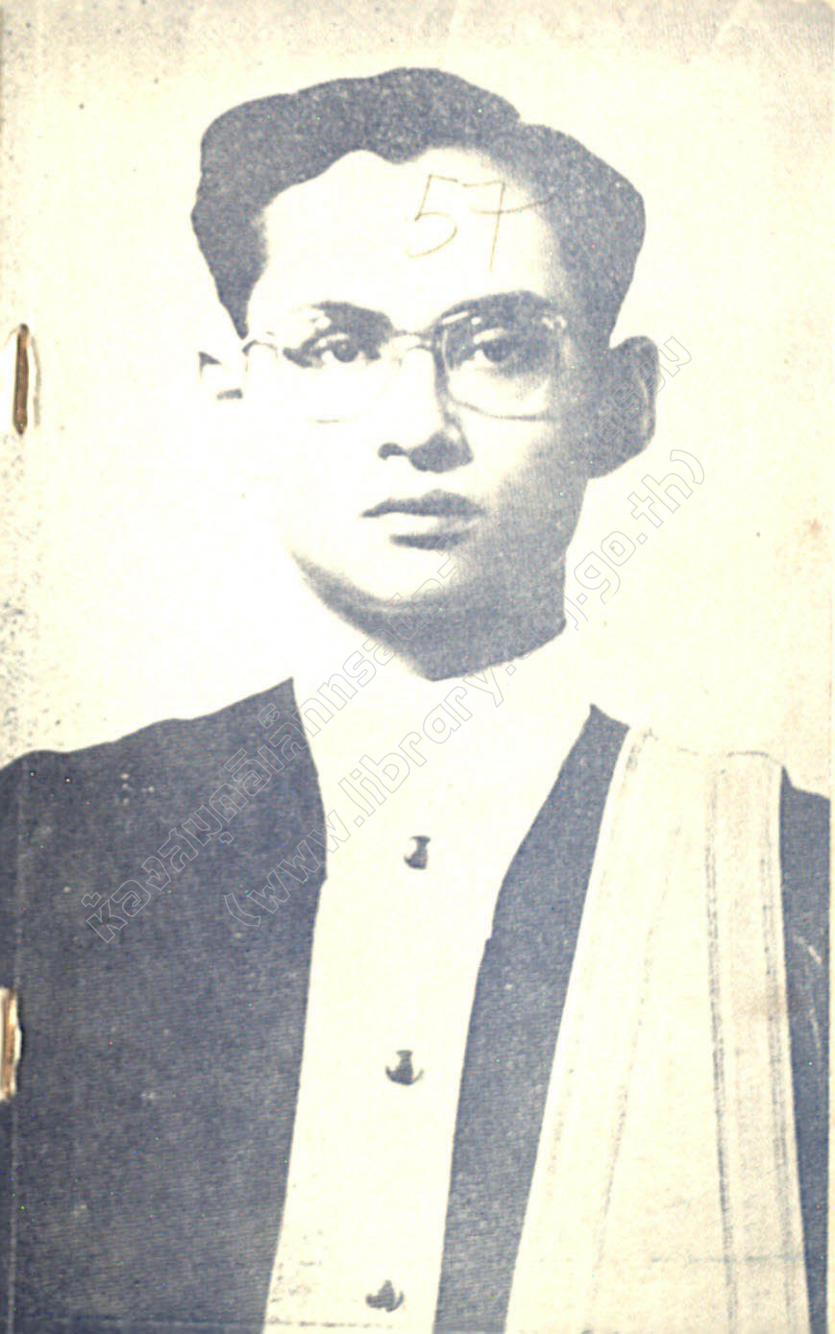
1, 2

2505

ที่ระลึกเปิดอาคาร

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี • ศาลแขวงสุพรรณบุรี

16 กุมภาพันธ์ 2505



57

คลังข้อมูลสารสนเทศ
(www.library.su.ac.th)

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

เลขทะเบียน.....	140
เลขหมู่.....	คห 18 8505
วันเดือนปี.....	

พระราชดำรัส

ใน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ



“การสละคุณธรรมนั้น มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่ง เพราะเป็นหลักประกัน ความปลอดภัย และความเที่ยงธรรม ของคนทั้งประเทศ และเป็น อำนาจอธิปไตยส่วนหนึ่ง ตาม รัฐธรรมนูญ ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปได้ดีต่อเมื่อนั้น ความยุติธรรมสม่ำเสมอ เป็นหลักอันคนทั้งปวงพึงยึดถือ เป็นทพทั้งใดเองนตย ขาพเจ้ารัฐสภเบนาเนาทสวนท่ง ท จะไดช่วยส่งเสริม ในการประสาทความยุติธรรมเจริญรุ่งเรือง สมควรแก่กาลสมัย”

(ตอนหนึ่งจากพระราชดำรัสเมื่อเสด็จเยือนกระทรวงยุติธรรม และ
ศาลยุติธรรม วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๕)

ปณิธาน

ของ

“พณ” จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี



“ข้าพเจ้าเองก็ตระหนักแน่ว่าเมื่อถึงเวลาอันสำคัญ
สำคัญของสภายุติธรรม ข้าพเจ้าเกรงและไม่เกียติ
อำนาจศาล...”

“...พลเมืองของเราได้เพิ่มขึ้นจาก ๘๐ ปีเศษมาแล้ว
อีก ๔ เท่า งานอาชีพ และวงจรชีวิตตลอดถึงชีวิต
เศรษฐกิจของประชาชนก็เปลี่ยนรูป และขยายตัวขึ้นมา
หลาย ทศวรรษมาทบทวนมาศาลจึงเหมาะสมมาหลาย และมีความ
สลับซับซ้อนยิ่งกว่าแต่ก่อน จึงจำเป็นต้องปฏิวัติระบบราชการ
หรือเทคนิคทางปฏิบัติของศาลให้เหมาะสมแก่ความจำเป็นใน
ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การพิจารณาคดีในศาล
รวดเร็วขึ้น ... เรืองเกล้าจะทำได้เพียงใด ข้าพเจ้า
กำลังปรึกษาหารือ กับท่านรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม
โดยถือเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องหนึ่ง ในงาน ปฏิวัติ ที่ข้าพเจ้าทำอยู่
เวลานี้ และหวังว่าเราจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงอันใน
ชั่วอายุของรัฐบาลที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี...”

(จากคำกล่าวตอบในวาระประกอบพิธีวางพวงมาลาถวายคารวะสภายุติธรรม

เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๐๓)



๑ พล ๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี

นโยบาย

ของ

กระทรวงยุติธรรม



“...การจัดใหม่และรักษาไว้ซึ่งกฎหมาย^{๗๓} และ
ปรับปรุงแก้ไข^{๗๔}ให้ดียิ่งขึ้น^{๗๕}เหมาะสมกับกาลสมัย การจัดใหม่ศาล^{๗๖}
เพื่อให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนพลเมือง การจัดใหม่^{๗๗}
ตุลาการ^{๗๘}เพื่อให้พิจารณาพิพากษา อรรถคดี^{๗๙}ไปตามกฎหมาย
โดยมีสมรรถภาพและคุณภาพ การให้อำนาจอิสระแก่ตุลาการ^{๘๐}
โดยดำเนินการมี^{๘๑}ใหม่ส่ง^{๘๒}ใดเข้ามาแทรกแซง เหล่านี้ จึงเป็น^{๘๓}
นโยบายสำคัญของกระทรวงยุติธรรม...”

จากคำบรรยายเรื่อง “กระทรวงยุติธรรมและนโยบายป้องกันราชอาณาจักร”

แก่นักศึกษาของมห. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

เมื่อ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๓

โดย

๑. พล.๑ พระยาอรรธการิย์นิพนธ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม



๔๔๑
๑ พล.๑ พระยาอรรถการนิพนธ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ความสำคัญของศาสตร์นิติยุติธรรม

โดย

หลวงอำรณนิติศาสตร์

ประธานศาลฎีกา



“... หากจะให้หน่วยราชการนั้นบางบาง ศาลบ้าง
ทำการพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั่วไป หรือได้หลาย ๆ หน่วย
แล้ว ผลของการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีก็ยังไม่ลงรอยกัน
ได้ และย่อมจะก้าวข้ามไม่เป็นระเบียบ ฉะนั้นรัฐธรรมนูญ
จึงกำหนดว่า เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ หน่วยราชการ
อื่น ห้ามอำนาจตุลาการนี้ไม่

ดังนี้ จะเห็นได้ทันทีว่า ศาลเป็นหน่วยราชการ สำคัญ
มาก เพราะการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการกำจัดทุกข์
และบำรุงสุขให้แก่ประชาชน กล่าวคือ เป็นการศึกษาไว้ซึ่ง
เสรีภาพ ทรัพย์สิน และความผาสุกของประชาชน จึงสมควรที่
จะให้ผู้พิพากษาซึ่งทำการ พิจารณา พิจารณาอรรถคดี มีอิสระ
ในการงานอย่างเต็มที่ รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติความข้อนี้ไว้”

(จากคำสอนพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช ๒๔๘๓
ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง)

คุณลักษณะ

ของ

ตลาดการ

๑

“... กระทรวงยุติธรรมกึ่งยัดมันในหลักการว่า ผู้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการประสาทความยุติธรรมแก่ผู้ผิดความนั้น จะต้องมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมอันสูงเหมาะสมแก่งานในหน้าที่ที่จะวินิจฉัยกรณีอันเกี่ยวแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน...”

นายกำธร พันธุลาภ

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

(จากคำบรรยายผลงานของกระทรวงยุติธรรมทางวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๐๔)

คำขวัญ

ของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี



ผมเชื่อมั่นว่า ชาว จังหวัด สุพรรณบุรี ทั้ง ทุกตัวคน
คงจะมีความยินดีอย่างยิ่ง ที่ได้มองเห็นสภาพสังคม
ของจังหวัด ของตน ในยุค โอโงะ สมภาคภูมิ อยู่ ณ กาล
บัดนี้ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความกรุณาของรัฐบาล และความ
อุตสาหะของกระทรวงยุติธรรม พร้อมกับท่านผู้พิพากษา
ในจังหวัดนี้ ได้ร่วมมือร่วมใจกันนิรมิตขึ้นมา

โดยเฉพาะส่วนตัวผมซึ่งอยู่ฝ่ายปกครอง ยิ่งมีความ
ยินดีเป็นทวีคูณ ด้วยเหตุที่ความสงบ อันแสดงถึงศักดิ์อำนาจ
ในการพิพากษาขาดข้อพิพาทนั้น ย่อมจำเป็นสำหรับการ
ตัดสิน ระเบียบข้อพิพาทหรือการกระทำผิด เช่นเดียวกันและ
ไม่น้อยไปกว่าความเที่ยงธรรม อันจะทำให้เห็นเด่นชัดถึง
ความยุติ ทั้งยังส่งผลสะท้อนไปในทางป้องกันมิให้ข้อ

วิพาทหรือการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกด้วย เป็นผลให้การ
ปกครองบ้านเมืองประสบความสำเร็จในที่สุด นำสันติสุขมา
สู่ประชาชนพลเมือง

โอกาส^๕ ผมขอระลึกคุณ ท่านผู้มีส่วน^๖ เกี่ยวข้องใน
การ^๕ และขอตั้งใจจริง อธิษฐานให้สถาบันแห่งนี้ จงเป็นที่
พึ่งแก่ชาวสุพรรณโดยทั่วกัน.

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์

คำขวัญ

ของ

ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสุพรรณบุรี



ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ได้สร้างมาเป็นระยะนาน
มาก เดิมเป็นอาคารไม้ที่ทรุดโทรมเต็มที่ ทางราชการจึงได้
จัดสร้างใหม่เป็นตึกใหญ่โตมั่งง่าเป็นศรีแก่เมืองสุพรรณบุรี
เป็นอย่างดี และ ๔ พณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี ได้ให้เกียรติมาเปิดตึกที่ทำการศาลใน
วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

แม้ว่า อาคารของ ศาลจะ เปลี่ยนไป จาก อาคาร ไม้อัน
ผุพัง มาเป็นตึกอันใหญ่โตโอฬารเช่นนี้ ภาระและหน้าที่
ของศาลในอันที่จะให้ความเที่ยงธรรมแก่ก่อกฎ ก็นั่งดำรงอยู่
สืบไป และดูเหมือนว่าวัฒนธรรมยังเจริญขึ้น คนยังเลื่อม

จากศีลธรรมมากขึ้นทุกที ภาระของศาลจึงเพิ่มมากขึ้น
 ตำรวจมีส่วนช่วยเพิ่มภาระของศาลอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน และ
 ด้วยความเที่ยงธรรมของศาลเองที่ช่วยให้เหตุการณ์โจรผู้ร้าย
 สงบเบาบางลง ภาระของตำรวจก็พอเพลามอลงได้บ้าง ภาระ
 ของศาล และหน้าที่ของตำรวจ เกือบเหมือนกันเหมือนสายโซ่
 และมีความสัมพันธ์ กันมาแต่ครั้งประเทศไทย ยังอยู่แถวภูเขา
 อลัได จนกระทั่งบัดนี้ ก็ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่อย่างใกล้ชิด
 ก็เพราะทั้งศาลและตำรวจ อยู่ภายใต้ตราเครื่องหมายแผ่นดิน
 ช้างศาลใช้เป็นตราประจำตำแหน่งสหพิพากษาซึ่งได้กระทำการ
 ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ และตำรวจซึ่งมีผลถือว่า
 เป็นหัตถ์ของพระมหากษัตริย์ ให้เป็นตราประดับหน้าหมวก
 อยู่จนทุกวันนี้

ตราใบไม้ที่ศาลและตำรวจยัง ปฏิบัติราชการ ด้วยความ
 เที่ยงธรรมเช่นนี้แล้ว ความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน
 ย่อมดำรงอยู่ชั่วกาลปาวสาน

พ.ต.อ. ประวัติ ขนนทอง

ลุดิสราให้เดินสวดสัฏกัม
อรุณเบิกนภาพนชมชนฉา
พิชเบตศาลสถิตยัตถรรณ
ซึ่งประจำจังหวัดสุพรรณบุรี
ขออัญเชิญคุณพระรัตนตรัย
เทพไทหลักเมืองอันเรืองศรี
ประสาทพรอภิบาลให้ศาลน
อกเป็นท่อนเกล้าชาวสุพรรณ

ขอปวงท่านทั้งหลายทั้งชายหญิง
ประสบสังยาสุกเกษมสันต์
ทำนุไรขายกำสารพัน
บันดาลดลผลอนันต์เอนกเนื่อง
ประสงฆ์ใดได้สมอารมณ์หวัง
ลากไหหลั่งพรห่อองฟูเฟื่อง
ธำรงเกษรติดงามนามประเทือง
สมเป็นเมืองเรืองสมญานานเทอญ

มนตรี ตราโมท

พระราชปรารภ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในหัตถ์ฉบับ

ขอพบที่อาคารศาลแพ่งเดิม

เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๐๓

ศาลสถิตยยุติธรรม

สมเด็จพระพุทธศาสนาภาล เปนอดีตภาค
ล่วงแล้ว ๒๔๒๔ พรรษา จุลศักราช ๑๒๔๔ ปรตัญบัน
กาลตรงกสังวัจระวิสาขมาส ชุมนบัณขจตุตถิดถิด
ศุกรวารบริจเลทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามกุฏ
บุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมวงษบริพัตร วรชติยราช
นิกรโรตม จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ

อุทโตสุชาติ สัสสาธเถระาเถ จักรบรมนารถ
 มหามกุฏราชรังกูร สุจริตมูลสุสาธิตอรรคอุกฤ
 ไทบูลย บรมาคุลยเมตตากนิหาร สุภาธิการรังสฤษดิ์
 รัชัญญลักษณวิจิตรโสภากยสรรพางค์ มณฑาโนตตมวงค์
 ประเนต มณฑาบกฤษฎกุล ประสิทธิสรรพาสกุล อุดม
 บรมสุขุมล ทิพยเทพาวตาร ไทศาลเกียรติคุณอดุลย
 ทิเทศ สรรพเทพาสรณารักษ์ วิจิตรศักดิ์สมญา วิจิตร
 ประทานารถ เปรมกระมลขัตติยราชประยูร มุลมุนษมตยา
 ภิมข อุดมเดชาธิการ บริบูรณ์คุณสาร สยามาทิณกร
 วรุตเมกราชดิลก มหปรีวารนายก อนันตมัทธเวร
 ฤทธิเดช สรรพวิเศษศิรินทร อเนกชนนิกรสโมสร
 สมมติ ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพพล
 เสวตรฉัตรดิตร กิริรัตโนปลักษณมหาบรมราชา
 ภิเศกาศิสิต สรรพเทพาศิวิจิตไชย สกลมไหษสวริยมหา
 สวาทินทร มณฑาพรหมนิทานมหารามาทิราช วโรดม
 บรมนารถชาติอ้าวาไศรย มุทธาทิไตรบริตันสรณา
 รักษ์อดุลยศักดิ์อักษเรศราชันดี เมตตากฤดาเสีตลฤทัย
 อโนปไมยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิบดินทร

ประมิมทรรณมิกมหาราชาธิราชบรมนารถพิตร พระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่า กรุงเทพมหานคร
 มหานครมรรัตนโกสินทร มหิมทรายุทธสา^๕ ในปี
 จาเดิมตั้งแต่ณ วัน ๑๖ ก่ำ ปีมะจัตวาศก ศักราช
 ๑๘๔๔ ซึ่งเปวันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาโลกย์ ประฐมบรมกระษัตริย์ ทรงสถาปนาหลัก
 พระนกร มาจนถึงวัน ๖ ก่ำ ปีมะจัตวาศก ศักราช
 ๑๘๔๔ นบวรจกครบร้อยปี เปบรมราชธานีมหา
 นครใหญ่สมบุรณ ปราศจากการศึกสงครามเปความ
 สุขอย่างยิ่ง ราษฎรข้าขอบขัณฑสีมาพระราชอาณาเขต
 ได้ตั้งนำทำมาหากินเจริญบริบูรณ์ ด้วยทรัพย์สินสมบัติ
 แลรุ่งเรือง ด้วยความรู้ในวิชา และทางค้าขาย โดยวิจิตร
 พิศดารเปอันมาก พระราชกิจในการรักษาประโยชน์
 ความสุขแลดำรงความยุติธรรม เปสิ่งสำคัญที่จะต้อง
 ทรงพระอุตสาหดำรงรักษาโดยพระสุตจริยปรีชาอาสหา
 แะจะจัดคดีเสียซึ่งการอาศัคยอากรรมทั้งปวง
 แลต้องป้องกัน แหนหวง คัทร ภายนอก ภายใน
 มิให้มีโอกาสล่วงเกินเบียดเบียนราษฎรให้เดือด

ร้อนได้ มีได้ทรงเอื้อเฟื้อแก่ความสุขในพระองค์
 ภาพระบรมราชอิศริยยศ ทรงพระราชประสงค์แต่
 จะเลิกสิ่งการที่ไม่เป็นธรรมให้ย่อยให้หมดไปถ่ายเดียว
 สู่ทรงอุสาสอดส่องหาในสรรพธรรม และสรรพการ
 ที่จะเป็นเครื่องเลอกลูก แก่ความสุขความเจริญซึ่งมันคง
 ของพระราชอาณาเขตแคว้นทุก ภาประดิษฐาแทน
 บำรุงให้เกิดมีเกิดขึ้นนอกไปลูกสืบไป แต่ทรงพระราช
 ดำริเห็นว่าในการที่ไปลงเหล่านี้ **การยุติธรรม**
 อันเดียวเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งใหญ่ว่า **เป็น** หลัก
ประธาน
 การชำระตัดสินความทุกโรง ศาล เป็นเครื่อง ประกอบ
 รักษาให้ความยุติธรรมเป็นไป ถ้าจัดได้ดั่งเช่นข้างใด
 ประโยชน์ ความสุข ของราษฎร ก็จะเจริญยิ่งขึ้น เท่านั้น
 เพราะฉะนั้น จึงได้ทรงพระอุสาสอดส่องในส่วนในพระราช
 กำหนดกฎหมายเก่าใหม่ แลการที่ ลูกขุน
ตระลาการ } ได้กระทำ
 แต่ก่อน ๆ สืบมาจนทุกวันนี้ จนทราบแจ้งตลอดด้วย
 มหันตวิริยญาณ แล้วทรงพระราชวินิจฉัยสอบด้วย
 กฎหมายอย่างธรรมเนียมในประเทศที่ใหญ่ทั้งปวง ที่
 ในทุกวันนี้ภาษาปรากฏกันว่า ราษฎรได้ความสุขเป็น

อย่างขงนั้น ๆ โดยลเอชดตลอดแล้ว ทรงพระราช
 ดำริเห็นว่า การอย่างธรรมเนียมพิจารณาตัดสินความ
 มากมายหลาย ศาลหลวง กระทรวง แลผู้มอำนาจ ต่าง ๆ
 ทั้งปวง บังคับบัญชาว่ากล่าวเอาเองแทบจะทุกกระทรวง
 หนักงานสับสนปะปนกันกับราชการอื่น ๆ นั้น เปน
 เครื่องกีดกันให้การยุติธรรมเกิดยาก จึงเปนจะต้องจัด
 รวมเข้าให้เป็นแห่งเดียวกัน แลจัดให้ ^{ผู้พิพากษา} ^{ผู้พิจารณา} } มี
 นาทพิณกังงาน แต่ที่จะ หนักบำรุง รักษายุติธรรม อยู่ฝ่าย
 เดียว มิให้เกี่ยวในราชการอื่นได้ ตัดเหตุที่เป็นช่องของ
 การที่ไม่เป็นธรรม แลเพิ่มเติมเปิดช่องโอกาสของการที่
 จะให้เจริญในทางยุติธรรมทุกอย่าง ที่คิดเห็นได้ในเวลาน
 ทุ ^{สิ่ง} } ได้ทรงพระราชดำริการตลอดสำเร็จแล้ว
 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยา
 สूरวงษ์ไวยวัฒน์วิพัฒน์ศักดิ์ อรรคยโสธมบรมนารถ
 ประทุมามาตมมหาเสนาบดีวรภักษ์สังฆมูรธาธร ทักษิณ
 นครคามรญาณุกิจการ ทวยหาญพลเทพบุตร นเรศวร
 นายกษามดิลกเสนาภกาฤณดิทร ปริณิทรมหาราช

วโรปการกิจ สรรพสิทธิยุติธรรมธาตอกัฏฐิวิปริการกรรม
 พาทุ สมุหพระกระลาโหม เรียกเมสเซอร์เกรซบราเดอ
 รับแจ้งการทำศาลหลวง มีแผนที่กว้างยาวสูงต่ำดังนี้
 ดักหลังใหญ่หนึ่งสองชั้น โดยสูงตั้งแต่ดินขึ้นไปกว
 กับ ตั้งแต่ถานหอนาฬิกาสูงพ้นจากดักหลังใหญ่ขึ้นไป
 ถึงยอดซุ้มนาฬิกาสิบเจ็ดวาสามศอกกับ ดักหลังใหญ่
 ยาวสามสิบห้าวาสามศอกกับ กว้างในทกลางขาดหลัง
 หนึ่งสิบสองวาศอก ดักแถว ^{ข้าง} { สูงสามวา ยาว
^{ขวา} ด้านละเจ็ดวาสองศอกกับ กว้างห้าวาสองศอก รวม
 เป็นเขตรศาลโดยยาวห้าสิบหกวา โดยกว้างสิบสองวา
 กำหนดพระราชทรัพย์เป็นราคากำจ้างแลค่าสิ่งของ
 ต่าง ๆ รวมเป็นเงิน สองพันสี่ร้อยยี่สิบเจ็ดชั่งกับสี่
 ตำลึง นายช่างได้ทำารกตักสมการที่จะวางศิลาฤกษ์ได้
 ครั้น ณ วัน ๖๕ ถ้า บรมเมษจุลศก ศักราช ๒๒๔๔
 ซึ่งเป็นวันขึ้นจันทรขึ้นปี จึงแสดงพระราชดำเนิ
 โดยกระบวนพยุหยาตรา มาทรงวางศิลาก่อพระฤกษ์
 วันเดียว กันกับ พระฤกษ์ ประชุม บรม ราชา นุสสา วรีย

แล้วพระราชทานนามว่า ((ศาลสถิตย์ยุติธรรม)) เป็น
 ที่ประชุมลูกขุนตระลาการขุนศาลทุกกระทรวง แลเป็น
 ที่เก็บรักษาพระราชกฤษฎีกากฎหมาย พระราชบัญญัติ
 แก่ } รวบรวมไว้ในที่เดียวกันทั้งสาม เพื่อจะได้สอบ
 ไต่ }
 สว่น่าย แลให้การเสร็จคดีได้โดยเร็ว เปนที่เบาใจ
 ของผู้ต้องคดีทั้งปวง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าทุกเรือนที่
 ทรงพระราชดำริให้สร้างศาลหลวงนี้ ไว้ในทิวชัย
 บรรจบไว้ในแท่งศิลาใหญ่ ซึ่งเป็นศิลาประมุขฤๅษ
 เพื่อให้เป็นสิ่งสำคัญประจักษ์แก่ศาลสืบไปภายหน้า ขอ
 ให้ธรรมเนียมยุติธรรมจงเจริญรุ่งเรืองแผ่ไพศาล แล
 จริตติกาลอับชว้าแลดับ สมดังพระบรมราชประสงค์
 โดยสุจริตเทอญ. ฯ



ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีสมัยที่ ๑
 บัดนี้เป็นบ้านพักวิทยาทาน



ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีสมัยที่ ๒
 (ภาพนี้ถ่ายก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

ประวัติ

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

ประวัติของศาลจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น จะได้แบ่ง
บรรยายย่อๆ เป็น ๓ สมัย กล่าวคือ
สมัยที่ ๑ (ตั้งแต่ ร.ศ. ๑๓๗ ถึง ร.ศ. ๑๕๕)

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีเดิมเรียกว่าศาลเมืองสุพรรณ
บุรีตั้งชนเมือครั้งใดไม่พบหลักฐาน ทราบแต่เพียงว่าได้มี
ประกาศจัดการศาลยุติธรรมมณฑลนครไชยศรีเมื่อปี ร.ศ.
๑๑๗ เข้าใจว่าข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมมณฑล
นครไชยศรีจะได้จัดตั้งศาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งขึ้นอยู่กับ
มณฑลนครไชยศรีในปีเดียวกันด้วย (ปรากฏในบันทึกของ
พระมนูนาทวิมลฤๅณย์ อดีตผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด
สุพรรณบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ว่า ได้สอบถามทนายความ
เก่า ได้ความว่าศาลเมืองสุพรรณบุรีตั้งชนเมือปี ร.ศ. ๑๑๗)
ส่วนเขตอำนาจศาลนั้นไม่ปรากฏว่ามี การเปลี่ยนแปลง

ประการใด คงถือเอาเขตจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเขตอำนาจศาลตลอดมา อาคารศาลในสมัยนั้นเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวหลังคามุงจาก ปลูกอยู่ในที่ดินของวัดจำปา (ร้าง) เมื่อสร้างอาคารศาลใหม่เมื่อปี ร.ศ. ๑๒๕ แล้ว ได้ใช้เป็นบ้านพักผู้พิพากษา ต่อมาได้ซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงเป็นหลังคามุงกระเบื้องและสร้างครัวอีก ๑ หลัง เมื่อปี ร.ศ. ๑๒๗ ปัจจุบันอาคารหลังนี้ได้ตัดแปลงไปบ้าง ขณะนี้ใช้เป็นบ้านพักผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

สมัยที่ ๒ (ตั้งแต่ ร.ศ. ๑๒๕ ถึงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕)

ต่อมาอาคารศาลเดิมชำรุดทรุดโทรมมาก จึงได้ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี ร.ศ. ๑๒๕ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวหลังคามุงกระเบื้อง กว้าง ๕ วา ยาว ๓๐ วา ๒ ศอก พื้นสูงจากพื้นดิน ๒ ศอก หลังคาสูงจากพื้น ๘ ศอก ปลูกอยู่ในที่ดินของวัดจำปา (ร้าง) อยู่ห่างจากอาคารหลังเก่า ๓๐ วา ดินเงินค่าก่อสร้าง ๑๒,๑๕๐ บาท

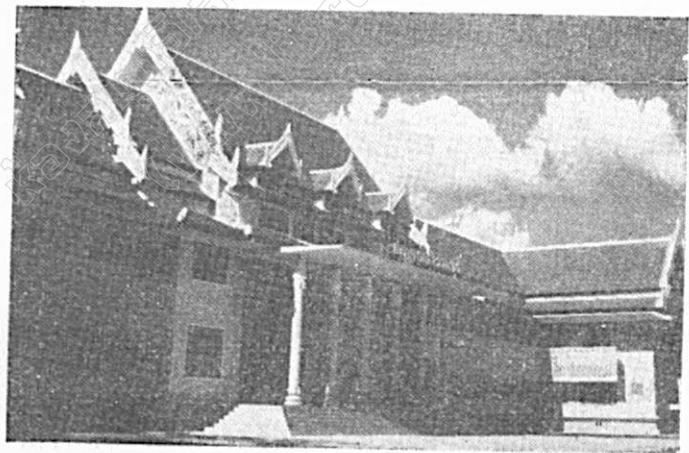
ภายหลังปรากฏว่าตัวอาคารเล็กและคับแคบไป ไม่เพียงพอกับปริมาณ ของงานที่เพิ่มขึ้น จึงได้ก่อสร้าง

เพิ่มเติมอีกโดย ต่อออกไปทาง ด้าน หลังและ ต่อไปอีกทางด้าน
ข้างทั้ง ๒ ด้าน เพื่อใช้เป็นห้องพิจารณาและห้องทำงาน
ของผู้พิพากษา แม้กระนั้น ตัวอาคารของศาลก็ยังคับแคบ
ไม่เพียงพอกับปริมาณของงานอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะห้อง
พิจารณามีเพียง ๓ ห้อง ห้องทำงานก็เล็กและคับแคบต้อง
ตั้งโต๊ะทำงานกัน อย่างแออัด ในระหว่างนี้ปรากฏว่า
อาคารศาลได้ชำรุดทรุดโทรมลงเป็นอันมาก พื้นศาลทรุด
เอียงไปแถบหนึ่ง ตัวไม้เครื่องบนผุ หลังคารั่ว ได้ทำการ
ซ่อมแซมแก้ไขพอประทังใช้ราชการได้ตลอดมา จนเมื่อ
ต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หลังคาทางด้านหลังยุบลงมาเป็นเนื้อที่
ประมาณ ๓ ตารางเมตร ถ้าจะซ่อมแซมก็อาจจะทำให้
อาคารส่วนอื่นที่ยังคงทรงตัวอยู่ได้ชำรุดพังลงไปอีก จึงไม่
สามารถทำการซ่อมแซมให้คงสภาพได้ จึงจำเป็นต้อง
ต้องสร้างอาคารศาลใหม่ให้เหมาะสมต่อไป ดังจะได้กล่าว
ถึงในสมัยที่ ๓

อนึ่งเห็นสมควรกล่าวไว้ด้วยว่า ในสมัยที่นายอาจิต
ไชยคำ เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้น ปรากฏว่า การ
พิจารณาพิพากษาคดีของศาลจังหวัดสุพรรณบุรี มีความ



ศาลเจ้าวัดสุพรรณบุรี
ในบึงฉลวย



ค้างเพียง ๕ เรือง ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน จนนายเสนอบุณยเกียรติ อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๘ ในสมัยนั้นได้มีหนังสือชมเชย เป็นทางราชการ ดังปรากฏในตำแหน่งนี้คือ คุณภาพของกระทรวงยุติธรรมแล้ว

สมัยที่ ๓ (ตั้งแต่วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ เป็นต้นไป)

เนื่องจากอาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีใน สมัยที่ ๒ ได้ชำรุดทรุดโทรมมากถึงแก่แล้ว จึงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลโดย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณาจัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้าง อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขึ้นใหม่ในวงเงิน ๒,๗๐๐,๐๐๐ บาท เป็นอาคารศาลขนาด ๓๐ บัดตั้งก ตามแบบแปลนของกองแบบแผน กรมโยธาเทศบาล (โดย น.จ. ชารี เทพหัสดิน ณ อยุธยา นายทองจุล ดึงกุล เป็นสถาปนิกและวิศวกรร่วมกัน ด้วยความเห็นชอบของนายฉันท ภูมิโสม นายช่างหัวหน้ากองแบบแผน) พร้อมด้วยบ้านพักผู้พิพากษาและจำศาลอีก ๓๐ หลัง

ที่ดินที่ใช้ในการก่อสร้างได้กำหนดเอาที่ดินของศาลแขวงสุพรรณบุรีซึ่งได้ซื้อไว้เมื่อสร้างศาลแขวงสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นที่ดินศาล และได้แบ่งเงินงบประมาณ

ค่าก่อสร้างไปซื้อที่ดินเพิ่มเติมทางบ้านเหนืออีก ๒ ไร่ ๓๕ ตารางวา เป็นเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท คงเหลืองบประมาณที่ใช้ในการก่อสร้าง อาคารศาล และ บ้านพักผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจริง ๆ เพียง ๒.๖๒๐,๐๐๐ บาท การก่อสร้างได้ใช้วิธีเรียกประกวดราคา บริษัทหะศิริชัยก่อสร้าง จำกัด เป็นผู้ประมูลได้ แต่งงบประมาณที่ได้รับคงก่อสร้างได้เพียง อาคารศาลขนาด ๑๐ มัดลังก์ ๑ หลัง กับบ้านพักผู้พิพากษา หัวหน้าศาล ๒ หลังเท่านั้น

ในการ ก่อสร้าง กระทรวงยุติธรรมได้แต่งตั้งกรรมการ ๕ คนคนหนึ่งเป็น กรรมการ ตรวจ การ ก่อ สร้าง ประกอบด้วย

๑. อธิบดีพิพากษาลูก ๑ (ในระหว่างก่อสร้าง ได้มีการย้ายสับเปลี่ยนกันคือ นายเสนอ บุญเกียรติ, นายหัวเฒ่า ประชาบาล และนายเกษม ทิพย์จันทร์ ตามลำดับ)

๒. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสุพรรณบุรี (ในระหว่าง ก่อสร้างได้มีการย้าย สับ เปลี่ยน กันคือ นายอาทิตย์ ไชยคำ, นายสมชัย ทรัพย์วนิช และนายธำรง สุนทรกุล ณ ชลบุรี ตามลำดับ)

๓. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงสุพรรณบุรี (ในระหว่างก่อสร้างได้มีการย้ายสับเปลี่ยนกัน คือ นายดำรง สุพรรณกุล ณ ชลบุรี และนายประดิษฐ์ ทิมมณี ตามลำดับ)

๔. นายบัณฑิต ลูประสงฆ์ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

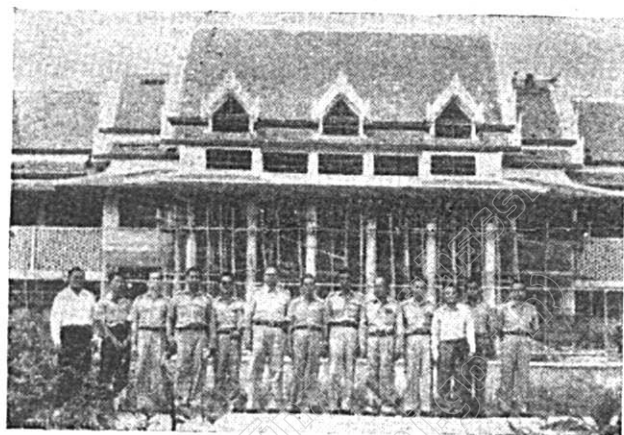
๕. นายปศพ นพรมภา ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

๖. กิ่งจังหวัดสุพรรณบุรี (นายประยูร สุขุขานนท์)

๗. ผู้แทนกรมโยธาเทศบาล (ผู้แทนของกรมโยธาเทศบาลซึ่งมาตรวจรับมอบงานก่อสร้างแต่ละงวด คือ นางสาวธารี เทพหัสดิน ณ อยุธยา นายสนิท จิมโอม และนายทองจุล สิงห์กุล)

นอกจากนี้ กรมโยธาเทศบาลยังได้ตั้ง นายจรูญ กรรณิการ์ ช่างตรี มาควบคุมการก่อสร้างด้วยตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง

การก่อสร้างเมื่อได้ตั้งนามในสัญญาก่อสร้างระหว่างกระทรวงยุติธรรมกับบริษัทหะศิรัชย์ก่อสร้าง จำกัด ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ แล้ว จึงได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ ก่อสร้างเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๐๔ โดย ฯพณฯ



คณะกรรมการรับมอบงานวัดที่ ๔ เมื่อ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๐๔

พระยาอรรธการโยนินพนธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
เป็นประธานพิธี

ตามสัญญารับเหมาก่อสร้าง บริษัทผู้รับเหมาจะ
ต้อง สร้างให้เสร็จ และ ส่งมอบงาน แก่ผู้จ้างได้ ในวันที่ ๑๕
กันยายน ๒๕๐๔ แต่การก่อสร้างได้ประสบอุปสรรคหลาย
ประการ กระทรวงยุติธรรมคู่สัญญาฐานเป็นผู้จ้าง จึงยึดอายุ
สัญญา การ ก่อสร้าง ออกไปอีก จนถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งในที่สุดการก่อสร้างก็ได้เสร็จลงตามสัญญา
และคณะกรรมการตรวจการ ก่อสร้างได้ตรวจรับ มอบงาน
ก่อสร้างไว้แล้วเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๔

ในระหว่างการก่อสร้างนั้นปรากฏว่านายช่างผู้ควบคุมการก่อสร้างได้ คณะกรรมการตรวจการก่อสร้างทุกท่านได้ ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะเอาใจใส่ในการก่อสร้างอยู่อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เพื่อให้เป็นไปตามรายละเอียดในสัญญาอย่างหนึ่ง ในบางการก่อสร้างสัญญาอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงในปัญหาบางประการ จนถึงต้องหรือทางผู้ออกแบบ และเขียนรายการก่อสร้าง สัญญาเป็นการด่วน ซึ่งมีอยู่หลายครั้งหลายหน

สำหรับรายการก่อสร้างใดที่เห็นว่าเป็นสัญญาลักษณะของอาคารแล้ว ก็ได้เข้มงวดกวดขันเป็นพิเศษ ดังปรากฏผลเช่นที่เห็นอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้ ทาง กรมโยธาเทศบาล ยังได้จัดตั้งข้าราชการกองแบบแผน ซึ่งมีได้เป็น คณะกรรมการตรวจการก่อสร้างไปร่วมมือในการก่อสร้างด้วย เช่น

- ๑) ร.ต. จรูญ คล่องตัว รวบรวม กับพวกเป็นผู้วางผัง
- ๒) นายสืบศรี คำอุไร เป็นผู้ตรวจพิสูจน์ความแน่นของดินจนปรากฏว่าในบริเวณก่อสร้างไม่ต้องตอกเข็ม
- ๓) นายพจน์ กันขมาตาเป็นผู้ตรวจพิสูจน์คุณภาพของหิน ททราย

อนึ่งในการสร้างอาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีได้ขอ
อาคารศาลแขวงสุพรรณบุรีขกไปโดยประสงค์เอาที่ทำการ
ศาลแขวงสุพรรณบุรี รวมอยู่ในอาคารศาลจังหวัดสุพรรณ
บุรีด้วย ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีและศาลแขวงสุพรรณบุรี
ได้เริ่มเข้าทำการในอาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรี หลังที่
สร้างใหม่แต่วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ และได้ทำพิธีเปิด
ที่ทำการศาล จังหวัดสุพรรณบุรี และศาล แขวง สุพรรณบุรี
เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ โดย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์
ชนะวัฒน์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานพิธี

ประวัติ

ศาลแขวงสุพรรณบุรี



ศาลแขวงสุพรรณบุรี^{๒๕๖๒}นั้นจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติให้ใช้พระราชธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๗๗ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาคriminal ความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๘๘ ศาลแขวงสุพรรณบุรีมีเขตอำนาจตลอดเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เปิดทำการครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๐๐ โดยอาศัยรวมอยู่ในอาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีเดิม ซึ่งเบียดเสียดแออัดกันมากไม่สะดวกต่อการปฏิบัติราชการ ต่อมาทางราชการ กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดเงินงบประมาณ มาให้ก่อสร้างอาคารศาลแขวงสุพรรณบุรีขึ้นโดยเฉพาะ พอเมื่อความยุติธรรมยุติลงไปแล้ว อาคารหลังนั้นตั้งอยู่ถนนประชาธิปไตย (ข้างที่ทำการแขวงการทางสุพรรณบุรี)

ตามภาพเคียง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
เปิดทำการเป็นเขตเทศบาลเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๐๓ แต่ยังคง
คาบกับแคบและเป็น เว้นไว้มีสภาพไม่เหมาะสม เป็นอาคาร
ศาลอันแท้จริงอยู่นั่นเอง

ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๔ ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีได้รับ
งบประมาณเพื่อปลูกสร้างบ้านพักและตัวอาคารศาลจังหวัด
สุพรรณบุรีใหม่ เพราะอาคารหลังเดิมชำรุดทรุดโทรมมาก
ประกอบที่อาคาร ศาลแขวงสุพรรณบุรี ก็คับแคบ ยังไม่อยู่
ในสภาพที่เหมาะสมดังกล่าวแล้ว เมื่อก่อสร้างอาคารศาล
จังหวัดสุพรรณบุรีขึ้นใหม่แล้ว จึงให้รวมศาลแขวง
สุพรรณบุรีไว้ในอาคารหลังเดียวกันด้วย โดยใช้อาคาร
ชั้นล่างด้านทิศใต้เป็นที่ทำการศาลแขวงสุพรรณบุรี ตั้งแต่
วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ เป็นต้นมาจนปัจจุบัน ซึ่ง
นับว่าจะสะดวกสบายและโอ่โถงสมควรกว่าอาคารเดิมเป็น
อันมาก

รายชื่อข้าราชการศาลแขวงสุพรรณบุรีปัจจุบัน

ข้าราชการตุลาการ

๑. นายประดิษฐ์ ทิมมณี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
๒. นายสมประสงค์ พานิชอัตรา ผู้พิพากษา

ข้าราชการธุรการสามัญ

๑. นายสวัสดิ์ สุดดี จำศาลตรี
๒. นายธงชัย สีทธิสระ เสมียน
๓. นายชำนาญ สิงห์วรรณ เสมียน

ข้าราชการประเภทลูกจ้างประจำ

๑. นายทวิศักดิ์ อักษรพาส์ นักการ
๒. นายเชอม ขาวมาก ภารโรง

ทำเนียบ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสุพรรณบุรี



ตั้งแต่ ร.ศ. ๑๑๗ ถึง ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๒ ถึง ๒๔๔๖)

ยังค้นหาไม่พบ

ดำรงตำแหน่งเมื่อ

๑. นายแช่ม (ไม่ปรากฏนามสกุล)

ร.ศ. ๑๒๒

๒. หลวงวิเศษสารนิติ (ปุ่น)

ร.ศ. ๑๒๕

๓. หลวงพิไชยสารคุณ

ร.ศ. ๑๒๖

๔. นายถ้วน (ไม่ปรากฏนามสกุล)

ร.ศ. ๑๒๘

๕. หลวงอุปธานนิติเทศ

ร.ศ. ๑๓๐

๖. หลวงการตุลาการ

พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๘

๓. หลวงราชปัญญา	พ.ศ. ๒๔๖๔
๔. พระราชประชา	ไม่ทราบ
๕. พระทิพย์ปัญญา	พ.ศ. ๒๔๖๕
๑๐. พระศรีปัญญา	ไม่ทราบ
๑๑. พระคุณยพากย์สุวรรณคำ	พ.ศ. ๒๔๗๕
๑๒. พระนิติธรรมประกรณ์	พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๓. พระคุณยทัณฑ์ชานาณดี	พ.ศ. ๒๔๘๔
๑๔. พระมณูนาทวิมลฤกษ์	พ.ศ. ๒๔๘๗
๑๕. หลวงอาหารคดียราษฎร์	พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๖. นายกราม สิวะวิโรจน์	พ.ศ. ๒๔๘๕
๑๗. นายสุทิน เกษกุลปต์	พ.ศ. ๒๔๘๖
๑๘. นายศิริ โชติกุล	พ.ศ. ๒๔๘๘
๑๙. นายกิ่ง ศาลิคุปต์	พ.ศ. ๒๔๙๑
๒๐. นายอาทิตย์ ไชยคำ	พ.ศ. ๒๔๙๒
๒๑. นายธำรง สุนทรกุล	พ.ศ. ๒๔๙๔
ณ ชลบุรี	

รายชื่อผู้ดำรงตำแหน่ง

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงสุพรรณบุรี



ดำรงตำแหน่งเมื่อ

๑. นายเชญ โกสิน พ.ศ. ๒๕๐๐

๒. นายดำรง สุนทรกุล ณ ชลาบุรี พ.ศ. ๒๕๐๑

๓. นายประติษฐ์ ภูมิภักดิ์ พ.ศ. ๒๕๐๔



ข้าราชการศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

สมัยปัจจุบัน



ข้าราชการตุลาการ

๑. นายดำรง สุนทรกุล ณ ชลบุรี ผู้พิพากษา
หัวหน้าศาล
๒. นายบัณฑิต อุประสงฆ์ ผู้พิพากษา
๓. นายปสพ นพรมภา ผู้พิพากษา
๔. นายวิวัฒน์ ผดุงจิตร ผู้พิพากษา
๕. นายแวว ยอดพยอม ผู้พิพากษา
๖. นายสุวัช รัตนอุดม ผู้พิพากษา

ข้าราชการตุลาการสมัญญ

๑. นายเลียบ ภิญญะวรรณ จำศาลโท
๒. นายวิมล ราชเทวินทร์ เจ้าพนักงานเสวกชั้นตรี
(กระทรวงยุติธรรม ส่งมาดำเนินการ บังคับคดี
ล้มละลายชั่วคราว)

เสมียน

๑. นายบุญญา บริบูรณ์
๒. นายสุริย สุขสมบูรณ์
๓. นายสอน วงษ์วิรัตน์
๔. นางกมลทิพย์ พงษ์โสกา
๕. นายสุนทร เชาวกุล
๖. นางสาวสุดใจ อำพันทอง
๗. นางสาวสมพงษ์ วงษ์เกษม
๘. นายประเทือง สรรพมงคล
๙. นายสม ผดุงจิตร
๑๐. นายสถิตย สุวรรณศรี
๑๑. นายอุปถัมภ์ บุญญาเลิศ พนักงานบัญชี (สังกัดกอง
บังคับคดีล้มละลาย สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม)

ข้าราชการธุรการวิสามัญ

๑. นายคำ เท่งบุญมา หัวหน้านักการ
๒. นายสวัสดิ์ บุญรอด นักการ

ลูกจ้าง

๑. นายอุทิศ ทับทิมทอง นักการ
๒. นายตุ้ย ค่วงคำจันทร์ ภารโรง
๓. นายอมร สิงหารุณ ภารโรง

คณะผู้พิพากษา

และศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.sruj-90.th)



นายธำรง สุนทรกุล ณ ชลบุรี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล



นายบดีนาร์ ลุประสงค์
ผู้พิพากษา



นายปสพ นพรัมภา
ผู้พิพากษา



นายวัฒน์ ผดุงจิตร
ผู้พิพากษา



นายแวว ชอดรยุง
ผู้พิพากษา



นายสุรัช รัตนอุดม
ผู้พิพากษา



นายเลียบ ภิญญะวรรณ
เจ้าศาลโท



นายประดิษฐ์ ทิมมณี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล



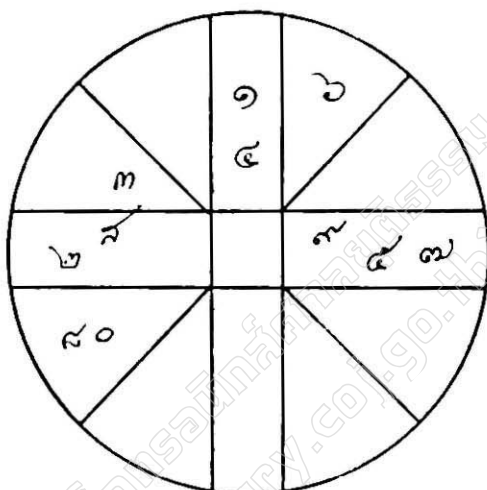
นายสมประสงค์ ทานิชอัตรา
ผู้พิพากษา



นายสวัสดิ์ สุดดี
จำศาลตรี

คำจารึกในแผ่นศิลาฤกษ์

๑๖.



อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

พระยาอรรณการีย์นิพนธ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

วางศิลาฤกษ์ ณ วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

ปฐมฤกษ์วางศิลา ๑๑ ๔๘ น.

หมดฤกษ์ ๑๒.๑๖ น.

ตรงกับวัน อังคาร ปีฉลู ตรศก

ขอให้อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีตลอดไป



ภาพที่ ๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กำลังทำพิธีวางแผ่นศิลาฤกษ์



คำกล่าวรายงาน
ในพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี
โดย

นายห้วน ประชาบาล อธิบดีผู้พิพากษภาค ๑

ณ วันที่ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

ขอประทานกราบเรียน ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้า และข้าราชการ ศาล จังหวัด กับ ศาล แขวง
สุพรรณบุรี รู้สึก เป็น เกียรติยศ และ ปิติยินดี เป็น อย่างยิ่ง ที่
พณ ฯ ได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคาร
ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ท่ามกลางท่านผู้มั่งคั่งร่ำรวยทั้งหลายที่ได้
กรุณามาร่วมงานในวัน

อาคาร ศาล จังหวัด สุพรรณบุรี เดิม เป็น อาคาร ไม้
ชั้นเดียว ก่อสร้างเมื่อปี ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ในที่ดิน

ขหลวงจึงไปขังที่วัดร้าง ก่อนมาภายหลังปรากฏว่าตัวอาคาร
 เล็กและกันแคบไป ไม่เพียงพอกับปริมาณของงานที่เพิ่มขึ้น
 จึงได้ก่อสร้างเพิ่มเติมอีก โดยต่อออกไปทางด้านหลังและต่อ
 ไปทางด้านข้างทั้ง ๒ ด้าน เพื่อใช้เก็บห้องพิจารณาและ
 ห้องทำงานของเจ้าอาวาส แม้กระนั้นตัวอาคารของศาลก็ยัง
 กันแคบไม่เพียงพอกับปริมาณของงานอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะ
 ห้องพิจารณาคดีไซ้ ๓ ห้อง ห้องทำเนียบเล็กกับแคบต้อง
 ย้ายโต๊ะทำงานที่โต๊ะเก่าออกไป ในระหว่างที่ปรากฏว่าอาคาร
 ศาลได้ชำรุดทรุดโทรมลงเป็นอันมาก จนศาลทรุดโทรม
 เกินไปแทบหนึ่ง ตัวไม้กระดานพื้น หลังคามุง ทางศาล
 ได้ทำการซ่อมแซมแก้ไข ท่อประปา ใช้อาคาร ได้ตลอดมา
 จนเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ปรากฏว่าหลังคาทางด้านหลัง
 ทรุดลงมาเป็นเนื้อที่ประมาณ ๓ ตารางเมตร ถ้าจะซ่อมแซม
 ก็อาจจะทำให้อาคารส่วนอื่นพังลงด้วยอยู่ ได้ชำรุดพังลงไปอีก
 จึงไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้คงสภาพได้ไว้ เว้นแต่จะ
 ก่อสร้างขึ้นใหม่ ด้วยความกรุณาของกระทรวงยุติธรรมอันมี
 ฯพณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน และ
 ด้วยความกรุณาของรัฐบาล ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ กระทรวง
 ยุติธรรม จึงได้รับงบประมาณค่าก่อสร้าง อาคาร ศาล จังหวัด

สุพรรณบุรีใหม่เป็นอาคารศาลขนาด ๑๐ บิลดิงก์ หรือทั้ง
บ้านเกิดสหวิทยาและศาล เป็นเงิน ๒,๓๐๐,๐๐๐ บาท
ข้างเจ้า และ บรรดาข้าราชการ ศาลจังหวัด กับ ศาลแขวง
สุพรรณบุรีศึกษาซึ่ง ในความกรุณาของ กระทรวงยุติธรรม
และรัฐบาลเป็นอย่างดี

อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีที่จะก่อสร้างใหม่ เป็น
อาคารตึก ๒ ชั้น หลังคาทรงไทย ตัวอาคารกว้าง ๕.๕๐ เมตร
ยาว ๘๘.๐๐ เมตร ด้านหน้าหันสู่ถนนประชาธิปไตยและ
ขนานกันไปกับถนน มุมกลางทางด้านหน้ากว้าง ๑๗ เมตร
ยื่นออกจากตัวอาคาร ๕ เมตร มุมข้างทางด้านหน้าทาง ๒
ข้าง กว้าง ๘.๕๐ เมตร ยื่นออกจากตัวอาคาร ๑๐.๕๐ เมตร
นอกจากนี้ยังมีมุมกลางทางด้านหลัง ยื่นออกจากตัวอาคารออก
๑๕ เมตร กว้าง ๕.๐๐ เมตรด้วย มีห้องพิจารณาทั้งหมด
๑๐ ห้อง มีห้องทำงาน, ห้องพักพนักงานอัยการ, ครัว, คุก,
คุกคาม, ทยานและห้องซึ่งเผด็จหา กับมีสถานที่ทำการของ
ศาลแขวงสุพรรณบุรีรวมอยู่ภายในอาคารเดียวกันด้วย ส่วน
ทางด้านข้างของอาคาร ทางด้านทิศเหนือและทิศใต้จะปลูก
สร้างบ้านพักผู้พิพากษา ทางด้านหน้าจะสร้างเสาธงใหญ่
กำแพง ส่วนทางด้านอื่นจะสร้างรั้วโดยรอบ

การก่อสร้างได้กระทำโดยวิธีเรียกประกวดราคา มี
บริษัทสหस्थ्यก่อสร้างจำกัดเสนอราคาต่ำที่สุด กระทรวง
ยุติธรรม จึง ได้ ทำ สัญญาจ้างเหมา บริษัท นี้ ทำการ ก่อสร้าง
กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาภายในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๐๔
ในการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรี กระทรวง
ยุติธรรม ได้รับความร่วมมือจากกรมโยธาเทศบาลในการออกแบบ
อาคารให้ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่จะควบคุมการก่อสร้าง
ด้วย และในระหว่างที่ลาดูกษในเวทีได้ได้รับความร่วมมือ
ช่วยเหลือจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี และเจ้าหน้าที่
ภายใต้บังคับบัญชาด้วยดี จึงขอขอบคุณกรมโยธาเทศบาล
นายช่าง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนช่วยในการก่อสร้าง
อาคารศาลให้ดำเนินมาด้วยความเรียบร้อย และขอขอบคุณ
ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งมี
ส่วนช่วยเหลือในงานที่ระหว่างที่ลาดูกษได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
ณ โอกาสนี้ด้วย

อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรีหลังนี้ เมื่อสร้างเสร็จ
แล้วจะเป็น อาคาร อันสง่างาม แห่งหนึ่งในจังหวัด สุพรรณบุรี

นอกจากจะใช้เป็น สถานที่ทำการ ของศาลจังหวัด สุพรรณบุรี
แทนอาคารหลังเดิมแล้ว ยังจะได้ใช้เป็นสถานที่ทำการของ
ศาลแขวงสุพรรณบุรีอีกด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอเชิญ
ฯพณฯ ได้โปรดประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศาลจังหวัด
สุพรรณบุรี เพื่อความสิริมงคลแก่สถานที่ และเพื่อความ
เจริญรุ่งเรืองของราชการศาลยุติธรรมสืบต่อไป



คำกล่าวทอບ

ใบพิธิวางศิลาฤกษ์ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

โดย พระยาอรรณการีย์นิพนธ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ณ วันที่ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

ท่านอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘ และท่านผู้แทนเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีความยินดี และรู้สึก เป็นเกียรติที่ได้รับ
เชิญ มา ประ กอบ พิธี วาง ศิลาฤกษ์ อาคาร ศาล จังหวัด
สุพรรณบุรีที่ถาวรก่อสร้างใหม่ในวันนี้

กระทรวง ยุติธรรม ตระหนัก อยู่ เป็น อย่าง ดี ว่า
อาคาร ศาลและบ้านพักผู้พิพากษาที่พระราชอาณาจักร ซึ่ง
ส่วนมากได้สร้างมาเป็นเวลาร่วม ๕๐ ปีนั้น บัดนี้มีความ
ชำรุดทรุดโทรม และ คับแคบไม่ เหมาะ สม แก่ ศาลสมัย
สมควร จะ ได้ ก่อ สร้าง ใหม่ เพื่อให้ ศาล มี ที่ ทำการ ลง
นามและผู้พิพากษาได้มีบ้านพักที่เหมาะสมแก่ฐานะ จึง
ได้จัด วางโครงการ ก่อสร้าง และ บุรณะ อาคาร ศาล และ

บ้านพักผู้พิพากษาทั่วราชอาณาจักรขึ้น และจะได้ดำเนินการ
 ให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการที่กำหนดไว้ตามกำลัง
 เงินงบประมาณที่จะได้รับอนุมัติ ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๔
 นี้ กระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณสร้างอาคารศาล
 และ บ้านพักผู้พิพากษา ตามโครงการ ดังกล่าว รวม ๔
 จังหวัด คือ ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ศาลจังหวัด
 นครสวรรค์ ศาลจังหวัดมหาสารคาม และศาลจังหวัด
 กลุ่มหลัก การที่ได้จัดศาลจังหวัดสุพรรณบุรีไว้ในลำดับ
 แรกนั้นก็เพราะศาลจังหวัดนี้ นอกจากจะเป็นศาลที่มี
 กดีความมากแล้ว ที่ทำการศาลยังมีสภาพเป็นอาคารไม้
 ชั้นเดียว คับแคบไม่สะดวกแก่การพิจารณาคดีพิพากษาคดี
 ยากว่านั้น ยั่วยุการทุจริตมาก ทั้งยังตั้งอยู่ใกล้ตลาด
 ท่ามกลางย่านชุมชน คดีที่ทนายอธิบดีผู้พิพากษา
 ภาค ๗ ได้กล่าวมาแล้ว การที่รัฐบาลอันมี ฯพณฯ จอมพล
 สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้อนุมัติให้สร้าง
 อาคารศาลดังกล่าวขึ้นใหม่นั้นก็ด้วยพิจารณาเห็นว่า ศาล
 ยุติธรรม เป็น ที่ ประสิทธิ์ ประสาท ความ ยุติธรรม ให้แก่
ประชาชน จึงสมควรจะมีที่ทำการศาลสง่างามเป็นที่
เคารพและเลื่อมใสของบุคคลโดยทั่วไป กระทรวง
 ยุติธรรม จึงได้ขอ ความ ร่วมมือไป ยักรมโยธาเทศบาล

เพื่อออกแบบอาคารศาลตามหลักการดังกล่าวให้ ซึ่ง กรมโยธาเทศบาลก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังจะ เห็น ได้ จาก แบบ แปลน อาคาร ศาล ที่ กำลัง ดำเนิน การ ก่อสร้างอยู่ว่า เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น หลังคาทรงไทย มีห้องพิจารณารวม ๑๐ ห้อง ซึ่งหวังว่าเมื่อได้สร้าง เสร็จแล้วจะเป็นอาคารอันสง่างาม เหมาะสมที่จะเป็นที่ ทำการศาลจังหวัดและศาลแขวงสุพรรณบุรีต่อไปในภาย หน้าที่ ขอให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๗ และคณะ กรรมการ ตรวจสอบ การ สร้าง ศาล จังหวัดนี้ได้อาใจใส่และ ควบคุมดูแลเพื่อให้ การ สร้าง อาคาร ศาล และ บ้านพัก ผู้พิพากษาได้สำเร็จลุล่วงไปตามความปรารถนาของทาง ราชการ

ในที่ลี้ลับข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบรรดาลให้ การสร้างอาคารศาล และบ้านพักผู้พิพากษา จังหวัด สุพรรณบุรีได้สำเร็จลุล่วงไปเพื่อ จะ มี ประสิทธิ ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสืบไป

บัดนี้ได้เวลาอันเป็นสมควรจึงลงนามลงนามลงนาม ข้าพเจ้าจึง ขอประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ณ บัดนี้ ●

เจ้าพ่อหลักเมือง



เมื่อ เสด็จในกรมพระยาดำรง เสด็จสุพรรณใน
ว.ศ. ๑๑๑ นั้น พระองค์ได้ทรงไว้ในนิทานโบราณคดีตอน
หนึ่งว่า “เมืองสุพรรณแปลกกับเมืองอื่น ๆ บรรดาได้เคย
เห็นมาแต่ก่อนก็อ อย่างหนึ่งมีศาลเจ้ามากกว่าที่ไหน ๆ
หมดจะไปทางไหน ๆ ในบริเวณเมือง เป็นแลเห็นศาลเจ้า
ไม้ขาดสายตา เป็นศาลขนาดเล็ก ๆ ทำด้วยไม้แก่นมุง
กระเบื้องกม ทำด้วยไม้ไผ่มุงจากกม ล้วนมีผาแดงหรือผา
สัหมพุดห้อยไว้เป็นเครื่องหมายสังเกต เพียงตรงทิววนเจ้าเมือง
มีศาลเจ้ารอบถึง ๔ ศาล อาการคือว่าชาวเมืองสุพรรณเห็น
จะกลัวเกรงเจ้าผีเป็นนัยสับกันมาช้านาน เทพารักษ์คือ
เทวดาที่บุญงามอยู่ ประจำที่กัษรรักษาอาณาเขตแห่งใดแห่ง

หนึ่งให้อยู่เย็นเป็นสุข เจ้าณนก่อนมนุษย์ที่สนชวแล้ว ถล
กรรมทำให้ต้องท่องเที่ยวอยู่ ยังไม่สามารถไปถือกำเนิดเกิด
ใหม่ได้ ถ้าไม่ชอบใจใครก็อาจทำร้ายให้เดือดร้อนรำคาญ
ถ้าเชื่อว่าแห่งใดมีสิ่งอยู่ที่ต้องเอาใจ เช่นปลูกศาลให้สำนัก
และเข่นวักเรียกว่าเจ้า ก็กล่าวกันว่าเทพารักษ์หลักเมือง
สุพรรณบุรี จะเกิดแต่ชาวสุพรรณเอาคติเจ้าไปไปกับ
เทพารักษ์ก็ได้

ท่านที่เคยไปสุพรรณไม่ว่าทางบกทางหรือน้ำจะ
รับรองได้ว่า ได้เห็นศาลพระภูมิและศาลเจ้ามากมายเสีย
จริงๆ แม้ตามท้องนาที่ยังมีอยู่ เหตุที่เป็นเช่นนั้น ข้า
เป็นเพราะเดิมสุพรรณเป็นเมืองป่า ผู้ที่มาตั้งหลักแหล่ง
ในภายหลัง เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่สองนั้น
ก็มหายชาติ หดหายภาษา การแพทย์ การคมนาคมยัง
ไม่คงพอ ผู้ที่อำนาจก็คุมครองไม่ใคร่ทั่วถึง จึงต้องพึ่งผี
พึ่งเทพารักษ์กันไปตามเรื่อง

การ ขรรคการสร้างเมืองสมัยโบราณไม่ว่า
ขอม มอญ หรือไทยเป็นใหญ่ จะต้องมีหลักเมืองเป็น

สำคัญเช่นเดียวกับบ้านต้องมัสยัดพระภูมิ และบางทีมีการ
ลงอาถรรพ์ เช่นที่กล่าวไว้ในหนังสือราชาราชเป็นต้น
และหลักเมืองนั้นบางทีเป็นไม้ เช่นที่จังหวัดพระนครศรี
อยุธยาดีมา บางทีเป็นหิน เช่นที่สุโขทัย ซึ่งเมื่อชำรุด
และร้างไป ก็ทำให้เข้าใจไปว่าเป็นร่างขอมคำดินมาถูก
พระร่วงฉาบ และน่าจะเชื่อว่าหลักเมืองนั้น น่าจะเป็นจุด
กลางของเมือง

หลัก เมืองสุพรรณนั้นไม่เหลือฐานความมาแต่
ครั้งใด เข้าใจว่าเริ่มมีคราวขุนหลวงพะงั่วมาครองเมือง
ในราว พ.ศ. ๓๘๙๓ คือ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างกรุง
ศรีอยุธยาแล้ว ปัจจุบันหลักเมืองยังมีเทวรูป ๒ องค์ ชาว
สุพรรณนับถือกันยิ่งนัก นัยว่าบนบานอะไรมักได้ดัง
ปรารถนาเสมอ จนมีผู้บอกไว้ให้ต้องอร่าม

เทวรูป ๒ องค์นั้น คือ พระนารายณ์หรือพระวิษณุ
หรือพญานาค ตามคติของพราหมณ์ นักปราชญ์
ทางโบราณคดีตั้งความเห็นว่าในราว พ.ศ. ๓๓๐๐ ตรง
กับสมัยที่ขอมมีอิทธิพลมาครอบครองดินแดนแถบสุพรรณ
นี้ซึ่งเกิดจากการรุกรานของทวารวดี หรือทรงแตกตาม
แบบขอมแทนการรุกรานของขอม เป็นหินเขียวทองแดงพระองค์

จำหลักเป็นรูปนูน อย่างที่สถาปัตยกรรมฝรั่งเรียกว่า
บาซัลท์ มีแผ่นเหล็กละเป็นปีกอยู่หลังองค์เทวรูปนูน ที่ทำ
เช่นนี้บางท่านว่า เพื่อสะดวกต่อการบรรจุตามช่องหรือฉีก
ติดกับผนังสถานที่จะเอาไปบูชา หรือตั้งไว้บนที่สูงเพราะมี
ฐานใหญ่พอรับน้ำหนักได้

พระ เป็นเจ้าของพราหมณ์นั้นมียิ่งใหญ่อยู่ ๓
องค์ด้วยกันคือ พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์
ตำราที่กล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของพระเป็นเจ้าทั้งสามย่อมแตก
ต่างกันไปตามยุค ในชั้นต้นคัมภีร์ไตรเพท อันเป็นแหล่ง
ลัทธิไศยศาสตร์นั้น มิได้ยกย่องพระวิษณุว่ามีฤทธิ์เดช
อะไรมากนัก ต่อๆ มา คณาจารย์ผู้สอนลัทธิไศยศาสตร์
ต่างคนต่างคิดแผดงกันออกไป เรื่องราวของพระเป็นเจ้า
ก็พิสดารออกไปแยกเป็นสาขาเป็นนิกาย ทำนองเดียวกับ
ที่เกิดแก่ ศาสนาพุทธ ของเรา ที่มีลัทธิ มหายาน และ หินยาน
พราหมณ์ก็แยกกัน นับถือพระเป็นเจ้าองค์ใด องค์หนึ่ง เป็น
ใหญ่เป็นที่สุดพระลึก และสิ่งที่เป็นปาฏิหาริย์ต่างๆ ก็ยกให้
เป็นเรื่องของพระเจ้าองค์ที่ตนนับถือ เช่นการสร้างโลก
เดิมก็ว่าพระพรหมเป็นผู้สร้าง พวกที่นับถือพระวิษณุก็ยก
ให้เป็นเรื่องของพระวิษณุโดยอธิบายว่า ในเมื่อจำเดิม

เริ่มสร้างโลกพระมหาวิษณุมีพระหฤทัยปรารถนาจะใคร่
 ทรงสร้างโลกทั้งหมดยิ่งขึ้นตามพระองค์ให้เป็น ๓ ภาค
 เป็นผู้สร้าง ๓ ผู้ส่งวน ๓ ผู้ต่าง ๓ คือ จากบนพระองค์เบ่ง
 ขวายเป็นพระพรหม หรือพรหมา ผู้สร้าง จากบนพระองค์
 เบ่งซ้ายเป็นพระวิษณุ ผู้ส่งวน และจากกลางพระองค์
 เป็นพระศิวะหรือพระอิศวร ผู้ต่างโลก มีตำราแต่งเรื่องของ
 พระวิษณุโดยเฉพาะเรียกว่าวิษณุปุราณะ และบางตำรา
 มีเรื่องแสดงความยิ่งใหญ่ของพระวิษณุเหนือพระพรหมและ
 พระอิศวร โดยเริ่มเรื่องว่าพวกฤๅษีเกิดถกเถียงกันว่า อัน
 พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์นั้น องค์ใดประเสริฐยิ่งกว่า
 องค์อื่น ๆ แล้วพร้อมกันแต่งให้ภฤคุมุนีเป็นผู้ตอบจน
 ไปแบ่งโดยอ้างพระวิษณุต่อพระเป็นเจ้าอื่น ๆ ก็หาว่าองค์ใด
 กล้าแต่งงานภฤคุมุนี พระภฤคุมุนีจึงกล้าออกแถลงการณ์
 ได้โดยเปิดเผยว่าพระวิษณุเป็นใหญ่ยิ่งในพระเป็นเจ้าทั้งสาม
 นั้น ท่านที่สนใจโปรดอ่านจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระเป็น
 เจ้าของพราหมณ์ของพระมหาธีรราชเจ้าเทอญ

เนื่องจาก พระนารายณ์หรือพระวิษณุมีภารกิจ
 มากมายจึงได้นามต่าง ๆ กันไป นับเป็นพัน ๆ และชื่อเหล่านี้
 ถือว่าเป็นมงคลสำคัญ ใครว่าได้หมดถือเป็นบุญ ชื่อ

บางข้อแปลได้ความตามเรื่องที่กระทำไปก็มีเช่นนารายณ์
 บางท่านว่า นร...น้ำ อยณ....กระดิก นารายณ์ จึง
 แปลว่า ผู้กระดิกในน้ำ อธิบายว่า เวลาสร้างโลกสร้าง
 ในน้ำ และเวลาบรรทมกับบรรทมในน้ำ ชื่อที่หมายถึงพระ
 ภิษณนั้น ก็พบกันบ่อยๆ เช่น เกศวะ (มีผมอันงาม)
 กิริติณ (ผู้ทรงเครื่องแต่งหัว) โควินท์หรือโคบาล (ผู้
 เฝ้ายงโคคือ พระภุชณ) จตุรภูษ (สี่แขน สี่กร) จักร
 ปาณี (ถือจักร) ชลไศยนิ (ผู้นอนบนน้ำ) ชนรทนะ
 (ผู้ทำให้คนไหว) ทาโมทร (ผู้ถูกคาดด้วยเชือก) บุรุษ
 (ชาย) บุรุโษคม (ชายสูงส่ง....เทวราช) ปิตามวร
 (นั่งเหลือง) ปัทมาดุช (ผู้ถืออาดูช ๕ อย่าง) นร (คน)
 ปัทมนาภ (สะคือบัว) มัธวะ (ประกอบด้วยน้ำผ่อง) มหุสุทน์
 (ผู้ฆ่ามธุ....อสูรที่พยายามทำร้ายพระพรหม) มุกุนทะ
 (ผู้ช่วย) วาสุเทพ (ลูกของเทพ คือพระภุชณะ) ไวกุณฐ
 นาถ (จอมไวกุณฐ) วิษณัมวร (ผู้คุ้มครองโลก) ยัญ
 เนศวร (ผู้เบ้าใหญ่เหนือการบูชา) ลักษณมีปฏิ (ผู้
 ของลักษณมี) สยัญหรือสยมภู (ผู้เกิดเอง) ศารณคิน
 (ผู้ถือศารณคะ) หริ (ผู้สงวน) อัจยต (ไม่มีเสื่อม
 หรือตก) อนันต์ (ไม่มีที่สุด) อนันตะไศยนะ (นอน

บนหลังอนันตนาคราช) ที่คิดมายืดยาวเพื่อท่านจะได้ฝึก
การแปลศัพท์ไปด้วย

รูป/ พระนารายณ์นั้น มักเขียนเป็นชายหนุ่ม ดี
คำหรือมองแก่ มักมีสี่กร บางตำราว่าไม่เป็นที่คำอยู่เดิม
ไปหรือถูก เปลี่ยนแปลงไปตามยุค คือ กฤตายุคหรือสัตย
ยุค ชนปฏิบัติตั้งมั่นในศีลธรรมสม่ำเสมอ กายสีขาว
เพราะความบริสุทธิ์จับ ไตรศายุค ความดีในโลกลดลง
๑ ใน ๔ พระนารายณ์ ดีแรง ทวารยุค ความดีในโลก
ลดลงไป ๒ ใน ๔ พระนารายณ์ดีเหลืออง กตยุค คือใน
ปัจจุบัน ความดีในโลกเหลือเพียง ๑ ใน ๔ พระนารายณ์
มีกายสีดำ แต่ต่อมาข้างเห็นว่าสีดำไม่ดีเลย จึงเปลี่ยน
เป็นสีคอกอัญชัน

อาภรณ์/ พระนารายณ์ บนอูระมีขน เขามักเขียน
เป็นรูปยนต์สี่ขาคู่ มีแก้วเก้าอี้ศุกที่เกิดขึ้นจากทะเลคราว
กวนนาทพิชัย ทรงอย่างทับทรวง กับแก้วดัยมันตะ ทรง
ที่พระกร สามารถบันดาลทรัพย์และป้องกันภัยและดำรงไว้
แต่เจ้าของจะต้องเป็นผู้สุจริต มีตำนานยืดยาวและสนุก
ควรอ่านจากพระราชนิพนธ์ดังกล่าว

อาวุธพระนารายณ์ ปรากฏในตำราวิชฌโมตกร
 ปรากฏว่ามีหลายอย่าง เช่น คักคิ (หอกขัด) ทันท์
 (ตะพด) ขรรค์ บาศ์ ขง คทา (ไม้ตะบอง) ตรีกุศ
 ดังข์ เหติ (ขวานชนิดหนึ่ง) ภินทิ (คิง) ตุกศร และ
 ธนู ฉะนั้นจะทรงอะไรก็ได้ ทางอินเดียมีอาวุธเพียง ๓
 อย่าง เช่น ดังข์ คทา และจักรก็มี ซึ่งสุนทรภู่นำมา
 กล่าวไว้ในรำพันพิลาปว่า “ทรงจักรดังข์ ทงคทาเทพา
 ดุข” ในที่อื่นมักถืออาวุธ ๔ อย่าง เช่นในลิลิตโองการ
 แต่งนำทมิฬมาแต่สมัยพระเจ้าอู่ทองว่า “ผู้มีถือดังข์จักร
 คทาธารณี” หนังสือสมุดไทยคำฉันท์ สมัยพระนารายณ์
 มหาราชว่า “ผู้ทรงจักรคทาวิษตรี” ในคำกลอนรามเกียรติ์
 ๒๒๗๖ กล่าวว่า “อันนารายณ์นลิตหัตถา ทรงตรีคทาจักร
 ดังข์” ในคำพากย์รามเกียรติ์ว่า “ผู้มีถือทนาย ดังข์จักร
 คทาธารตรี” ขวณนั้นคืออะไร แปลตามศัพท์คำว่าแผ่น
 ดิน เมื่อเกณฑ์ให้ถือแผ่นดินจะทำรูปอย่างไรได้ รูปนั้น
 บางรูปจึงถืออาวุธเพียง ๓ อีกมีอุปถ้อยกว้างไว้ ต่อมาจึง
 ทำรูปดอกบัวแทนแผ่นดิน

ที่พระนารายณ์มีชื่อว่าปัญจาวตนะนั้นมุ่งถึงอาวุธต่อไป
ท่านน กือ

๑. **สิ่งมีชีวิต** ปาณจะชั้นยะหรือมัณฺจชน ซึ่งกล่าวว่าเป็นชื่อสัตว์ตนหนึ่ง มีรูปเป็นดังขี เมื่อพระนารายณ์ไปปราบ และฆ่าสัตว์ตนนั้นตายแล้วเอาเปลือกมาเป่าอย่างแตร ซึ่งในที่สุดทางพุทธศาสนาเรา ก็เอามาเกณฑ์ให้พระพุทธรูปเจ้าถือดังขีด้วยเช่นกัน ควรหาอ่านจากนารายณ์ ๑๐ ปาง และเรื่องดังขีนิยมดังขีทักษิณาวัตร เช่น ที่ชุดโคได้ตันหมันคราวสร้างกรุงศรีอยุธยา และเหตุที่ปลายขมวดของอินทนูของข้าราชการขึ้นไปเบื้องหลัง ผู้แต่งก็คงถือลักษณะดังขีของพระนารายณ์นกระมัง

๒. จักรทวารคน หรือจักรนาถ ทางอินเดียไม่มี
มีชนพื้นถิ่น ทางไทยเราเกิดปัญหาว่าชนพื้นเมืองชายอย่าง
จักรทวารบก หรือเวียนขวาอย่างจักรทวารเรือ บาง
ท่านว่า เวียนขวาหรือซ้ายเหมือนกัน แต่แต่ละคนจากต่าง
ไหน อย่างไรก็ตามตราจักรในสังคหะแดง สังคหะ ๕ และ
๑๐ รูปเก่าเวียนซ้าย ในเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรี
ชนพื้นเมืองขวา ด้านหน้าแห่งจักรนักษัตรยวเช่นกัน

๓. คิธา ซึ่เกาโมเทกี ปรดาเป็นรูปบัวตูม ไ้
มาพร้อมกัจักร

๔. ธนุ ธารนกะ ตามคัพพัแ่ดว่า ทำด้วยเขา
สัตว์

๕. ขรรค หนทกะ แ่ดว่า ชื่นใจ
ที่ อยู่ของพระนารายณ์เรียกว่า ไวภูณฐี ใน
คัมภีร์มหาภารตะว่าเป็นทองทั้งแผ่น กว้างแปดหมื่นโยชน์
ฉนวนด้านแ่ดไปด้ยรัตน เ่ดแ่ดซ่อฟ้า ไ้ระกา เป็น
เพชร พดอย

หนาท ของพระนารายณ์ คือผู้ส่งคนโลกหรือ
ไปรดสัตว์ให้พ้นทุกข์ อันเป็นผลแห่งอกศักรกรรมแห่ง
มนุษย์หรืออมมนุษย์ทำให้พระนารายณ์ต้องเล็ดจวดาวลงมา
ดับความร้อน ความทุกข์เข็ญ ให้เย็นลงโดยการมีรูปต่างๆ
กันไปเรียกว่าอวดารนหรืออวดารนี ทางไทยเราเรียกว่าปาง
จำนวนปางนั้นไม่ยุติว่าเท่าใด บางตำรามี ๓๐ ปาง บาง
ตำรามี ๒๔ ปาง บางตำรามีนับไม่ถ้วน แต่ทนิยมกัน
เพียง ๓๐ ปาง ปางที่ ๘ เรียกว่าพุทขาวดาว เป็นสมณ
โคตมพุทธเจ้า และปางที่ ๓๐ ซึ่งกำลังจะมาถึงแ่ด
“จะรอนบารุงใจพาด ทั้ได้เคารพพระเจ้า” ตรงกับที่

ทางพุทธศาสนิกชนบางท่านหวังจะพบพระศรีอาริยะเมตตรัย
หรือทพกยิดหวังจะพบพระเมตไตรยพระองค์

ฮานสิงห์ ผู้เลื่อมใสพระนารายณ์เชื่อกันว่า มี
ผลานิสงส์สำคัญ ในโครงการแข่งนำทกล้าวในพิธีถือน้ำ
ของข้าราชการนั้นยกย่องว่า “โอม สิทธิธรรมาศรแก้ว
แผ้วถนอม” หมายความว่า ผู้ที่มีความศรัทธาในพระ
นารายณ์แล้ว พ้นจากอำนาจพระยายมได้ มินายยียิตยา
โปรดอ่านจากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น

กาว นับถือพระนารายณ์ ผู้นับถือจะต้องประพฤติ
ชอบด้วยจึงจะเป็นที่ล้นบ้นชยาคัย จะได้รับการคุ้มครองมิ
ให้ตกนรก ขณะเหาะในอเนกสิ่งมีเทวดาตามทูลบูชาพระ
นารายณ์ หรือพระวิษณุมากกว่าทูลบูชาพระเป็นเจ้าองค์
อื่น ๆ

ทวง ไทยเรานอกจากนำมาทกล้าวไว้ในโครงการแข่ง
น้ำแล้ว ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็ดี ในงานเฉลิม
พระราชมณเฑียรก็ดี พระมหากษัตริย์มีทูลบูชาพระ
ราชาธิบดี ซึ่งรัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์เป็นร่ายไว้
มีในนารายณ์ ๓๐ ปางดังนี้

“อ้อองค์พระพิฆณุ ผู้ประธานความสุขร้ายับ
 ความทุกข์ ศรีสุขุมสุขุมเลิศ เพริดดังดวงตะวันฉาย
 เพรารายเพียงบัวบาน ท่านคือเอกพฤษภ เป็นภพนี้
 ภพหน้า อ่าเอาโคเป็นอาสน์ แสนฉลาดเลิศไกร เป็น
 ใหญ่ยิ่งรากษส ยักษ์มวลดมดสยของเกล้า เป็นพระเจ้า
 ประเสริฐ กำเนิดหลายปางไซ้ เป็นใหญ่เหนือเทวา
 คณณานับโกฏี ไร้งิ่งในฟากฟ้า สร้างด้วยแสงฉิน ทุก
 สัณสรณ์เนาองค์ ดำรงในคุหา ห้องหทัยโยคี มี
 พระญาณเลอสรวง รอบร้อมพระเวท แสนวิเศษหนัก
 หนา เสริมครัทธาจารย์ กอปรบุญยังยืนนาน เจ้า
 แห่งการรณวิธี ศรีวัดสะเด่นดวง แก้วกลางทรงงาม
 สรรพ ท้าวมีทรัพย์มากหลาย กลายรูปได้นานา เป็น
 มหาปรพรม อภิรมย์ใหญ่หลวง สละปวงโลกีย์ อีศะ
 เหนือสิ่งอื่น ปันมาเกิดปรากฏ เป็นโอรสสุเทพ เสพย์
 สุขรักศรีแพรว นัยนะดังแก้ว ตระการ ฯ” และสุนทร
 ภูได้กล่าวไว้ในรำพันพิลาปว่า “ขอเดชะ พระนารายณ์อยู่
 สายสมุทร พระโพกฤษงค์เฉลิมเสด็จพระเศียร มังกรกอด
 ถอดประสานสังวาลเวียน สถิตเสด็จบนแท่นมหาवासกรี

ทรงจักรตั้งขงคทาเทพาธุช^๕ เหยียบบำครุฑเทยวทวา
ทักราศี ขอมหาอานภาพปราบไฟรี^๕ อย่าให้มีมารขวาง
ระคางระคาย ที่คนคิดวิษยานินทาโทษ พระเบ็ดองโปรด
ปราบประยุรให้สูญหาย....” ซึ่งจัดว่าเป็นคำอธิษฐานที่
แนบเนียนททานอาจนำไปใช้บ้างก็ไม่ห้าม

๒๗ คราวต้องอ้างอำนาจพระนารายณ์มาเตือนงาน
พวกผีต่างเทวดาก็เคยมี ดังปรากฏในพระบรมราชโองการ
ประกาศเทพารักษ์ให้กำจัดผีเจ้าครกกรุงธนบุรีดังนี้ “ด้วย
นารายณ์แบ่งภาคจากกระเศียรธัมพร มีภูซังค์เป็นอาณันมี
ธัมพรเป็นอาทิ มีจัตุปารศีตเป็นองค์ ทรงธาตุหงส์เป็นอาวุธ
มีศีลห้าเป็นปรีโยธารศขององค์พระอิศวรประสิทธิ์ธิประสาทการ
แผ่นดิน เทพยเจ้าประชุมเชิญลงมาอุบัติอุบัตวอาลัดจาธรรม
มัตน^๕แจ่งลงมาว่าผีโป่งผีบาปเจ้าจราชทูต ทำร้ายแก่ไพร่
ฟ้าประชากรชาทูตละของพระบาทฯ ผู้ไปมากิจราชการถึง
แกชวดเป็นอันมาก ฝ่ายพระเสื่อเมือง พระทรงเมือง ภูมิ
เทวดา อารักษ์เทวดา พฤกษเทวดา อากาศเทวดากัละ
เมินเสี้ยไม่กำจัดปีศาจราชทูตอาลัดจาธรรม ออกไปนอก
ขอบขันธเสมา ครันจะให้ลงโทษยังได้มีกฎหมายขึ้นไป
ให้ยกไว้แต่สืบไปเมื่อหน้า ให้พระเสื่อเมือง พระทรง

เมือง ภูมิเทวดา อารักษ์เทวดา พฤกษเทวดา อากาศ
เทวดา มีเป็นใจช่วยการแผ่นดิน คบผีพาดทำร้ายแก่ข้าทูล
ละอองฯ ถมณพราหมณาไพร่ฟ้าประชากรไซ้ร้ ก็จะต้องโทษ
ขับเสียจากราชนิเวศน์ ออกไปอยู่นอกขอบชั้นขลุ่มา ประ
การหนึ่งจะฆ่าเสียด้วยพระเวทพระมนต์ของพระสยามภูวนาถ
ให้ถึงแก่ชีวิตตามโองการพระอิศวรเป็นเจ้า และให้พระ
เจ้าเมือง พระทรงเมือง พระภูมิเทวดา อารักษ์เทวดา
พฤกษเทวดา อากาศเทวดา จึงเป็นใจอภิบาลรักษาข้าทูล
ละออง ผู้ทรงกรมการถมณพราหมณาณาประชาราษฎร
จึงจะได้อยู่ราชฐานบ้านเมืองเป็นสุขตามรับสั่ง”

ร/ พระนารายณ์ หรือ พระวิษณุ ที่ศาลหลักเมือง
สุพรรณนั้น เคยจะอยู่ที่ใดไม่ปรากฏหลักฐาน เหตุที่จะมา
อยู่ที่เมืองสุพรรณนั้น คงมีตำนานเล่าต่อ ๆ กันมาว่า เมื่อ
คราวนาท่อมใหญ่มีเทวรูปลอยมาจากทางเหนือแล้วเข้าไปใน
คลองจนถึงต้นลำโรงใหญ่ เมื่อปรากฏแก่ตาประชาชนแล้ว
ต่างช่วยกันอุศเพื่อนำไปที่ศาลเจ้าหลักเมือง แต่ไม่ไหว
ต้องทำพิธีอัญเชิญก็นำไปได้โดยง่าย จากตำนานนี้ทำให้
เห็นได้ว่า เทวรูปนี้คงหมกอยู่ใกล้หลักเมืองแล้ว มีทางที่จะ

ต้นนิมิตฐานจากอายุของเทวรูปเหล่านี้ว่า คงขนย้ายมาจากที่
ใดที่หนึ่ง เพราะหินชนิดที่สร้างเทวรูปนี้ กรมช่างสร้างพระพุทธรูป
ในสุพรรณโดยทั่วไป เนื่องจากสุพรรณเคยเป็นเขตใน
ปกครองของขอม มีสะพานศักดิ์สิทธิ์ ๕ แห่งคือ สระเกศ สระ
แก้ว สระคา สระยมนา อยู่ห่างจากหลักเมืองเพียงไม่
เกิน ๓๘ ก.ม. เท่านั้นเอง

นอกจากมีหลักเมือง ๒ องค์แล้ว ที่เมืองอุทของ
เดิมก็มี ๒ องค์ องค์หนึ่งชำรุดอยู่ที่เขาพระ บดินช่อมใหม่
แล้ว อีกองค์หนึ่งตั้งในกรมพระยาตำราทรงไว้ในนิทาน
โบราณคดีว่าพบทองนพนทรอยู่ โดยไม่มีซากอาคารใด ๆ
เลยได้แนะนำให้สร้างอาคารขึ้น ซึ่งหมอดูวัดวัดแพทยประจำ
ตำบลทนนเตาว่า ดอยามผู้สร้างโรงตั้งกะตือให้ เมื่อมี
ผู้คนมากจนกรมผู้สร้างเป็นศาลเจ้ารูปเก้งจนตงทเทน
อยู่ปัจจุบันนี้ แต่ได้เพิ่มชนออกองค์หนึ่ง เพื่อให้เทวกับ
ศาลเจ้าหลักเมือง

อนึ่ง ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าหลักเมืองสุพรรณบุรุษ
ไม่ต้องสงสัยคงมีมานานแล้ว เมื่อเดิมยังมีมาเก็บอากรที่
สุพรรณในรัชกาลที่ ๓ ราว พ.ศ. ๒๓๘๗ นี้ได้กล่าวไว้ใน

นิราศของเขาว่า ถึงสุพรรณคอนเข้าไปรายงานตัวที่ศาลา
กลาง รับบัตรหมายแล้ว คำดังก็ไปให้เจ้าพ่อหลักเมือง
ดง

“คืนวันนั้นจันทร์เพ็ญเปล่งประเทือง

คาราเรื่องเรียงรายทรายเวหา
ไปไหวเจ้าหลักเมืองเรื่องศกิดา
ขอเทวช่วยชูปถัมภ์
อย่าให้ขาดทรรอนอากรนำ
ทั้งทางบกทางน้ำอย่าปกบัง
ใครบังไรไฉนช่วยไปจับ
เอาค่าปรับให้สมอารมณ์หวัง
ขอให้เรือลูกค้ำมาประคอง
จะเก็บทั้งค่าศาลาคอยำขาดทุน”

พอกลับถึงเรือ เมื่อนอนหลับไปก็ฝันว่า

“เจ้าหลักเมืองเรื่องศกิดช่วยการุญ
มาค้าจนจิตนั้นให้ฝันไป
ว่าย่านางวานนั้นมานอก
ถ้าไรออกมันคงอย่างสงลัย

บอกว่าเรือที่ขึ้นนี้มีชัย

ได้กำไรค่าขายมาหลายคราว

ได้แลเห็นรูปร่างของนางไม้

งามวิไลแลลมนทิงรันลาว

อร่ามเรืองเครื่องประดับควับวาว

พอทำชาวหายวับไปกับตา”

ข้อความเหล่านี้แสดงว่า ในสมัยนั้นก็มีคนไป
กราบไหว้กันอยู่แล้ว จะมีเหยือกหรือเบ้าไม้ปรากฏ ใน
นิทานโบราณคดีของเสด็จในกรมพระยาดำรง และลำดับ
สมเด็จพระเจ้า เมื่อหลวงวิจิตรวาทการเป็นอธิบดีกรมศิลปากร
เจ้าพระยาบรมราชวสุพรรณชนกถวายจะมาสร้าง ศาลเจ้า
ใหม่ได้ออกแบบไว้แล้ว แต่ไม่ทันสร้าง รายละเอียดมีใน
ลำดับสมเด็จพระจอมเกล้า ๑๖ มีนาคม ๒๔๗๘

เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าหลักเมืองนั่นเอง ถึงกับ
ทำให้เจ้านายไม่กล้าเสด็จสุพรรณ ถึงกับมีคดีว่าเจ้าหลัก
เมืองสุพรรณนั้นไม่ชอบเจ้านาย หากขึ้นไปสุพรรณจะมีอัน
ตราาย ทราบกันดีในหมู่พระราชวงศ์ แม้รัชกาลที่ ๕ เอง
ก็ทรงสวดไปสุพรรณแล้วไม่บ้านะ ดังนั้นเป็นต้น ผู้ทำลายคดี

๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

นองค์แรกคือรัชกาลที่ ๕ ตอนทรงสมณเพศเสด็จลงมา
 ถึงสุพรรณ แต่นั้นเป็นรองของพระ เรื่องมาทราบกันแพร่
 หลายก็ตอนเสด็จในกรมพระยาดำรงเป็นเสนาบดี กระทรวง
 มหาดไทย และออกตรวจราชการมีเรื่องพิศดารในนิทาน
 โบราณคดีและลำดับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๙ พระองค์
 ต่อเนื่องกันแต่โดยย่อคือ เมื่อเสด็จมาถึงเมืองอ่างทองแล้ว
 เตรียมการจะมาสวรรคต เจ้าเมืองอ่างทองเสด็จว่าทาง
 ยังกันดาร เป็นน้ำเป็นโคลน แต่เสด็จในกรมทรงยืนยันจะ
 เสด็จให้ได้ เพราะนัดเรือมารอที่สุพรรณแล้ว เจ้าเมือง
 อ่างทองต้องให้พระยาวรุฒขึ้นมาแถลงความจริงให้ทรงทราบ
 ว่าที่สุพรรณมีหลักเมืองอันศักดิ์สิทธิ์ และไม่ชอบเจ้านาย
 ถ้าพระองค์เสด็จไปแล้วเกิดภัยอันตรายจะพลอยมีความผิดด้วย
 เสด็จในกรมทรงแย้งว่า “ธรรมดาเทวดาย่อมเป็นคนมี
 ศักดิ์สิทธิ์มาก่อนผลบุญจึงบรรดาลให้เป็นเทวดา ก็การ
 ที่ไปเมืองสุพรรณนั้นไม่ได้ประสงค์จะไปประพาศ ชั่วราย
 อย่างไม่ตั้งใจจะไปทำนุบำรุงบ้านเมืองและราษฎรให้อยู่
 เย็นเป็นสุข เจ้าหลักเมืองจะยินดีเสียอีกไม่เห็นว่าจะมาทำ
 อันตรายด้วยเหตุใด” และเมื่อเสด็จถึงสุพรรณในเดือน
 ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ศ. ๑๐๑) ก่อนมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศส

แค่ปีเดียว) รุ่งชนกได้เข้าไปทำพลีกรรมที่ศาลเจ้าหลักเมืองและทรงพรพราณถึงรูปศาลไว้ว่า “ตัวศาลรูปอย่างไทย ทำด้วยไม้มุงกระเบื้องสร้างไว้บนโคกอันหนึ่ง ถูกต้องตามลักษณะศาล” และทรงศรัทธาออกเงินให้ชาวจีนผู้จุดพืชมวงสร้างเพื่อสร้างศาลใหม่ หัวหน้าชาวจีนนั้นคือนายชิวตติ และเล่าแถวเคลือบอย่างที่ใช้ที่ศาลน้อยมเหสีอยู่ ซึ่งผู้เขียนเคยสอบถามญาติชาวจีนตติเองก็รับว่าใช่

การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นทำให้ศาลกลายเป็นตึก มีเขื่อนถนนและเอาแถวรูป ๒ องค์นั้นถนัดกันไว้หน้าทุกวัน เริ่มมีเชื้อทองเข้ามาแต่ครั้งนั้น

ต่อมาอีก ๑๒ ปี คือ พ.ศ. ๒๔๔๗ (ร.ศ. ๑๒๓) รัชกาลที่ ๕ เสด็จสู่พรรณาปรากฏในหนังสือประภาสตันว่า วันที่ ๕ สิงหาคมได้เสด็จทอดพระเนตรวัดมหาธาตุหลักเมืองวัดป่าเลไลยก์ ได้พระราชทานเงินสร้างกำแพงแก้วกับศาลาทพักขยายบริเวณศาลนั้นให้กว้างขวางออกไป และต่อมาอีก ๕ ปี ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๒๗) รัชกาลที่ ๕ เสด็จสู่พรรณาอีกครั้งปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ว่า “เวลาบ่ายลงเรือไปเข้าคลอง

ตลาดบวงสรวงที่ศาลเจ้า เงินที่ให้ไว้ก่อนได้ทำให้ศาล
เรียบรอยคชน แต่เป็นทางชนและนำทวมด้วย”

ขานนทจึงถามทางแก่เปรตว่า “ต้องทำพิธีอุทิศอุปโลก
บริโลกเป็นไทยทานแก่ฝูงเปรตจึงจะรอด ทั้งพระเถระจะมี
อายุยืน” พระอานนทจึงเข้ากราบทูลพระพุทธ
องค์ ๆ จึงโปรดให้ประกอบเมตตาธรรมและชาดกเงินเรียกว่า
พิธีทรงกระเจดมาจนทุกวันนี้

ในงานต้องจัดทำรูปพญายมขนาดใหญ่เรียกว่าได้
ข้อ บนเศียรมีรูปพระกนิษฐมโหฬารไว้หมายถึงพระอวโลกิ
เตศวร โพธิ์สัตว์คอยดูแลมิให้พวกผีปีศาจ แย่งชิง ของกัน
และโดยที่พระยายมอยู่ใต้ อำนาจพระนารายณ์ดังที่กล่าวไว้
ในโองการแข่งน้ำว่า “แม่มฤตยู” ดังกล่าวแล้ว จึงเป็น
การเหมาะสมที่ พระนารายณ์ จะกลายเป็น ประธาน ในพิธี
ทำนองที่สนใจโปรดอ่านจากประวัติพิธีงดักของพระอาจารย์
จีนธรรมสมาธิวัตร

อนึ่ง งานทรงกระเจदन จินตอว่าเป็นการประกอบ
เมตตาธรรมประจำปี โดยเฉพาะที่สุพรรณกำหนดกระทำใน
วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ ตามปฏิทินจีนทุกปี

ลำดับปางตามพระพุทธรูปประวัติ



- | | |
|------------------------|-------------------------|
| ๑. ประสูติ | ๒. มหาภิเนษกรรมถ์ |
| ๓. ตัดพระเมาลี | ๔. ทุกกรกิริยา |
| ๕. รับมธุปายาส | ๖. เสวชมธุปายาส |
| ๗. ลอยถาด | ๘. รับบุญกา |
| ๙. มารวิชัยหรือตรัสรู้ | ๑๐. สภาหรือตรัสรู้ |
| ๑๑. ถวายเนตร | ๑๒. จงกรมแก้ว |
| ๑๓. เรือนแก้ว | ๑๔. นาคปรก |
| ๑๕. ถิ่นสมอ | ๑๖. ประสานบาตร |
| ๑๗. รับสัตต | ๑๘. เสขพระเกศา |
| ๑๙. รำพึง | ๒๐. ปฐมเทศนา |
| ๒๑. ประทานเอหิกขุ | ๒๒. ภูตตาทิจ |
| ๒๓. ห้ามสมุทร | ๒๔. ช่อกรสาวก |
| ๒๕. ประทับเรือขนาน | ๒๖. แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ |
| ๒๗. อุบัติบาตร | ๒๘. รับผลมะม่วง |

- | | |
|------------------------|----------------------------|
| ๒๙. แสดงยมกปาฏิหาริย์ | ๓๐. ห้ามพระแก่นจันทน์ |
| ๓๑. ลีลา | ๓๒. เสด็จจากดาวดึงส์ |
| ๓๓. เปิดโลก | ๓๔. สมาริเพชร |
| ๓๕. ประทับยืน | ๓๖. ประดิษฐานรอยพระพุทธบาท |
| ๓๗. สรงน้ำใน | ๓๘. ขับพระวักกลี |
| ๓๙. ปาเลไลยก์ | ๔๐. ปลงกรรมฐาน |
| ๔๑. สนเข้มน | ๔๒. ห้ามญาติ |
| ๔๓. พิจารณาธรรม | ๔๔. แสดงโอฬาริกนิมิต |
| ๔๕. ห้ามมาร | ๔๖. ปลงอายุสังขาร |
| ๔๗. นกาวโลก | ๔๘. รับอุทกัฏฐ |
| ๔๙. ไสยา หรือปรินิพพาน | ๕๐. พระทรงเครื่อง |
| ๕๑. ประทานพร | ๕๒. ประทานอภัย |
| ๕๓. โปรดสัตว์ | ๕๔. กัณธรรณู (กัณธระ) |
| | ๕๕. พระชัชวาล์ |

(๑)

หมายเหตุ ลำดับอย่างของนายเกษม บุญศรี
และหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์



ปางพระ ---

บางปางที่ควรรู้



หากจะนำปางต่าง ๆ มากล่าวทุก ๆ ปาง
ก็จะกลายเป็นตำราไป ฉะนั้นจะขอนำมากล่าว
แต่ปางที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับความเข้าใจในเมื่อกล่าวถึง
ปางนั้น ๆ ปางเหล่านี้จะกลายเป็นอย่างนี้
ม.จ. เทพมณฑลพิทักษ์ทรงไว้ว่า “.... แต่จนบัดนี้
ข้าพเจ้ายัง ได้ยิน คนใด ๆ ที่มีความรู้ยังเรียก
พระปางมารวิชัยว่า “พระสัจจมาร” อยู่ก็มี
คัมภีร์เป็นต้น

(๑) ปางมารวิชัยหรือปางตรัสรู้

(มาร = ยักษ์, วิชัย = ชนะ, ความชนะ).... มารวิชัยใน
ทศกัณฐ์ตามตัวก็หมายความว่าชนะยักษ์ แต่ในทางพระ
พุทธศาสนาของเรา มารในที่นี้หมายถึงชนะที่พระองค์ต้อง
ผจญอุปสรรคโดยอารมณ์ไม่เป็นสมาธิ เพราะทรงรำลึก

ถึงความดีที่ทรงเสวยมาจนแทบ จะต้องกลับใจไปเสวยสุข
เช่นนั้นตามเดิมด้วยอำนาจของกิเลส แต่แล้วพระองค์ก็ ทรง
เพ่งอยู่ในอารมณ์จนเป็นสมาธิ และบรรลุภาณ ที่ ๑ ที่ ๒
ที่ ๓ ตามลำดับ จนเป็นสมาธิบริสุทธิในเวลาพลบค่ำ และ
ตรัส ๗ ราตรเทญเดอนวิสาขมาส

พระปางนนิยมสร้างเป็นพระประธานตามโบสถ์ต่างๆ
เนื่องจากปางนนิยก่อกับการผจญมาร จึงเรียกปางนนิว่า
ปางมารวิชัย หรือชนะยักษ์อะไรทำนองนั้น ความจริงเรื่อง
ยักษ์นั้นเป็นมโนคติของคนสมัยนั้น แต่คนทั่วไปมักเรียกกัน
ว่าปางสังฆมาร

เรื่องปางสังฆมารนั้นเรื่องราวปรากฏ ในพระประวัติ
เสด็จในกรมพระยาดำรงต่อนทกถาถงงานพิพิภภัณฑ์สถาน
แห่งชาติว่า “วันหนึ่งเสด็จไปถึงห้องรูปทองแดง พบป้าย
หนึ่งจดว่า “พระสังฆมาร” ท่านหยุดถามหลวงบริบาลบุรี
รักษ์ว่า “ใครเขียน” หลวงบริบาลทูลตอบว่าท่านเขียน
เอง เสด็จในกรมตรัสว่า “มีเงินในกระเป๋ใหม่” เมื่อทูล
ตอบว่ามีก็ตรัสว่า “เอามา ๑ บาท ปรึษาหลวงออกทอง
ประชาชนแล้วเอาไปใส่หีบบำรุงพิพิภภัณฑ์นั้น” แล้วตรัส
ต่อไปว่า “....จะเล่าให้ฟัง เรื่องเป็นอย่างนี้ เมื่อมีการ

ประทศพระพุทธรูปทองคำเบญจกษัตริย์ มีพระปางมารวิชัย
องค์หนึ่งพระพักตร์บุษเบศ หน้าเกลี้ยง พระองค์เจ้าอรุณ
นิภาคุณากรจะตรัสดีพระพุทธรูปนี้ไม่ได้ ท่านเลยตรัสว่า
“พระองค์ถ้าจะกำลังดีคงเมื่อเห็นมาร” คนที่เข้าใจความ
หมาย ก็พากันอมยิ้ม คนที่ไม่เข้าใจความหมายก็เลยเรียก
พระปางนั้นว่า สักขังมาร เมื่อเริ่มในพิธีภักดิ์แล้วก็ถวาย
เป็นคำรำให้คนทั้งหลายที่ไม่ทราบที่มาเรียกพระปางมารวิชัย
เป็น พระสักขังมารไปหมด ที่เล่าตอนนั้นด้วยคยาว่าเพื่อจะได้
เรียกให้เป็นที่ถูกตอชกกันเสีย

ลักษณะของพระปางนี้คือ ๑. ประทับนั่งขัดสมาธิ
อย่างปกติหรือขัดสมาธิเพชร ๒. พระหัตถ์ซ้ายหงายวาง
บนพระเพลา ๓. พระหัตถ์ขวาคำว่าดังที่พระชน (เข้า)
ปลายนิ้วพระหัตถ์พระชน ถ้าเป็นภาพวาดก็สร้างเพิ่ม
เต็มมีกองทัพนพญามารอยู่ทั้งสองด้าน ด้านซ้ายองค์พระ
เป็นตอนยกทัพมาผจญ ด้านขวาองค์พระเป็นตอนพญามาร
ยอมแพ้ และแม่พระธรณีแบบอมวอยน่านมาช่วยทำลาย
กองทัพ

เรื่องการอ้างพระชน เป็นพยานนี้เข้าใจว่า คงนิยม
กันมาแต่โบราณ ดังจะเห็นได้ตอนที่ปราชญ์จะถูกประหาร

ชวดอย่างพระชรณีเป็นพยานว่า “ชรณินน์ เป็นพยาน”
ซึ่งท่านคงจะทราบกันอยู่แล้ว อย่างน้อยเราก็มักได้ยินเขา
อ้างว่า “ฟ้าดินจงเป็นพยาน” ก็มี

อนึ่งพระปางนบปางทกัถวางลักษณะหัตถ์ซ้ายควาง
หัตถ์ขวา หัตถ์ขวาหงายควางบนพระเพลา น้าปลาด
เหมือนกัน และเห็นนิยมเรียกกันว่า “เพชรกัถ”

ทนต์ปางนบเป็นปางตรัสรู้ด้วยเพราะเป็นเหตุการณ์ที่
อยู่ใกล้ชีวิตกัน

(๒) ปางสมาธิหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าทรงพล

สำหรับพระประทับนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ยัง
แตกต่างกันไปหลายอย่าง แต่ที่เรียกว่าปางสมาธิหมายถึง
๑. ประทับนั่งขัดสมาธิ ๒. หงายพระหัตถ์ทั้งสองควางขึ้น
กันบนพระเพลา ๓. พระหัตถ์ขวาเหนือพระหัตถ์ซ้ายหงาย
ซ้อนกันท่อนอก ปางนมเืองราวในพระพุทธประวัติ
ต่อเนื่องกับปางมารวิชัยคือ เมื่อพระองค์บรรลุนิพพานใน
ปฐมยาม มัชฌิมยามและปัจฉิมยาม ตามลำดับ กล่าวโดย
สรุปคือ ๑. ระลึกชาติหนหลังของตนและของผู้อื่นได้
๒. เข้าใจแจ่มแจ้ง ในเรื่องการเกิดการตายของตนและของ

๒๘ ผู้คน ๓. รู้จักทำอาตมะใน ชั้นขันธ์จนให้หันไปคือทำลาย
ก็เกิดให้หันไปโดยการรู้แจ้งจะธรรม ๔ ประการ ที่เรียกว่า
อริยสัจสี่ในวันพุทฺชน ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ปีระกา ก่อนพุทธศักราช
เริ่มนับ ๔๕ ปี ปางนวมเป็นตอนตรัสรู้ หากเป็นภาพเขียน
มักมีเทวดาห้อมล้อมแสดงความคารวะ

ปางนนิมธสร้างเป็นพระประธาน เหมือนกันและเป็น
พระประจำวนผู้เกิดวันพฤหัสบดี

(๓) ปางลีลา หรือลีลาศ

(ลีลา.....เดิน....การเยื้องกราย) พุทธชฎาคือ
ทำเยื้องกรายเทียบกับท่ารำของไทยเราจะทำให้เข้าใจได้ดี
เป็นปางที่ ทางไทยเรา คัดแปลง ลักษณะ การ เยื้องกราย ให้
อ่อนช้อยอรชร และมีฝูงนางมเหษณ์น้อยเต็มจริง ๆ

ลักษณะประทับยืน ทรงยกพระบาทขวาจะก้าว
ห้อยพระหัตถ์ขวา ทำท่าโก่งแขนหรือแกว่งแขน หรือทอด
แขนหรือทงแขนแต่จะเรียก พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระ
อุระป้องไปข้างหน้า เป็นพระกิริยาเล็ดจ์พระราชดำเนิน
หรือเยื้องกราย

การยกพระหัตถ์ขึ้นส่วนมากหรือเข้าใจว่าแบบแรก ๆ
คงยกพระหัตถ์ซ้ายเต็มมือพระอุระเป็นส่วนมากตามแบบของ
อินเดีย

การก้าวพระบาทและการยกพระหัตถ์ต่อมานายช่าง
ทางไทยเราก็คัดแปลงไปตามลักษณะท่าทางของกรวย ซึ่ง
เป็นลักษณะที่มีมากในสมัยสุโขทัย อย่างที่เราทราบกันดี
และพากันเรียกพระแบบนั้นว่าพระกำแพง เพราะพบที่
กำแพงเพชร หรือที่เรียกว่านครชุมก่อนแห่งอื่น ๆ เป็น
จำนวนมากนั่นเอง และต่อมาเราจึงแยกชื่อย่อยไปตามขนาด
ของพระ เช่น ถ้ายาว ๓ ศอก ก็เรียกว่าพระกำแพงศอก
ซึ่งควรเรียกว่าพระสุพรรณศอก อย่างหลวงดัตถุทธชำนาญ
เรียกไว้ ยาวหนึ่งศอกเรียกว่าพระกำแพงศอก ยาว ๓ เกย
ก็เรียกว่าพระกำแพงเกย ส่วนที่เราเรียกกันว่ากำแพงนอน
ความจริงยาวเกินกว่า ๓ นิ้ว เห็นจะหมายถึงส่วนกว้าง
กระมังจึงเรียกว่าพระกำแพงนอน

อันลักษณะที่นายช่างแต่ละสกุล ออกแบบ นั้น ย่อม
ชัดช้อยไปตามทัศนคติของแต่ละสกุล ฉะนั้น การก้าวพระบาท
ก็อาจเป็นเยี่ยง ๆ กัน ชัดกันก็มี เป็นลักษณะหย่องหรือ
โค้งก็มี และสำหรับพระหัตถ์ก็แตกต่างกันออกไป

กันไป เช่นยกพระหัตถ์ข้างซ้ายก้ม ข้างขวาก้ม และอาจ
สูงบ้าง ต่ำบ้าง กลางๆบ้าง บางแบบก็ตั้งถึงคางหรือ
เลยระดับคางไปก็มี ซึ่งไปตรงกับท่ารำของไทยเราเข้า
พวกเราจึงบัญญัติชื่อ กันไปเพื่อให้เข้าใจง่ายๆ เช่น ท่า
นางอายก้ม ท่าเขยคางก้ม ท่าแพงหย่องก้ม ต่อไปหาก
ท่านเห็นลักษณะใดที่ซึ่งแปลกกว่าที่เคยเห็นแล้ว ท่านอาจ
จะตั้งชื่อตามท่ารำของไทยก็จะทำให้เข้าใจซึ่งยังชน

พุทธประวัติตอนนั้นว่า เมื่อพระพุทธเจ้าไปประทับ
จำพรรษาที่ถ้ำวรคัน คาวคังค เพื่อเทศนา โปรด พระพุทธ
มารดาและเทวดาทงหลาย จนกระทั่งมีการปรารณาออก
พรรษา แล้วพระพุทธเจ้าก็เสด็จจากเทวโลก พระอินทร์
ได้เนรมิตบันไดชน๑บันได บันไดทองอยู่เบื้องขวาสำหรับ
เทวดาลง บันไดกลางเป็นบันไดแก้วสำหรับพระพุทธเจ้า
โดยเฉพาะ บันไดเงินอยู่เบื้องซ้ายสำหรับท้าวธัมมชัต
พรหมกับพวก

ในเรื่องการ กำหนดปางพระนี้ ก็อาศัยหลักจากพุทธ
ประวัติเป็นเกณฑ์ตามที่โบราณจารย์ได้กำหนดไว้ คำส-
ตราจารย์ ยชช เช้ดเค ได้ยกย่องพระปางสี่ตามแบบไทย
เราได้ว่า การที่ไทยสมัยสุโขทัยถึง สมัยพระเจ้ามังราย

มหाराชกัต (ผู้รับพระเจ้านมัญที่เมืองลำพูนแล้วสร้าง
เมืองเชียงใหม่ขึ้น) ต่างก็ได้ทรงโปรดให้หล่อพระพุทธรูป
และพระเครื่องปางสดาชนเป็นจำนวนมากมาย และได้ชัก
ใจไว้ว่า “ความจริงตามความคิดของคนไทยสมัยนั้น ไม่มี
อะไร เป็น เครื่องเปรียบ เท้า กับพระพุทธรูป ปางสดา คือ
พระเดิน” และอีกตอนหนึ่งว่า “ความนิยมของช่างไทย
ในการที่ทำการของพระพุทธรูป ปางสดาคือพระเดินนั้น
เห็นจะไม่ใช่โดยบังเอิญ คือใน พ.ศ. ๑๗๕๐ ถึง ๑๗๕๐ ไทย
เป็นชาติที่กำลังเดินหน้า คือขยายอาณาเขตออกไปได้
กว้างขวาง ปราบปรามประเทศระหวางอินเดียนกับจีนตอน
กลางให้อยู่ในอำนาจ และไทยสุโขทัยก็ขับไล่พวกขอม
ออกไปจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และได้ตั้งหลักพระพุทธรูป
คำณาดงยังประเทศเหล่านั้น”

หลวงบริบาลบุรณรัตน์ ซึ่งเรามาได้ยินชื่อท่าน
บ่อยๆ ก็ได้กล่าวไว้ว่า “ศิลปะของสุโขทัยก่อให้เกิดความ
เลื่อมใสอย่างที่สุด... พระพุทธรูปทำเป็นรูปพระพุทธรูป
เจ้าเดินดำเนินเหนือพื้นแผ่นดิน ประทานรอยพระพุทธรูปบาทของ
พระองค์ไว้ เหมือนเป็นอนุสรณ์ แห่งการทรง ดำเนินเป็นพระ
และเป็นการแผ่พระพุทธรูปคำณาดงไปในตัว พระพุทธรูป

ถาน ทอง

จากสุพรรณ



ที่มาของถานทองในพระปรางค์พระศรีรัตนมหาธาตุ
นั้นย่อมเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ได้ในคราวมีการลักลอบเปิด
กรในปี ๒๔๕๖ แต่เนื่องจากถานทองนี้เป็นแผ่นเล็กๆ หลาย
แผ่นมีข้อความต่อเนื่องกันอยู่ ทางราชการสามารถยึดมา
ไว้ในครอบครองได้ก็มี ที่ถูกพวกเหล่าร้ายยกยอกเอาไป
เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียก็มี เพราะมันไปสนใจอยู่กับพระ
เครื่องพระบูชาโดยไม่ทราบว่าถานทองทั้งนั้นมีเท่าใด พระ
ภักดีศรีสุพรรณภูมิเล่าว่า กว่าจะทราบว่ามีผู้ลักลอบเอาถาน
ทองไปเสียก็ต่อเมื่อคนร้ายนั้นได้โดยดลารเรือไปนครชัยศรีเสีย

แล้ว แต่ก็ได้มีการโทรเลขสั่งจับกัน และทำการตรวจค้น
ตัวผู้นั้น จึงได้ ตาม ท้อง บาง ส่วน คืบ มาบ้าง แต่ก็ไม่ครบ
บริบูรณ์ โดยไม่มีใครทราบความจริง เห็นจะเป็นเพราะ
อ่านกันไม่ใคร่ออก ด้วยเป็นอักษรขอมสมัยโบราณก็เป็น
ได้ ผู้เขียนเข้าใจว่าเฉพาะอย่างยิ่งตามท้องขุดที่กล่าวถึงการ
สร้างพระเครื่อง พระผงคำ ผงแดงนั้น จะต้องหายไปหาย
แผ่น ข้อความที่แปลในตอนต้น ๆ จึงเห็นได้ชัดเจนว่าขาด
ข้อความไป หาด่อเนื่องเข้าใจข้อความไปโดยลำดับไม่ แม้
กระนั้นก็มีผู้สนใจคัดลอกกันต่อ ๆ มา บางท่านก็คัดลอกเดิมข้อ
ความเอาโดยพลการ บางท่านก็คัดลอกกันผิด ๆ โดยไม่
เจตนา ถ้าหากที่เคยเห็นจากหลายๆท่านในสุพรรณบุรีจึงมัก
แตกต่างกัน บางท่าน ก็เดิมข้อความให้เหมือนฉบับที่คัดจาก
จารึกที่ไต่จากจังหวัดกำแพงเพชร และสมเด็จพระพุทธมหาราช
(โต) นำมาไว้ที่กรุงเทพฯ ปรากฏรายละเอียดในหนังสือ
ประพาสต้น

อันที่จริงการอ่านตามท้องตัวอักษรขอมเก่าๆ นั้นอาจ
ทำให้เราทราบถึงวิธีการเขียนหนังสือสมัยนั้นได้ว่า ไม่ใคร่
จะสนใจในเรื่องวรรคตอนและตัวสะกดการันต์ หากเรา
สังเกตวิธีการอ่านของสมเด็จพระนารายณ์ในลำดับต้นเดิม

จากจารึกบนลานทองที่เก็บได้ในเจดีย์ใหญ่องค์กลาง ใน
วัดพระศรีสรรเพชญ์ ในด้าสันต์มเด็จพระเจ้า ๕ ของฉวรฉว
ศัศปกร ปีที่ ๓ เดิม ๕ ดังนี้

ศัศมฉุ ๓๔๓๖ ศัศฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

ฉฉฉ

ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

ศัศมฉุ ๓๔๓๖ ศัศฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ (๓)

ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ (๔)

๓. ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

๔. ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

ฉฉฉ

ฉฉฉฉ

แปล

ศักราช ๑๔๑๖ ปีชวด ขึ้นสิบสองค่ำ
เดือนหก วันพุธ ถูขงาม มีบันทูลพระราช
โองการ ถ่มเต็จบพิตร พระวรประสิทธิ์ (แก่)

แม่นางมณฑ

เทว ศีรพระแก้วนามกร ให้

มมซ้ายของถานทอง

แม่นาง

เกอนาม

และจากตายลักษณะอักษรขอมอันจารึกไว้ในหิรัญบัตร ซึ่ง
ชุดได้จาก พระเจดีย์ที่ จังหวัด พิษณุโลก คัดลอก ตัวหนังสือ
ขอมออกเป็นหนังสือไทยได้ตั้งนทอนท้ายขาดหายไป

ศักราช ๑๔๘๗ ต่กณฐนัตตปุดมาตส์ถักบั้ง ทา... ตถัสถักวารมาน

ต

ก ร ย ช ก

พรวา.....ฉานี ถ้เดจมหาทำมราชาทปิตีสี ยุท.....

จ

ร

ภรมปพิตส์จรี.....ทำอนุโมทนานุพุทธีกาถำเด พะ

ม

ร

จ

ด

ช

จ

ร

มหาอำมรินุราชปิยะพรปติ.....แกะกะทำมกรนาม

ว ร ร ร ร ร ร ย

กรอว

ย

นุเป็นคำเขมรในทนต์องแปลว่าด้วย
อว เท่ากับ อวย มาแต่คำเขมร โอย แปลว่าให้
ย

เขียนตกแต่งแต่มีเดิม

ศักราช ๑๔๘๗ ศักราช ๑๔๘๗ บุษย์มาต์ สุกกบักชี
จาทสมิตติ ศักราช ๑๔๘๗ มาณพระราช...งาน เล็กจิมหาธรรม
ราชาธิบติ ศักราช ๑๔๘๗ บรมบพิตร สุกจิต.....
ท้าวอนุโมทนา ด้วยพุทธญาณได้เจ้าพระมหาราชอำมรินุราช
บพิตร พระพรประสิทธิ์ แกะพระครูธรรมเจียรนามกร อวย

ล้นนิษฐาน

๑. ลานทอง^๕ คงจะมีใบต่อไปอีก เห็นได้จากคำให้
ก้างอยู่^๕ จะต้องให้มีความต่อไปว่าให้ทำอะไร เห็นว่าไม่มี
อย่างอื่นนอกจากให้ฝังอัฐ^๕ แม่นางเกอ ตามท่มช้อยู่หัวลาน^๕

น้ำแกงจะบรรจุลงตามท้องน้ำแกงในตะกอนอยู่ ถานทองสำหรับ
หนึ่งจะต้องมี ๒ หรือสามใบ กงจะซ้อนกันม้วนไว้ และกง
มีหลายม้วนหลายข้อ จงจารกขอไว้ทั่วถาน เพื่อประโยชน์เมื่อ
กลดุนิดหนึ่ง ครัวของใคร ก็นับเป็นโชคลาภ

๒. เลข ๑๔๑๖ เป็นเมฆทศักราช ตรงกับจุลศักราช
๙๕๖ หรือพุทธศักราช ๒๐๓๗ ตกในแผ่นดินสมเด็จพระรามา
ธิบดีที่ ๒ ถวายตามพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ
เป็นบทที่ ๔ นับแต่ได้เสด็จเสวยราชสมบัติมา ถูกสมควรแล้ว
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระราชบิดาทรงแบ่งที่พระราช
วังขกชนสร้างเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ สมเด็จพระรามาธิบดี
ที่ ๒ ทรงสร้างพระเจดีย์ของกษัตริย์ต่อเติมขึ้น กงจวนแล้ว พอ
ทำการบรรจุได้ในบ่อนได้ระบุไว้ในหนังสือจารึกนั้น

๓. สมเด็จพระบิตุ ไม่มีทศกัณฐ์ ต้องหมายถึงสมเด็จพระ
พระรามาธิบดีที่ ๒ แม่นางมณฑลเทวสตรีพระแก้ว ถ้ายศเจ้า
เทวเป็นหลัก ก็จะต้องเป็นพระมเหสีของกษัตริย์ แม่นางเกอ
ซอนสุดท้ายจะคาดคะเนว่าเป็นใคร แต่คงเป็นคนสำคัญอัน
เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกต

หนังสือตำนานมาสู่ถานทองที่ได้จากกรพระปรางค์
ศรีวัดนันทมหาธาตุบ้าง ตามตำนานที่คัดลอกกันต่อมาโดย

เฉพาะของนายปลั่ง ผู้พรรคโจรซึ่งเป็นเจ้าเมืองในดมัยที่
มีการเปิดกรพระปรากฏพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นเดิมอน
เลขานุการนับว่าใกล้ชิดกับพระยาสุนทรบุรี (อ กรรณเสถียร)
เจ้าเมืองในดมัยนั้นมาก นายปลั่งยืนยันว่าพระยาสุนทรบุรี
(อ) ถวายต้นฉบับแต่กรมพระวชิรญาณวโรรส มหาสมณ
เจ้าดมัยนั้นไปแล้วได้คำแปลมาแล้วได้คัดสำเนาขึ้นไว้ ดังต่อ
ไป

๑. ศุภมัสดุ ๑๒๖๕ ศกกระณะกษัตริ์ มปีเกิด ปุสย
ปฤหสัปติวาร ศุภมฤต ประมรปรัสติ (เจ้า) รัตน มรลิ
ศรีไตร โลกขนามกร อวย
(เจ้า) นตรย
รัตนนาม.

๒. ศุภมัสดุ ๑๒๖๕ ศก เกษณกษัตริ์
ปีเขตพระราชบันฑหาร มารบันฑูลพระราชโองการ สเด็จ
บรมราชาธิบัตศรีมหาจักระพรดิราชา น พระรามศวรราช
สัจริต ศรีทธาอนุโมทนา น พุทธฎีกา สเด็จพระกรุท (ติ)
(ศรี) สังฆราชนายกคิลกรัตนมหาสวามิ บรมราชาจารย์
พระพรประสิทธิ พระมหาเถรปัยทสัสศรีสาริบุตรนามกร อวย
มหาเถรสาริ
บุตรนามา

๓. แผ่นที่ ๓

“ คัมภีร์ ๑๒๖๕ สถิติการยะแสดงบอกได้ให้รู้ มี
ฤษีทั้ง ๕ คน พระฤษีพิลาไลย์เป็นประธาน เราจะทำด้วย
ฤษีทำเครื่องประดิษฐ์มีสุวรรณเป็นต้น* คือบรมกษัตริย์
พระยาศรีธรรมมาโคกราชเป็นผู้มีศรัทธา พระฤษีทั้ง ๕ คนจึง
พร้อมกันนำเอาแก้วมณีหลาย พระฤษีจึงอธิษฐานเพ่งตา
มาช่วยกันทำพิธีทำเป็นพระพิมพ์ไว้ สถานที่หนึ่งแดง สถานที่
หนึ่งดำ ให้เอวามันทำเป็นผงบนก้อนพิมพ์ด้วยลายมือของ
พระมหาเถรปิยะทัสสะสโรสังฆปริณายก เป็นใหญ่เป็นประธาน
ในทำนั้น ได้เอาแร่ต่าง ๆ ซัดยาสำเร็จแล้วให้นามว่า
สังฆฉนวนร ได้หล่อเป็นพิมพ์ต่าง ๆ มีชานภาพต่างกัน เสก
ด้วยมนต์คาถาทั้งปวงครบ ๓ เดือนแล้ว ท่านเอาไปประดิษฐ์
ถาบันไว้ในสถูปใหญ่แห่งหนึ่งท่าเมืองพรรณมุก ถ้าผู้ใดไป
พบเห็นให้รีบเอาไปไว้ที่ศรัทธาบูชาเป็นของวิเศษ แม้จะมี
อันตรายประการใดก็ดี ให้อาราธนาพระพุทธรูปไว้ที่ศรัทธา
คุ้มเกรงภัยอันตรายได้ทั้งปวง ถ้าผู้ใดจะออกสงคราม
ประสิทธิด้วยศาสตราวุธทั้งปวง เอาพระลงสร้าง นามัน

* “ตอนนี้ เข้าใจว่าถาของหายไป ความจึงไม่ค่อยต่อเนื่องกัน”

๕๑. คาดานให้ว่าทุกวันนี้ ทุกคืน ได้ประเสริฐเพียงจบเดียว
 กัด ถ้าว่าได้ ๓๓ จบตามตำราจะประเสริฐใหญ่ยิ่ง ให้ระลึก
 ถึงท่าน มหาเถรปิยะ ทศศีลศีลวิบุตรกับทั้งภานีพิลาโดย
 ช่วยกันบ่อกันภยันตรายได้ทั้งปวง

อันที่จริงองค์พระศรีรัตนมหาธาตุ หรือที่ชาวบ้าน
 เรียกกันว่าวัดหน้าพระธาตุนี้ ได้มีบันทึกประวัติของเราสนใจ
 กันมานานหนักหนาแล้ว ปัญหาหนึ่งที่จะถูกถามกัน
 เนื่องๆ คือใครเป็นผู้สร้างพระปรางค์องค์นี้ หรือสร้างใน
 สมัยใด ผู้เขียนเองเดิมก็ไม่เคยคิดว่าหากมีผู้ให้คำตอบได้จะ
 เป็นประโยชน์อะไรในเมื่อสภาพของวัดนี้ยังทรุดโทรมเต็มทน
 แต่เมื่อถูกถามบ่อยๆ เขาก็ทำให้อยากรู้ และเมื่อถาม
 เจ้ากาว่าต้องค้นปัจจุบัน ท่านก็เห็นว่าสร้างยุคไหนให้เจ้าโย
 พระยา ครองชนช้างกับเจ้ายะพระยาในคราวแย่งราชสมบัติ
 กันที่กรุงศรีอยุธยา ผู้เขียนเองก็เกิดศรัทธา ครั้นถามต่อไป
 ว่ามีหลักฐานอันใดหรือ ท่านก็ว่าผู้ใหญ่เล่าต่อกันมาว่า
 อย่างนั้น ต่อมาผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับคุณหลวงบริบาล
 บุรีรัตน์ ที่กรมศิลปากรโดยบังเอิญ เป็นวันที่ท่านกำลัง
 ขนย้ายตำราหีบตำราจากห้องทำงานไปบ้าน ในโอกาสที่ท่าน
 ครบเกษียณแล้ว ท่านได้กรุณานำพระมติกรมพระยาดำรง
 มาอ่านให้ฟัง ซึ่งพอจับใจความได้ว่าสมเด็จพระมหา
 จักรพรรดิ หรือนัยหนึ่งพระเจ้าช้างเผือกแห่งกรุงศรีอยุธยา
 เป็นผู้บูรณะ ในคราวที่มีการตัดแปลงเมืองสุพรรณบุรีไว้
 รับศึกพม่า และความยิ่งใหญ่ของการเตรียมครั้งนั้นไม่ต้อง

สั่งตั้งแนวกำแพงเมือง และบ่อน้ำยังคงเหลืออยู่ในบัดนี้เป็น
องค์พระยานต์อดคล้องกับการดัดแปลงกรุงศรีอยุธยาเอง แต่
พระมติของเสด็จในกรมมณูเฒ่าน้อย โดยเหตุผลต่างๆ
ของแต่ละท่าน

สำหรับ ตัวคุณหลวงบริบาลเอง ท่านเคยเขียนความ
เห็นไว้ในวารสารศิลปากร ปีที่ ๒ เล่ม ๕ ครึ่งหนึ่ง ผู้เขียน
ชอบใจตรงที่ว่า การเขียนเรื่องโบราณนั้นจะเชื่อหรือไม่ก็ได้
เป็นเรื่องดำเนินนิฐานกันไปจนกว่าจะได้เหตุผลที่แน่นอน และ
ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้ค้นคว้าและดำเนินนิฐานอีกครั้งในคราว
บรรยายทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งได้เผยแพร่ในวารสาร
ศิลปากร และ ในหนังสือพิมพ์ แจก ในงานเปิดอนุสรณ์
ดอนเจดีย์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ เหตุผลของท่านสรุปโดยย่อดังนี้

พระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็น
โบราณสถานประเภทแก่นับเป็นที่ ๒ รองจากวัดป่าเลไลยก์
ลงมา ว่ากันว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ ทรงสร้างกัม
มเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างกัม และสมเด็จพระเจ้า
จักรพรรดิทรงสร้างกัม ยังเป็นที่สืบสันกัณอยู่ แต่พระปรารภ
องค์นี้ มีจารึกลานทอง อักษรของภาษามคธบรรจุไว้ที่ยอด
นภศูล ได้มาครองราชบัลลังก์ที่สถาปนา ซึ่งนายฉ่ำ ทองคำวรรณ

เปรียบผู้เขี้ยวซาญ อักษร โบราณเรื่อง กรมศิลปากร เป็นผู้
อ่านและแปลเป็นใจความว่า

“ พระราชาผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระราชาทั้งหลาย ใน
อโยธยา ทรงพระนามว่าจักรพรรดิ โปรดให้สร้างพระ
สถูปองค์หนึ่งไว้ และทรงพระบรรจุพระบรมธาตุของพระ
เจ้าไว้ภายใน แต่พระสถูปของพระองค์ชำรุดทรุดโทรมไป
โดยกาลเวลา พระราชโอรสของพระองค์ผู้เป็นพระราชา
เหนือพระราชาทั้งหลายในพื้นแผ่นดินทงมอญ และเป็น
ราชาธิราชผู้ประเสริฐ โปรดให้ปฏิสังขรณ์ ให้กลับ
คืนดี และทรงบรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ในสถูป
นั้น พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระสถูป จึงทรงบูชาด้วยเครื่อง
บูชาที่มีทองเป็นต้น แล้วตั้งความปรารถนาว่า ด้วยบุญกรรม
แห่ง^{๕๕}นี้ ขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล
เทอญ ”

จารึกนี้ไม่มีศักราชทราบไม่ได้แน่นอนว่า พระเจ้า
อโยธยาองค์ใดเป็นผู้สร้าง และองค์ใดเป็นผู้ปฏิสังขรณ์
ครั้งทำจารึกไว้ ตามตัวจารึกว่า พระราชาผู้ยิ่งใหญ่กว่า
พระราชาทั้งหลายในอโยธยาทรงพระนามว่าจักรพรรดิ เป็น
ผู้สร้าง โอรสของพระราชาองค์นั้นผู้เป็นราชาเหนือพระ

ราชาทั้งหลายในแผ่นดินทั้งมวล และเป็นพระราชาราช
ผู้ประเสริฐเป็นผู้ขอม คำว่า จักรพรรดิที่กล่าวถึงในจารึก
คงไม่ได้หมายความว่าพระเชษฐราชา หรือพระเจ้าข้างเผือก
ซึ่งในพงศาวดาร เรียกว่า พระเจ้าจักรพรรดิที่เรารู้จักกันทั่ว
ไปนั้นไม่ เพราะว่าพระเจ้าจักรพรรดิเมื่ออาจะเรียกได้ว่าเป็น
พระราชามู๋ยิ่งใหญ่กว่าพระราชาทงหลายในเอโยชยา คือ
เหนือกว่าพระบรมราชา แต่โอรสของพระมหาจักรพรรดินั้น
คือ พระมหินทราธิราชนั้น หากควรที่จะมี พระเกียรติเป็น
พระราชาราชได้ไม่ ยิ่งกว่านั้นมาถึงสมัยนี้ คือสมัยพระ
เจ้าจักรพรรดิ ด้บุญอันเป็นประธานของวัดก็ไม่นิยมสร้าง
เป็นพระปรารภกันเสียแล้ว มักจะสร้างเป็นพระเจดีย์ เพราะ
พระมหินทราธิราชของกัน น่าจะได้สร้างมาก่อนสมัย
พระเจ้าจักรพรรดิแล้ว และคำว่าจักรพรรดิในจารึก คง
หมายถึงเพียงพระราชาราชใดองค์หนึ่งเท่านั้น หากจำเพาะ
เจาะจงพระองค์ไม่ แต่บอกเกียรติคุณไว้อย่างชัดแจ้งว่า
องค์ที่สร้างนั้น เป็นราชามู๋ยิ่งใหญ่กว่าราชาทงหลายใน
เอโยชยา โอรสผู้ขอมเป็นพระราชานือพระราชาทงหลาย
ในแผ่นดินทั้งมวล และเป็นพระราชาราชผู้ประเสริฐ
ด้วย จึงน่าจะพิจารณาเห็นว่าพระเกียรติยศนั้นควรจะได

แก่พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาองค์ใด หรือคู่ไหนแน่ มีพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา หลาย คู่ที่น่าคิดว่า จะเป็น ผู้สร้าง และซ่อมพระศรีรัตนมหาธาตุองค์นี้

คู่ที่ ๑ คือพระเจ้าอู่ทององค์เดิม (องค์ที่เป็นพระตั้งตั้งของพระเจ้าอู่ทองรามาชิตที่ ๑) กับพระบรมราชาธิราชที่ ๑ คือ ขุนหลวงพะงั่ว ผู้เป็นพี่พระมเหสีของพระเจ้าอู่ทองรามาชิตที่ ๑ พระเกียรติคุณ ของพระบรมราชาที่ ๑ สัมควร ที่จะเรียกว่า เป็น พระราชาเหนือพระราชาทั้งหลายในพื้นแผ่นดินทงมวต และเป็นราชาธิราชได้ทีเดียว เพราะพระองค์ได้เมืองเหนือทงปอง และได้เมืองเขมรด้วย แต่เกียรติคุณ ของพระเจ้าอู่ทององค์เดิมนั้นแหละ จะยังมีผู้ไม่เห็นด้วยว่าเป็นพระราชาผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระราชาทั้งหลายในอยุธยา เพราะพระองค์ไม่เคยครองกรุงศรีอยุธยา และบางทีจะไม่ได้ครองเมืองสุพรรณด้วย เมืองสุพรรณคงสร้างให้ตั้งอยู่ในภายหลัง

คู่ที่ ๒ พระรามาชิตที่ ๑ กับพระราเมศวร คุณพระรามาชิตที่ ๑ มีพระเกียรติคุณที่จะเป็นพระราชาผู้สร้างได้ เพราะเป็นราชาผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระราชาในอยุธยา มีพระ

รามేశ্বর และพระบรมราชาธิราชที่ ๓ เป็นต้นได้ แต่พระ
รามేశ্বরหาควรที่จะเป็นพระราชาราชผู้ซ่อมได้ไม่

ศุภ ๓ พระบรมราชาธิราชที่ ๓ กับพระเจ้าทองด้วง
คุ้นไม่ใช่แน่ เพราะพระบรมราชาธิราชที่ ๓ อาจมีเกียรติ
เป็นผู้สร้างได้ แต่พระเจ้าทองด้วงนั้นไม่มีเกียรติยศที่จะเป็น
ราชาธิราชผู้ซ่อมได้

ศุภ ๔ พระนครินทราธิราชกับพระบรมราชาธิราชที่
๒ (เจ้าสามพระยา) คุ้นน่าพิจารณามาก เพราะพระ
นครินทราธิราชได้เคยเป็นเจ้าเมืองสุพรรณ เมื่อพระบิดา
ทวงศด และเมื่อเป็นพระเจ้ายกย่องชญาแล้ว ก็ได้เสด็จ
ไปปราบจลาจลเมืองเหนือ และจัดการปกครองเมืองเหนือ
ให้เรียบร้อย ทั้งได้ส่งลูกเธอไปครองเมืองต่างๆ ในอาณาจักร
ศรีอยุธยาด้วย ควร ทมเกียรติว่าเป็นพระราชานือพระ
ราชาทรงหลายในพื้นแผ่นดินทั้งมอญได้ เพราะพระองค์ได้
เสด็จไปปราบกรุงกัมพูชาให้เรียบร้อย จนถึงตั้งลูกยาเธอ
ให้ปกครองประเทศเขมร รวมความว่าสมควรมีเกียรติยศ
เป็นโอรสแห่งพระราชานือตามจารึกได้ คือ น่าตั้งนิษฐาน
ว่าพระนครินทราธิราชได้เป็นผู้สร้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
นี้ ตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในกรุงศรีอยุธยาเป็น

อนุสรณ์^{๑๗} ทพระองค์ได้เคยเป็นเจ้าเมืองสุพรรณมาก่อน
 เหมือนอย่างทพระเจ้าอยู่ทองสร้างวัดพุทธไสยวรรยตรง
 เวียงเหล็ก อันเป็น^{๑๘} ทพระองค์ประทับอยู่ก่อนสร้างพระนคร
 ศรีอยุธยาเป็นทำนของเดียวกัน และพระบรมราชาธิราชที่ ๒
 เป็นผู้สร้างวัดราชบูรณะ มีทางที่จะพิสูจน์ความจริงด้วย
 เปรียบเทียบพระปรางค์ทวัดราชบูรณะ กับพระศรีรัตนมหา
 ชาติเมืองสุพรรณแต่พระปรางค์ ๒ องค์นี้ ต่างกัน คือ
 พระปรางค์ทวัดราชบูรณะข้างหน้ามีมุขและข้างๆ ทำเป็นซุ้ม
 ทง ๓ ด้าน ส่วนพระปรางค์ทวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมือง
 สุพรรณเป็นซุ้มทง ๔ ด้าน ข้างหน้าไม่มีมุขมีแต่เพียงบันได
 ขึ้นเท่านั้น ไม่เหมือนกับพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดพิษณุ
 โลก ด้วยเหตุนี้ ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วมบูรณะตามจารึกว่า
 ใครเป็นผู้สร้าง และเป็นผู้ซ่อมแล้ว น่าเชื่อว่าพระบรมราชา
 ธิราชที่ ๒ จะเป็นผู้สร้าง และพระบรมไตรโลกนาถจะเป็น
 ผู้ซ่อม คือ พระบรมราชาธิราชที่ ๒ มีเกียรติที่จะเป็นพระ
 ราชผู้สร้างได้ เพราะพระองค์มีไอรัดไปครองเมือง
 พิษณุโลกฐานอุปราชอยู่ และพระบรมไตรโลกนาถก็ควร
 ที่จะเป็นพระไอรัดผู้ซ่อมได้ เพราะพระองค์เป็นราชาธิราช

ผู้ประเสริฐ คือมีพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ครองกรุงศรี
อยุธยาอยู่ เมื่อพระองค์เสด็จไปครองเมืองพิษณุโลกดังนี้

อย่างไรก็ตาม ต่อมา ผู้เขียน นำ คำเนาคำแปลจาก
ลานทองที่คัดจากนายเปตัง ไปให้ท่านผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน
ลานทองของกรมศิลปากร ท่านหนึ่ง ซึ่งเจ้าตัวขอให้ บิดนาม
เพื่อช่วยตรวจดูว่าข้อความตามคำเนาคำแปลที่คัด ๆ กันมา
นั้น ที่ถูกต้องจะเป็นอย่างไรและแบ่งวรรคอย่างไร พอเห็น
คำเนาบับของนายเปตัง เขาเท่านั้น ท่านผู้อ่าน นึกกับบอกว่า
อ้อไม่ต้องตรวจหรอก ผมได้แปลจากลานทองไฉนนานแล้ว
และในครั้งนั้น ก็ได้คำเนาคำแปล จารึก ลานนาค ที่ได้จากวัด
ปู่แก้วเป็นคำไร้อักษรบับหนึ่ง โดยมีคำอธิบายประกอบให้
ฟังอีก นับว่าเป็นพระคุณมิใช่น้อยเฉพาะผู้เขียน หากเป็นนิพิตยา
ท่านแก่ชาวสุพรรณ และท่านที่สนใจในเรื่องนี้โดยทั่วกัน
น่าจะเสียดายที่คำแปลลานทองที่ได้มาไม่ครบ ขาดไปเสีย ๑ ชุด
คือชุดที่กล่าวถึง การสร้าง พระ เครื่อง และ พระผิง ดุ้พระพรณ
โดยไม่ทราบว่่าต้นฉบับลานทองชุดนี้ไปอยู่เสียที่ไหน หรือ
ยังคงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหรือไม่ คำเนาที่ได้มา
ครั้งนี้ผู้เขียนอาจคัดลอกมาคลาดเคลื่อนไปบ้างก็ได้ ทั้งนี้
หากมี ผู้เขียนขอรับผิดชอบแต่ผู้เดียว

ลานทองวัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุพรรณบุรี

แผ่นที่ ๑ เป็นสุพรรณบัตร

ศกัมมัตถุ ๑๓๖๕ (มหาศักราชตรงกับ พ.ศ. ๑๕๕๐) เถาะนัก
สัตร ปิยะเกด ไพสาขะ จันทนาการ (วันจันทร์) มาน
บันทูลพระราชโองการ สืบแจงบรมราชาธิบดีศรีมหาจักรีพัตติ
ราช นุ พระรามศวร ราชสุจริต สรัทธา อนุโมทนา นุ
บุตทฎีกา สืบแจง พระกรุณาคุณเจ้านาย สืบแจงปริยายกติลกรณ
มหาสวามี บรมราชาจาร (ย) พระพรประสิทธิ์ พระ
มหาเถร ปรียทสัฬรสาริบุตรนามกร อวย

มุลาน มหาเถรสาริบุตรนาม (นามเดิม)

(ถ้าในวงเล็บเป็นคำอธิบาย)

อวย อธิษฐานคำนามใดหมายความว่านามนั้นเป็นนามที่รับ
พระราชทานใหม่ คำอธิบายเรื่องการบรรจุลานทองลงในพระ
เจดีย์หรือพระปรางค์ตามนั้น จึงไม่ก่อขัดตรงกับมติของเสด็จ
ในกรมพระนคร ในตอนต้นและนายอำเภอท้ายหลังถูกๆ ถือ
เจ้าของสุพรรณบัตรยังไม่ตาย ไม่ใช่กรณีใส่โกศกระดุก

แผ่นที่ ๒ เป็นสุพรรณบัตร

ศกัมมัตถุ ๑๓๖๕ ศก (มหาศักราชตรงกับ พ.ศ. ๑๕๕๖) กุร
(กุ...าม) นักสัตรนัฏเกด (ขึ้น ๖ ถั่ว) วฤตเตปติวาร

(วันพฤหัสบดี) ศุภมูรดี พระวรประสิทธิเจ้ารัตนโมลี
สรไตรโลกย นามกร อวย.

มุลาน เจ้านิตรย รัตนนาม (นามเดิม)

หมายเหตุ

ฉบับอื่นๆ ยังกันหาต้นฉบับอยู่ทั้งสังเกตว่า มหาจักรราชไม่ตรงกับ
ที่นายปลั่งคัดสำเนาไว้จากพระยาสุนทรบุรี (อ. วรรณสุด)
คือ ที่ปรากฏตามสำเนาของนายปลั่งเป็น พ.ศ. ๒๒๖๕ และ
๑๒๖๕ หากถาดทองเหล่านี้เป็นมหาจักรราช ๑๓๖๕ (พ.ศ.
๑๘๘๖) และ ๑๓๖๕ (พ.ศ. ๑๘๘๐) เป็นยุติแล้วไซ้เราก็อาจ
ทราบได้ต่อไปว่าการบรรจุพระเครื่องพระกำแพงสอก ในองค์
พระปรางค์ พระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรีโดยมีพระ
มหาเถรสาริบุตรซึ่งได้รับพระราชทานพระนามปรากฏในแผ่น
สุพรรณบัตรเป็นพระมหาเถรปิยะทัสสะสั ศรีสาริบุตร ใน
ปีมหาจักรราช ๑๓๖๕ ซึ่งตรงกับ พ.ศ. ๑๘๘๐ และเมื่อตรวจ
เทียบกับ พ.ศ. ในพงสาวดารฉบับหลวงประเสริฐฐ์แล้วจะ
ปรากฏว่าตรงกับรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ เพื่อ
มิให้เสีย เวลาจะ ขอคัดพงสาวดารบางตอนในรัชกาลพระบรม
ราชาธิราชเจ้าที่ ๒ มาดังนี้

ศักราช ๘๐๔ จอศก (พ.ศ. ๑๔๘๕) สมเด็จพระ
บรมราชาธิราชเจ้าเสด็จไปเอาเมืองเชียงใหม่ แลเข้าปล้น
เมืองมิได้ พอทรงพระประจวรและทัพหลวงเสด็จกลับกัน

ศักราช ๘๐๖ ชวดศก (พ.ศ. ๑๔๘๗) เสด็จไป
ปราบปรก แลตั้งทัพหลวงตำบลปะทายเขมรกรุงนได้
ชะเลข ๑๒๐๐๐๐ ทัพหลวงเสด็จกลับกัน

ศักราช ๘๑๐ มะโรงศก (พ.ศ. ๑๔๙๑) สมเด็จพระ
บรมราชาธิราชเจ้าณฤพาทน จึงพระราชกุ่มารท่านสมเด็จพระ
พระรามศวรเจ้าเสวยราชสมบัติ ทรงพระนามสมเด็จพระ
บรมไตรโลกเจ้า

จากหลักฐานเช่นนี้ทำให้เราก็คงต่อไปว่าการสร้างพระ
ปรางค์ศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดสุพรรณบุรี ในสมัยพระบรม
ราชาธิราชเจ้าที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) อาจจะเสร็จหรือไม่
เสร็จในรัชกาลของพระองค์ท่านตามที่ปรากฏในสุพรรณบัตร
แต่งตั้ง พระมหาเถร สาริบุตร เป็น พระมหาเถร บัณฑิตสัสศรี
สาริบุตร ซึ่งตามลานทองฉบับที่ได้สำเนาปรากฏว่าสร้าง
พระที่บรรจุในกรุในมณฑลศักราช ๑๓๖๕ คือ พ.ศ. ๑๔๘๖
ปัญหาดังกล่าวนี้ชอบที่ทางกรมศิลปากรจะได้ตรวจพิสูจน์กัน

เสียว่าสำเนาที่เขียนได้รับความกรุณาจากท่านผู้ไม่ประสงค์
จะให้ออกนามนามนี้ในสักราชเป็นอย่างไรกันแน่ ผู้เขียนสงสัย
เหมือนกันว่าหาก พระมหาเถรสาริบุตรได้รับ พระราชทานใน
ปีมหาสักราช ๑๓๖๕ ปีที่สร้างพระตามสำเนาดานทองที่ได้
จากนายเปล่งหมายเลข ๔ นั้นจึงระบุชื่อผู้สร้างว่า “พระ
มหาเถรปิยะทัสสะสโรสาริบุตรเป็นใหญ่เป็นประธาน” ใน
ครั้งสร้างพระเหล่านั้นได้อย่างไร

จารึกวัดป่าแก้ว

ตามต้นฉบับเข้าใจว่าอยู่ที่กรมศิลปากร

ศรีสวัสดิ์ หริภุญไชย ขาเตน มาตาเสฏโฐ อนุตฺตโร
ปีตาตเร อิติ นามเนน อชฺชิก ปีตา ฌานนเทพ ปีตา (น..ร..ด)
มหิสฺสุโร โสวณณภูมิ ตฺรคฺคสฺส วสุเส เอกาทสส รวิทิวเส
เวสาขมาเส สุลปฏฺกขิตเน สิริโสตุถิวิส โกชนาวิส ขา
ตฺสฐาปิต ชินวรํ นครสฺส

- (๑) หริภุญชัย คือ เมืองลำพูน
- (๒) ขาเตน = ขาตะ = เกิด
- (๓) มาตา = มารดา
- (๔) เสฏโฐ = เสรษฐ

- (๕) อยฺยิก = อัยยากา
- (๖) ปิตา = บิดา
- (๗) ญานเทพ = ช้อกน ช้อญานเทพ
- (๘) มหิ = แผ่นดิน หรือพระเจ้าแผ่นดิน
- (๙) สุโร = ผู้กล้าหาญ
- (๑๐) โสวณฺณมฺหิ = แผลง โอ เป็น อุ เป็น
สุวรรณภูมิ หรือ สุวรรณภูมิ
- (๑๑) ตรภ = ตร + ภบ แปลว่าสัตว์ผู้ไปได้รวดเร็ว
กือ ตรงก หรือมา
- (๑๒) เอกาทสส = สิบเอ็ด
- (๑๓) รวิ ทิว เส = รวิทิว กือวันอาทิตย์
- (๑๔) เวสาขมาส = วิสาขมาส = เดือนหก
- (๑๕) สุลปฺภิกิเตน = สุกก + ปกฺข = ชักขาว
หรือขางขน
- (๑๖) ตีริโสตุถิวิส = ช้อพระชั้นเจ้าคุณ
- (๑๗) โกชนวิส = ช้อพระชั้นเจ้าคุณ
- (๑๘) ชา = เกิด หรือสร้าง
- (๑๙) สัสนฺปาโต = สั + สั + ฐา + ณาเป + อี
+ ตา แปลว่า ร่วมกันสร้างขนพร้อมกันแล้ว

(๒๐) ชินวร^๕ = ชินวร^๕ ก่อพระพุทธรูป^๕ ในทัน
หมายถึงพระพุทธรูป

(๒๑) นครสุท = นคร + อีสท = กลางเมือง

ตามลานฉบับ^๕นี้ทำให้^๕นึกไปว่า กลางเมืองสุวรรณภูมิ
หรือสุวรรณบุรี^๕ ทำไมไปอยู่ที่วัดปู่บัวได้





หลวงพ่โต
วัดป่าเตไดยักษ์

พระป่าเลไลยก์



เมื่อสร้างกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ได้มีการฟื้นฟู
พุทธศาสนาเป็นอันมาก ถึงรัชกาลที่ ๑ ได้โปรด
ให้กรม สมเด็จพระ ประมา นุชิตชิ ในรลรวรเวป
พระพุทธรูปจากพุทธประวัติ ปรากฏว่ามีถึง ๔๐ ปาง
และทางโบราณศาสตร์ก็กำหนดพระอีก ๘ ปางสำหรับ
ผู้เสวยอายุ ตาม คเวณพ เกราะนั้น ๆ บุชาพระปาง
ป่าเลไลยก์รวมอยู่ด้วยสองคดี

พระปางป่าเลไลยก์มีความสำคัญเป็นอันมาก ที่ใด
เป็นราชธานีแล้ว จะต้องมพระปางนไวยูชาเสมอ เริ่มแต่
สมัยราชธานีอยู่ทนกรุงปฐม สมัยอยู่ทอง สมัยกรุงศรีอยุธยา
ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์นั้นรัชกาลที่ ๑ โปรดให้สร้างขึ้น และ
ขณะนั้นยังอยู่ทวัดพระเชตุพน สำหรับที่สุพรรณ อยู่ทวัด
ป่าเลไลยก์ องค์พระเรียกกันว่า “หลวงพ่อดโต” จัดเป็นพระ
ที่มีความสำคัญทั้งในทางศาสนา ศิลป โบราณคดีและวรรณคดี

ที่มาแห่งปาง^๕นี้ ปรากฏในพระธรรมบทน่าจะเป็น
“ปาริเลชยกะ” แต่ต่อๆ มากลายเป็น ปาติเลชยกะ และ
ปาเตโลชยกะ ตามลำดับ ในที่สุดกลายเป็น “ปาเตโลยก”
ไปเสีย

พุทธประวัติตอน^{๕๔}นี้มีอยู่ว่า ที่วัดโฆสิตาราม เมือง
โกสัมพี สมัยพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น มีอาจารย์
ที่จำคุกอยู่ ๒ องค์ องค์หนึ่งชื่อพระวินัยธร ตามชื่อ^{๕๕}น่าจะ
เชี่ยวชาญทางวินัย อีกองค์หนึ่งชื่อพระธรรมกถึก ซึ่ง^{๕๖}น่า
จะเชี่ยวชาญทางแสดงธรรม แต่จะอาจารย์มีพระเป็นบริวาร
อีกองค์ละ ๕๐๐ รูป

ที่ฐานของวัดนั้น^{๕๗}มีขารุ คราวหนึ่งพระธรรมกถึก
ไปฐานแล้วเหลือน้ำไว้ในภาชนะที่ใส่น้ำล้างฐาน พระ
วินัยธรไปพบเข้า จึงมาสอบถามพระธรรมกถึก^{๕๘}ว่าจริง
แต่โดยไม่มีเจตนาและไม่รู้^{๕๙}ว่าจะเป็นความผิด ถ้าผิดก็ขอ
กระทำความอาบัติ คือปฏิญาณว่าจะไม่กระทำความผิดเช่นนั้น
ต่อไป พระวินัยธรก็ว่า ถ้าไม่รู้หรือไม่มีเจตนา^{๖๐}ก็ไม่อาบัติ
แต่ต่อมาพระวินัยธรกลับ^{๖๑}นำเรื่อง^{๖๒}นี้ไปเล่าให้พระบริวารฝ่าย
ตนฟังและหยอดท้ายว่า พระธรรมกถึกต้องอาบัติแล้วยังไม่
รู้ตัว คิษย์พระวินัยธรจึงไปปรารภกับคิษย์พระธรรมกถึก

เป็นท่านของข่มฆ่า อาจารย์ของท่านต้องอาบัติแต่ยังไม่รู้
 สักตัวต้องให้อาจารย์เราเตือน คิษยพระธรรมกถึกบางองค์
 ทนฟังไม่ได้ จึงนำไปเรียนตามอาจารย์ของตน พระธรรม
 กถึกยืนยันว่าจริง แต่แถวไม่มีเจตนาซึ่งแต่ก่อนพระ
 วินัยชกรก็ไม่เป็นอาบัติ บัดนี้มาว่าเป็นอาบัติแล้ว ไม่ควร
 ๗ พระวินัยชกรจะลงมธุสาอาทเลย คิษยพระธรรมกถึกนำ
 เรื่องมาต่อว่าคิษยพระวินัยชกร ในที่สุดเกิดโต้เถียงกันรุนแรง
 ความแตกวิวาทกันขึ้น ในไม่ช้าก็แตกสามัคคี จนฝ่ายพระ
 วินัยชกร อ่างพระ วินัย ชนมาเล่นงาน ฝ่าย พระธรรมกถึก คือ
 ไม่ยอมหนึ่ง ไม่ยอมพด ไม่ยอมฉนร่วมกับฝ่ายพระธรรมกถึก
 และชาวบ้านบางคนที่เป็นฝ่ายใดก็เข้าร่วมม้ออก เรื่องจึงไป
 กันใหญ่ ความทราบถึงพระพุทธองค์ซึ่งประทับอยู่เมือง
 ลำดวนดี จึงฉุดกและสั่งชาวมาให้พระภิกษุทั้งสองฝ่าย
 ถ่มครั่งมานถ่มคึกกันเสียถึง ๒ ครั้งก็ไม่เกิดผล พระองค์
 ต้องเสด็จมาตักเตือนเองก็ไม่บังเกิดผล จนทรงระอาเลย
 เสด็จแต่ดำพังพระองค์ ไปประทับเสีย ในป่าสังวน แห่งหนึ่ง
 ในป่านี้เรียกว่า “รัจฉิวัน” (รัจฉิ-รัจฉา-รัจฉา-สังวน,
 วัน-วนา-ป่า ถมณคักก เจ้าอาวาส วัดป่า ขณะนี้เป็น
 “พระรัจฉิวันมุนี” จึงเข้ากับตำนานแห่งปางนี้)

ที่ป่าสงวนหมขาง (เผือก ?) ชื่อ ปาโรยยะกะ
 ผดุงจากโขงตงมาอยู่ไบนานแต่จำพัง และเมื่อข้างปาโรยยะกะ
 มาอยู่ไบนานเลยเรียกป่าสงวนแห่งนี้ว่า ป่าปาโรยยะกะ
 ข้างเห็นพระพุทธรูปองค์ทำอันตรายไม้ กัดบเข้ามา
 ปรมนิบัติพระองค์เสียอีก ในตำนานกล่าวการปฏิบัติของ
 ข้างไว้หลายประการ เช่น การกระเทียมโคนไม้ให้เป็นที
 ประทับและบรรทม การนำผลไม้และน้ำมาถวาย การ
 ทำให้น้ำอุ่นโดยเอาหินเอาไฟแล้วนำมาทงลง ในน้ำ เป็นต้น
 กลางคืนก็คอยระวังภัย ต่อมาเมื่อถึงตวันหนึ่งเห็นการปรมนิบัติ
 ของข้างก็อยากจะประพาศดูบ้าง จนหนึ่งนำรังผึ้งซึ่งไม่
 มีตัวแก่เลยมาถวาย พระพุทธรูปทรงรับไว้แต่มิได้เสวย
 ทรงเพ่งตวอ้อนทมิอยู่ ถึงเห็นคณนกะเข้าใจ ได้นำรังผึ้ง
 นั้นไปจัดการเซยผึ้งออกนอกเสียหมด แล้วจึงนำมาถวาย
 และพระองค์เสวย ทำให้จิตใจถึงขนาดขึ้นไปโผนผกอยู่
 ตวามยอได้ บังเอิญไปควักกิ่งไม้เข้า หักตกลงมา ตอดำ
 ตาย

เมื่อราชฎรไม่เห็นพระพุทธรูปองค์ดังดัย ในที่สุด
 ทราบความ ออกพรรษาจึงทูลพระอาณนทให้ไปอัญเชิญ
 กัดบ พระอาณนทก็ไปพบพระพุทธรูปแต่องค์เดียว ข้าง

เห็นเขากลับใจจะทำร้าย แต่พระพุทธองค์ห้ามไว้ ในที่สุด
พระพุทธองค์เสด็จจากป่าไปสู่เมืองสาวัตถี ประทับ ณ
วัดเชตวัน พระองค์จึงประชุมสงฆ์ทั้งหลาย แสดงให้เห็น
โทษของการแตกความสามัคคี แตรว่าถ้ามารแต่เหตุเล็ก
น้อย จนทำตนเข้าไหนไม่ได้ การที่สร้างพระปางนชนเพื่อ
ให้รำลึกถึงคุณธรรมชั้น

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จจากป่านั้น ช้างจะโดยเสด็จ
มาปรนนิบัติพระองค์ในเมืองด้วย แต่พระองค์ทรงห้ามไว้
ว่าในเมืองมีไร้สำหรับช้างอยู่ อาจมีอันตรายได้ ช้าง
เสียใจ ร้องให้อยู่เบื้องหลัง จนกระทั่งหัวใจแตกตาย
ในพระธรรมบทกล่าวถึงดังและช้างได้ไปจุติ ณ สวรรค์
ชั้นดาวดึงส์ มานางทำปรนนิบัติ เพราะอานิสงส์แห่งการ
ปรนนิบัติพระพุทธองค์

ตำนานทางโหราศาสตร์ ก็เกี่ยวเนื่องกับ พระปางปา
เตโดยกด้วย กล่าวคือกำหนดให้สุทอายุเสวยพระราชมหษา
พระปางน เรื่องของพระราชนัน ตามตำรากล่าวว่าเป็น
เทวัญ หน้าตักซ้ายยกขึ้น ถ้าตัวต่ำกว่าสะดือลงไปเป็นนาค
ทองเที่ยวอยู่ในอากาศ ไม่ใคร่จะถูกรบกวนด้วยเหตุทั้งหลายรวม
ทั้งพระอังคาร ครึ่งสุดท้ายเกิดเป็นคู่อาฆาตกับพระอาทิตย์

พระจันทร์เขาค ก็คือคราวพระนารายณ์รวมมือกับเทวดา
 และต่อสู้ทวงหลายกวนเกษียรสมุทรทำนอมฤๅณนั้น จะกินกัน
 แต่พวกทรวมมือ พระราหูไม่ใช่เทวดาจึงไม่ได้กิน แต่
 เพราะอยากกิน จึงแปลงตัวเป็นเทวดาเข้าไปรวมพิชเพื่อ
 จะกินบ้าง ขณะที่กำลังกินกับพระอาทิตย์ และพระจันทร์
 เห็นเขาจึงฟ้อง พระวิษณุ ๆ กริ้วจึงเอาจักรขว้างถูกพระ
 ราหูขาดเพียงคอ ท่อนหัวจึงลอยไปในอากาศและไม่ตาย
 เพราะได้ดื่มน้ำอมฤตเข้าไปเพียงดื่อกอ และเพราะทราบว่า
 พระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นต้นเหตุ ทำให้ตนต้องรับโทษ
 จึงอาฆาต เมื่อไปพบครั้งใดก็จับอมหรือกินเสียทุกที แต่
 ก็ต้องคายเพราะไม่มีส่วนกะเพาะและลำไส้ ตามที่เรียกกัน
 ว่า ราหูอมจันทร์ (จันทร์ปราศ) ถ้าอมพระอาทิตย์เรียก
 ว่า สุริยุปราคา นั่นแหละ เมื่อพระราหูเข้าไหนกับใครไม่ได้
 และเป็นผู้เคราะห์ร้ายตามเรื่องตำนานกล่าวแล้ว จึงจัดให้
 ผู้เสวยอายุที่พระราหูบูชาพระปางปาเตไลยก์เสีย คือ ให้
 ราศีถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นมูลแห่งความยุ่งเหยิงจาก
 หมายแห่งปางนั้นเอง ทั้งนรกอกันในหมูนักโหราศาสตร์
 ไทยเรา

หลวงประเสริฐว่าสร้างใน พ.ศ. ๑๘๖๗ ก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ๕๗ ปี แต่น่าคิดว่าเดิมพระโตที่วัดบ้านนี้สร้างขึ้นในรูปปางป่าเลไลยก์หรือเป็นปางใดก่อน

แต่จ้ะในกรมทรวงไฉ่ว่าพระโตที่วัดบ้านเดิมจะเป็นปางประธานปฐมเทศนาแล้วต่อมาภายหลังชำรุดมาซ่อมในสมัยลัทธิลังกาวงศ์รุ่งเรืองจึงแปลงเป็นปางป่าเลไลยก์ไป ซึ่งท่านที่เคยเห็นองค์พระโตมาแล้ว ย่อมเห็นจริงโดยข้อสังเกตต่อไปนี้

๑. ลักษณะ ท่านั่ง ไม่ใช่ ลักษณะ ปางป่าเลไลยก์ เพราะท่านั่งปางนี้จะต้องแสดงท่าโค้งตัวงอรับของจากถึงและข้าง พระพาหาที่ซ่อมใหม่จึงไม่ได้ส่วน คือ เด็กกว่าที่ควรจะเป็น หลักฐานที่หาพระพาหาหักปรากฏในนิราศสุพรรณของเสมียนนี้

๒. ลักษณะของ วิหาร ไม่มี ที่พอ จะสร้างรูป ถึงและข้าง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญสำคัญของปางนี้

อย่างไรก็ตามคงมีหลักฐานจากหนังสือต่าง ๆ ที่ยืนยันว่าพระโตองค์นี้เป็นปางป่าเลไลยก์มานานแล้ว เช่น ในหนังสือพงศาวดารเหนือ สมัยกล่าวถึงกษัตริย์กรุงละโว้

และพระมหาไถ่ตายซึ่งไปถึงลังกา และเมื่อกลับมาได้นำ
พระบรมสารีริกธาตุรวม ๖๕๐ องค์กลับมาบรรจุไว้ในเมือง
นครชัยศรีหลายแห่งรวม ๓๖ พระองค์ แล้วบรรจุไว้ใน
พระป่าเตโดยก (สุพรรณบุรี) ๓๖ พระองค์ แล้วที่เหลือ
นั้นเขาไปบรรจุที่เมืองต่างๆ อีกหลายเมือง เช่นที่เมือง
ชัยนาท เมืองอโยธยา ที่นครสวรรค์ อย่างทอง สุโขทัย
พิจิตร พิษณุโลก เมื่อพระมหาไถ่ตายบรรจุพระบรม
ธาตุนี้พุทธศักราช ๓๔๓๒ ซึ่งชวนให้คิดว่าสมัยนั้นเป็นสมัย
ที่พระเป็นใหญ่นั้นเอง แต่ศักราชในพงศาวดารเหนือมัก
คลาดเคลื่อน

หนังสืออนกัมได้ภาเวอชุนชางชุนแผน ซึ่งเชื่อกัน
ว่าเป็นเรื่องเกิดชนระหวาง พ.ศ. ๒๐๓๔ - ๒๐๗๒ สมัยพระ
รามาธิบดี ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา แม้จะไม่ได้ค้นฉบับจริง
กรุงศรีอยุธยาตาม ยังมีเค้าว่าสมัยนั้นวัดป่ามีมานานและ
เจริญแล้ว ตั้งแต่ปากถั่วไฉหลายตอน เช่น ตอนนาง
ทองประศรีแม่พลายแก้วกล่าวถึงอาจารย์มชื้อในสุพรรณที่
เคยรู้จักกันมาดง

ทองประศรีดีใจหัวเราะว่า
จริงแล้วเราหนาแน่นก็ได้
อันเมืองสาหรณนไนไซร์
ทางในท่านคมสององค์
วัดป่าเลไลยก์ท่านสมภารมี
ทั้งขวัญทวดแถมเกยส่ง

ยามส่งกรานตักไปส่งนกกันทวดป่าออกดง
ทอนจะกล่าวเรื่องเมืองสาหรณน
ยามส่งกรานตักนนกพรอมหนา
จะทำบุญให้ท่านการศรัทธา
ต่างมาทวดป่าเลไลยก์
หญิงชาน้อยใหญ่ไปแออัด
ขนทรายเข้าวัดคอยขวกไขว่
ก่อพระเจดีย์ทรายเรยรายไป
จะเลยงพระกะไว้พรุณ
อกตอนหนึ่งว่า

ทุกบ้านอลหม่านกันทั่วไป
จนดกคนหลับไหลไปหลับหลัน
กรันรุ่งแจ้งแสงทองส่องฟ้า
เรยรอกันทวดป่าเลไลยก์

ถึงคราวดํารก ชาวบ้านก็มาชุมนุมฟังเทศน์กัณฑ์วัด
นอก ในเสภาว่าถึงการนิมนต์พระลําคัญ จากวัดอื่นเช่น
“วันประเวศน์นั้นท่านวัดเก เป็นกัณฑ์ของตาแพกับยายกลี”

และเมื่อเนรแก้วไปเทศน์แทนอาจารย์ท่บวย เป็น
ที่ชอบอกชอบใจของคนทั่วไป โดยเฉพาะตัวเอกของเรื่อง
ขุนช้างขุนแผน ต่างถวายผ้า ในเสภาว่า

สัปบุรุษหญิงชายกรั้นได้เง

เสงสาธุคงขนพร้อมหนา

ทุกคนคลอใจให้สรทธา

นางพิมเปลื้องผ้าทับทิมเล่น

ขุนช้างเห็นนางพิมถวายผ้า ไม่ยอมม้วยหน้าจึง
ถวายบ้างและอธิษฐานดังนี้

สาธุสะเดขเมตตาคจิต

ขอให้สมอารมณ์เกิดพิสมัย

ให้ได้เร็วพลันให้ทันใจ

แต่ในคำวันนอย่ากลาดกลา

ว่าเพลงวางเกียงผ่านางพิม

ขอให้ผ้าสทับทิมอย่าแก้วข่า

จงบรรดาลเกลอนกลอยให้ล่อนมา

แต่เวลาก่อนอย่าเานไป

พระโตวัดป่าเลไลยก์อยู่ในความเคารพทั่วไป การ
สร้างอาคารใกล้เคียงจึงเพิ่มขึ้นทุกที แต่กระนั้นก็ตามยัง
น่าเชื่อว่า เดิมองค์พระเป็นปางปฐมเทศนาแล้วมาแปลงกัน
ในชั้นหลัง โดยผู้มีอำนาจตั้งเหตุผลต่อไป

(๓) วัดป่าเลไลยก์ ตามตำนานเดิม ชั่ววัดตาม
มะขวิด ยาจจะเป็นว่าหมบ้านหมตนมมะขวิดมากจนเป็นดัง
แถวเลยมีผู้สร้างวัดขึ้น จึงเรียกว่าตามมะขวิด หากวัดแรก
สร้างเป็นผู้มีอำนาจแล้วจะต้องมีชื่อเป็นอย่างอื่น

(๓) เท่ากันว่าพระครูบุญเมฆาจารย์ ขัตติเจ้า
คณะจังหวัด สุพรรณ เคยพบ สมุดข่อย กล่าวไว้ว่า มะกะโท
เป็นผู้สร้างพระโตวัดป่าเลไลยก์ หากเป็นจริงตามคำ
กล่าวนั้น พระโตก็อาจสร้างขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง
ซึ่งอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๒๐ - ๑๘๖๐ แต่มีได้สร้างเป็นปูน
บน องค์พระโตสร้างนั้นว่าเป็นศิลาแท่งทาบ ซึ่งขนาด
ใหญ่ก็ยังเหลืออยู่ทุกตึกๆ ในสุพรรณอีกหลายองค์ และ
จะได้นำมาเล่าถึงกันฟัง เช่นทวดขุนบว และวัดกุฎีทอง ซึ่ง
เห็นชัดว่าข้างในเป็นศิลาและพอกปูนให้โตขึ้น

(๓) หากจะดูด้านหลัง จะเห็นกำแพงรอบองค์
พระโดยเฉพาะ และด้านข้างก็มีกำแพงหนาเป็นพิเศษ แสดง
ว่าเป็นส่วนเดิม ก่อนมีการขยายอย่างปัจจุบัน

บรรดาสิ่งก่อสร้างข้างเคียง รวมทั้ง พระเครื่องที่ได
จากบริเวณใกล้เคียง มีทั้งที่แสดงว่าเป็นสมัยของและ
สมัยกรุงศรีอยุธยา คือพระเครื่องที่เรียกว่าเขมรชนนกวัดป่า
ขุนแผนวัดป่า เป็นต้น และสิ่งต่อเนื่องกับตำนานปาว
ปาเลโดยก็มีอีกหลายประการ เช่น ทางตะวันออกของพระ
โต เป็นวัดเรียกว่าวัดชุมนุมสงฆ์ หรือประชุมสงฆ์ ซึ่งมี
อุโบสถและพัทธสีมา ถิ่นวัดอื่นๆ ซึ่งร้างไปแล้ว เช่นวัด
พริก วัดกระต่าย และวัดป่าเลโดยกเองเดิมก็หาว่ามีพัทธสีมา
ไว้ เป็นทำนองว่าให้มีวัดชุมนุมสงฆ์เป็นประธานวัดเดียว
จึงจะเข้ากับตำนานปาวปาเลโดยกโดยสมบูรณ์ เพราะวัด
ชุมนุมสงฆ์ เท่าที่ทราบ ก็เห็นจะมีแต่ใน จัพรรณบุรี วัดเดียว
และเพราะเหตุนี้เองจึงมี ผู้ลงความเห็นกันว่า บริเวณที่สร้าง
พระโตเดิมคงเป็นเพียงพุทธาวาส ไม่มีพระสงฆ์อยู่เลย มี
แต่พระพุทธรูปประทับนั่ง ซึ่งในชนแรกอาจเป็นกลางแจ้ง
แล้วต่อมาสร้างเป็นมณฑป และเป็นวิหารตามกำลังแห่ง
ความศรัทธา เหตุนี้จึงไม่มีพัทธสีมา

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วัดป่าคงเป็นมิ่งขวัญของ
จุพรรณอยู่ รวมทั้งราษฎรในจังหวัดใกล้เคียง ปราภย

ในนิราศสุนทรภู่ซึ่งหลบขอกบวชในสมัยรัชกาลที่ ๓ เสด็จ
 ราชย์และเสวยมาหาแร่ถึงสุพรรณ ปรากฏตามโคลง
 นิราศสุพรรณ ซึ่งคาดกันว่าแต่งใน พ.ศ. ๒๓๘๔ กล่าวถึง
 พระป่าเถ่โดยกวีดังนี้

นอนกางข้างกิ่งถัด	วัดตะไกร
กรืนรุ่งมั่งเดินไพร	พรุ่งพรอม
ไหวพระป่าเถ่โดยก	รุ่มร่า ชนเอย
รุมรอบขอบเขื่อนลอม	สร้างไม้ไพรหมม

น้อยน้อยพลอดชามช	ชมไพร
กรรมกรรมเพิกษาไสว	แวนแวน
ผลดอกออกผลใบ	ระบัดชน รื่นเอย
รอกกรรแต่แกลเหลน	โอดเตนแผ่นผของ

แจ้วแจ้วจกระจันจ	จับใจ
หรงหรงเรอไร	ร่ำร้อง
แซงแซวส่งเสียงไส	ทราบโศด
แหงนงนงกนุขนอง	จ่ม นมเนอนวลนาง

ก็กลับมาแล้ว

กาหลง

หอมชื่นกลิ่นดวนดง

ดอกกระย้า

สายหยุดพุดทิวชาติทรง

เสาวรส สดเออ

หม่นหม่นร่มเก็บแก้ว

สนุกโอบโอบอิง

แม้โคลงสุนทรภู่จะเขียนเอกเป็นโท เพื่อให้ถูกต้อง

ตามลักษณะโคลงก็ตาม หากได้ทำให้เราเห็นภาพชัดว่า

สมัยนั้นเป็นอย่างอื่นไปได้ไหม นอกจากเป็นทวนรมย์ดั่งกับ

เป็นอดีตจริง ๆ และอีกตอนหนึ่งดังนี้

ชนโขดโบสถ์เก่ากับ

กราบขอล

พระป่าเลไลยก์ยล

อย่างขม

ขอรกรย้อนนบแทน

บงกช แก้วเออ

ปลั่งเปล่งเพ่งพิศพรหม

พระหน้แดงองค์

เห็นรูปผชาติบาง

บูชา

นิกพระเสด็จมา

ยับยั้ง

ช่างเผือกเลอกลสมอเวา

ถวายเป็น ไกลเษ

ถึงเผือกเลอกลสมทง

กิ่งไม้ไหวถวายเป็น

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๗ ได้มีนิพนธ์ คิษย์สุนทรภู่ได้มา

เก็บอากรที่สุพรรณ ได้เขียนนิราศสุพรรณไว้ก่อนข้าง

พิศดาร ทศกัณฐ์กับวัดป่า มดง

สังเกตดูหัวองค์การงสันฐาน

สูงประมาณเจ็ดวาสารุสะ

ฝ่าผนังทั้งผดขรุขระ

เอาปูนปะปิดไว้เพื่อไ้การ

พระวัดป่าเลไลยก์นั้นใครสร้าง

ดูลคร่างโรยราเก่าสงสาร

เป็นพระบนบดทองของบุราณ

เกินจะนานหนักหนาถาวรอภัย

พระบาทพาพาชายทะเลชายหัก

วงหักตรงทองหมองไม่ผ่องศรี

หอยพระซงลงเรียบระเบียด

แล้วกมลงซางซางละตัว

ซางหมอบมวนงวงจวบอยู่

ถึงกษรวงผงขนท่วมหัว

พระหลังคากันน้ำกลัว

ฝนกรรวดอาบเป็นกราบไกล

ในสมัยนั้นถึงและข้างว่ากันว่าเป็นทองแดง ภายหลัง
หายไป จึงต้องทำเป็นรูปปูนปั้นติดเต้าพระวิหารเต้าตะตัว
อย่างทเห็นในปัจจุบัน คราวสมัยนั้นไปนมวัดป่ายังมีเลข
วัดอยู่ ตั้งนิราศว่า

พวกข้าพระวัดนิกมอย
ไม่เหลียวดูพระบังไปข้างไหน
จนวัดวารกรออกบ่อไป
ไม่มีใครตากตางจิ้งรังไร
โลกกระสุนมุดมากเหมือนขวกทง
หยอกผู้หญิงร้องกรดเสียงหวดไว
มันเฝ้าเอาเลขวัดมามัดโบย
ไม่เห็นโกยเก็บจกรันในการบุญ

ด้วยความตักตักในคราวมีงานประจำขึ้นไม่แพ้
ต้มย้านางพิม เทาหัดต้มย้านมไปเห็นในเดือน ๓๒ ต้มย้านดงน

แล้วไหว้พระวัดบ้านำสนก
ทักความทุกข์ร้อนทอดก้อยปลดเปลื้อง
มาประชุมกันทั่วเวกรวเมอง
ดูแน่นเนืองแน่นน้ำออกคล้ำไป

เดือนสิบสองเจ็ดคำเศษสำเนียง
มาพร้อมเพรียงประทับท่าเลขอาศัย
เป็นพวกพวกหญิงชายสบายใจ
ไม่มกซ์แหว่พ่นพวกคนทะเล

กรีนกลีบคำยาแสงพระสุริย์ศรี
 ทวณารรองเพลงวังเวงหวาน
 วิเวกโหวโหยให้อาลัยลาน
 เสี่ยงประสานแข่งแซ่ร้องแก้กา
 บางรองส่งปาทาษระนาดจอม
 เสี่ยงหนอดหน่องโหม่งแทงเพลงขบขัน
 มโหรีเรอเยอจ๋าครัน
 ทังโอดพันไ้ไรระเสนามะนวล
 อักคองหน่ง.....

กรีนรุ่งแจ้งแสงทองขนส่องผา
 ต่างต้นตาแต่งตัวอวดกันกวาดขัน
 เป้นวันพระแปดคำทศักญ
 บางจัดสรรักเครื่องบุชาวบรรดา
 ขวามักเลงนาวาแล้วกลาเกลื่อน
 ออกกล่มเกลื่อนซัดเขยัคกันเสียดสี
 อกทกกกกองทองนที
 จำเพาะมีล้าคล่องล่องเข้าไป
 กระทั่งถึงวัดป่าพระอาวาส
 ประชาชาติมีจิตคิดเลื่อมใส

เอาอุปเท่ห์แบบยุคสมัย
 กัดใจบ๊องบ๊องมันส์การ
 ทั้งหนุ่มสาวเต่าแก่ออกแอ๊ด
 กรันถึงวัดเข้าไปในวิหาร
 ต่างเคารพประณมแล้วกับกราบ
 บ้างอธิฐานตามใจใจไปเอง

ภาพ ใน นิราศเสมียน มี คง เป็น ของ แม่จก ดำ หรับ
 บัจุบัน แต่ถ้าเราทราบความจริงว่าสมัยเมื่อยังไม่เชื่อน
 ไม่มประตุนา ถึงฤดูน้ำท่วมท้นบริเวณวัดป่า จึงไปโดย
 ทางเรือได้สะดวก และมีเรือจากจังหวัดใกล้เคียงมาในงาน
 น มีการแข่งเรือ มีการว่าเพลง และดนตรีนานหลายอย่าง
 บคนเครื่องกลทาทนาทแทนเรือพายเดี่ยว ชายังมรดยนต์
 วยอก ด้ภาพทพงเห็นคงทปรากฏในนิราศจึงหมดไป

ด้ภาพพระโตคงอยู่ในด้ภาพชำรุดเรื่อย จนกระทั่ง
 พระจอมเกล้าสมัยยังเป็นพระภิกษุ ด้ด้จขตงค์ไปนมัสการ
 พระและปฐนียสถาน ตาม จังหวัด ต่าง ๆ มาถึง ด้พวรรณ ก็คง
 ำพงเหมือนทเสมียนมีรำพงไว้ในนิราศว่า “ถ้าเรามีว่าสนา
 จะมาด้ร้าง มิให้ร้างรกเรื้อจะเกอูกุด้” เป็นแน่ ฉะนั้นพอ

รัชกาลที่ ๓ ได้เสด็จสวรรคต พระองค์เสด็จราชสมบัติแล้ว ทราบ
ข่าวว่าฟ้าผ่าวิหารพระโตจนช่อหลอดกระเด็นไป ต้องค์พระ
มิได้เป็นอันตรายอย่างใด จึงโปรดให้เจ้าพระยาจักร
บดินทร์ ซึ่งเป็นแม่กองคนสำคัญในการบูรณะวัดต่างๆ
ในประเทศไทยสมัยนั้นมาดำเนินการซ่อมแซม ได้กระทำกัน
เป็นการใหญ่โตมาก เพราะต้องใช้ช่างเป็นจำนวนมากมาย
รายการการใช้ช่างมีบันทึกไว้เคยเห็นได้กรอบบไว้ในพระวิหาร
และการซ่อมครุฑบนพระอาจารย์เก่า วัดประตู่दार รวมมีอ
คัยยยาแข็งแรง

การ บูรณะ ครั้ง นั้น เป็น เหตุ ให้ มี ตระ มหาว มง กุญ
ฉัญญลักษณะของรัชกาลที่ ๕ ปรากฏที่หน้าบรรณพระวิหาร
จนบคน

นอกจากรัชกาลที่ ๕ เสด็จมานมัสการดังกล่าวแล้ว
ต่อมารัชกาลที่ ๕ ก็เสด็จมานมัสการพระโตอีก มีการแจก
เหรียญ แต่ไม่มีหลักฐานเหลือเลย คงมีแต่ข้อความใน
จารึกพระมิ่งลูกใหญ่ในวิหารนั้นว่า พระองค์ได้ทรง
ริเริ่ม ในการ ห่อระฆัง ร่วมกับ ชาวบ้าน สมัยนั้น หลายท่าน
เมื่อเข้าไปในวิหารแล้ว ควรไปอ่านข้อความที่จารึกใน
ระฆังดังกล่าว

รัชกาลที่ ๖ ก็เสด็จมา นมัสการ พระบรมมหาราชวัง
อินทรีศักดิ์ และเพราะการเสด็จครั้งนี้ ต่อมาจึงโปรดให้
ยกฐานะวัดป่าเป็นพระอารามหลวง ตั้งแต่วันที่ ๒๓ เมษายน
๒๔๖๒ และเป็นพระอารามหลวงแห่งเดียวในสุพรรณ

รัชกาลปัจจุบันและสมเด็จพระบรมราชชนนี ก็เสด็จ
มานมัสการ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๘๘ และเมื่อ ๑๖
จอมพล ๑. มาสุพรรณคราวเปิดอนุสาวรีย์พระยาเพชร
ที่โรงพยาบาลนั้น ได้วางโครงการบูรณะวัดป่าเป็นการใหญ่
ถึงกับส่งนายช่างมาสำรวจ แต่บัดนี้เข้าใจว่าโครงการนั้น
เป็นวิมานในอากาศเสียแล้ว

พิมพ์ใหญ่

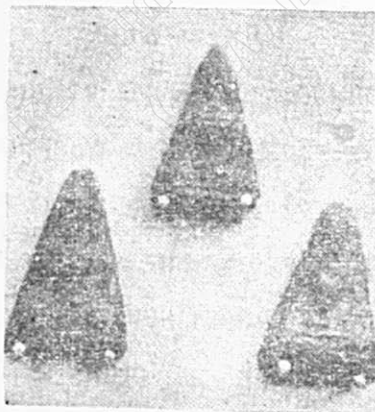


ด้านหลัง



ด้านหน้า

พิมพ์กลาง



มุมขอคชนิดต่าง ๆ



ขอคเสมอ

พระนางสุพรรณ

ในการที่จะสังเกต พระนางสุพรรณ นั้นเราอาจแบ่ง
หลักเกณฑ์ได้มากมาย เช่นสังเกตแต่ลักษณะส่วนน้อยไป
หาส่วนใหญ่ คือเริ่มแต่ลักษณะกรอว่าเป็นส่วนเหลี่ยม
หน้าจั่ว แต่มุมยอดนั้นบางองค์ก็ปลายตัด บางองค์ก็ไม่มี
มุมยอดทศตันมกัตตเฉียง และเอาเป็นยุติไม่ได้ว่าเฉียงไป
ทางด้านใดของมุมยอด เพราะมีทั้งสองอย่าง และการตัด
ให้เฉียงนกกงมมากน้อยกันไปตามอริยาสัย

ลักษณะองค์พระเป็นแบบสมัยอุทอง หรืออยุธยา
ตอนต้นโดยไม่ต้องสงสัย ดังจะเห็นได้จากลักษณะดังนี้

๑. ทรวดทรงองค์พระขาวชลุต เหมือนกับพระบูชา
ที่ได้จากกรต่าง ๆ ของสุพรรณ โดยทั่วไป รวมทั้งพระพิมพ์
และพระเครื่องแบบอื่น ๆ มักมีองค์พระชลุต ๆ ทั้งสิ้น เช่น
พระเครื่องที่ได้จากวัดพระรูปกัถ ได้จากวัดพระศรีรัตน
มหาธาตุกัถ ได้จากวัดขุนนมสังกัถ ไม่ว่าจะเป็นแบบอื่น



พระเนื้อชิน ได้จากกรุต่างๆ ในสุพรรณบุรี

หรือนาง ลักษณะชดุดานทำให้เห็นความแตกต่างกับพระบูชา
และ พระเครื่อง ของ ทาง กำแพงเพชร ซึ่งเท่าที่เห็น นามก็มี
ทรวดทรงเตี้ยๆ ขอให้ท่านเทียบและสังเกตองค์พระจาก
ชุมจิก ชุมโพธิ์ ชุมระวังและชนแดนทางที่เป็นเนินชัน ดิน
ผิง และพระชนแดนที่เรียกว่าชนแดนบ้านกร่าง

๒. พระเกตุมาลากลม ท่านคงได้พบกับพระบูชา
คือ ช่อนแก้ว ๓ ชิ้น

๓. พระเศียรใหญ่ คือส่วนบนของพระเศียรใหญ่
กว่าส่วนคาง อันเป็นลักษณะของอุทงหรืออุทธยาตอนต้น
แตกต่างไปจากพระสมัย์สุโขทัย

๔. พระกรรณ หย่อนยาวอย่างผิดสังเกต และ
โดยที่ค่อนข้างจะกางออกไปอย่าง ผิดปกติเอง พวกเราเคย
เรียกกันเสียๆว่า “หูญาย” ก็มี “หูแพะ” ก็มี บาง
ท่านแถม “หูช้าง” ไปก็มี ลักษณะของพระกรรณ บาง
พิมพ์ก็เป็นเส้นดิ่งตรงกลางลงมา บางพิมพ์ก็เฉียงไปจากเศียร
เกือบ ๔๐-๕๐ องศา

๕. พระนาสิก ฐานและโค้งขึ้นเป็นรูปชัดเจน แต่
บางองค์ไม่อาจสังเกตได้เพราะสึกหรอเสีย

๖. แบบหน้า มีหลายแบบด้วยกัน เช่นที่เรียกว่า หน้าแก่มาก แก่น้อย หน้าหนุ่ม อันเป็นลักษณะของพระ ด้มัยอยุธยาตอนต้นหรือต่อทอง ซึ่งแสดงถึงความเคร่งเครียด และมีตะบะ และโดยที่พระด้มัยนิยมทำตามแบบขอมซึ่ง ส่วนมากเป็นแบบที่เคร่งเครียดหรือหน้าตุ๋ๆ และโดยที่ขอม นิยมสร้างให้มีลักษณะใกล้เคียงคนมากที่สุด จึงมีการ แล่งร่องรอยของความแก่ในพระบูชาและ พระเครื่องไทยก็ ดำเนินรอยตามไปด้วย

๗. พระสอ ขององค์พระปกติไม่ปรากฏ แต่อาจ ดึงได้มาจากช่วง ความ ยาว ของ พระหนุ กับ พระอังสาว่า พระค้อยาวเกือบครึ่งหนึ่งของพระกรรณ

๘. พระอุระ หนุนแขนขึ้นมา ทำนองเดียวกับ พระตาเถรและ พระพิมพ์พระเครื่องแบบอื่นๆ ของสุพรรณ และมอญแห่งทางล้านช้างขวาเพื่อให้สวยงามนั่นเอง จึง เกิดเป็นลักษณะพิเศษเห็นเด่นชัดอย่างที่ท่านเรียกว่าอก “หัวช้าง” ซึ่งในการทำของเทียมนั้นมักสังเกตได้ตรงพระ ุระที่เกยขึ้น โดยที่ส่วนโค้งงอผิดสังเกตจากของจริง

๙. บั้นเอวและท้อง แม้พระอุระจะใหญ่หนุนแต่พระ ุทรกลับเล็กและแฟบรัดกว้อย่างเห็นเด่น

๑๐. พระพาหา พระพาหาทั้งสองวางอย่างปาง
มารวิชัย พระพาหาซ้าย อาจแบ่งได้เป็นสามโค้งคือก่อน
บนหักตรงข้อศอกก่อนต้นแขนหักราว ๔๕ องศา ก่อน
พระหัตถ์หักราว ๗๐-๘๐ องศา ความยาวของพระหัตถ์
ยาวมากกว่าก่อนต้นแขน และยาวกว่าบนพระอุทรหรือทรวงอก
ดังกล่าวแล้ว

ช่วงพระพาหาขวา กางมากกว่าพระพาหาซ้ายเล็กน้อยหรือเรียกง่าย ๆ ว่าข้อศอกกางมากกว่าพระอุทร เรื่อง
ลักษณะต่าง ๆ ของพระพาหามิถึงจะชัดเจนนักยากที่จะเข้าใจ
ได้ง่าย ๆ นอกจากดูภาพประกอบด้วย

๑๑. พระหัตถ์ซ้ายและขวา ย่อมมีลักษณะใหญ่
ตามแบบ ของ สัมมยชยชยา ตอนต้น หรือ อุททอง อย่างชัดเจน
ท่านองเคยดูกับพระดาเจือ แล้วพระหัตถ์ของพระดาเจือ
ทำแม่พิมพ์ได้ละเอียดกว่า จึงเห็นพระหัตถ์ทั้ง ๔ อย่าง
ชัดเจน แต่แม่พิมพ์ของพระนางสุพรรณจะมีลักษณะละเอียด
เพียงไรนั้นผู้เขียนไม่เคยพบ พระนางสุพรรณเองก็ไม่ได้ชัดเจน
เลย แม้ไม่ชัดก็เห็นลักษณะกว้างเป็นลักษณะนิ้วใหญ่และ
กางออก และการวาดพระหัตถ์ขวามิยาวสุดพระขานู
(เข้า)

๑๒. ลักษณะชอบ มีรอยเส้นดอกลดตามแบบ
มาตรฐานของการสร้าง พระเครื่องสมัยโบราณ ทุกประการ
แต่เรื่องทำนองนี้เกี่ยวกับความชำนาญของผู้คิด อยุ่เหมือน
กัน จะเอาเป็นยุติว่าต้องมียอยเส้นดอกมากน้อยเพียงใดนั้น
ยากมาก เป็นเพียงส่วนประกอบและไว้อวดกันว่าของใคร
สวยงามกว่ากันเท่านั้น

๑๓. ลักษณะด้านหลัง เทาเทเห็นมามากเรียบกม
แอ่นตรงกลางเล็กน้อยแต่ไม่มากผิดสังเกต เทาเทเห็นถก
เสียจนไม่ปรากฏรอยพิมพ์มอกม เป็นลายพิมพ์หัวแม่มือ
เข้าใจว่าชวา เป็นรอยกันหอย ตายเส้นชัดเจนนิด เทาเทเห็น
มาของท่านอาจารย์บุญ คมวงศ์ วัดทุ่ง ชัดเจนมากเพราะเป็น
พระพิมพ์ขนาดใหญ่ ส่วนของคุนประมอดโพธิ์พระยานน
เป็นขนาดกลางจึงไม่ชัด และเห็นพิมพ์มอกไม่ใหญ่เท่าของ
ท่านอาจารย์บุญ แต่จะเป็นลายพิมพ์มอกของคณฯเดียว
หรือหลายคณนนั้นยากที่จะยืนยัน เพราะได้เห็นน้อย และคนละ
คราว ในเรื่องลายพิมพ์มอกของคพระผดู่พรรัตนแทบ
จะกล่าว ยืนยันได้เลย ว่าผู้สร้างต้อง ทำด้วย ความ ปราณีต
จริง ๆ เพื่อโชว์และเพื่อให้เกิดความศรัทธาแก่ผู้จะนำไปใช้
จึงได้จารึกข้อความเรื่องถดลายพิมพ์ มอกแจ้งไว้ ด้านทอง
คมชัดด้วย

๑๔. พระองค์ทรงตรัสถามกับ เทพที่เคยเห็นมาเป็นสัตว์
หรือผ่น้อยมีคนมากกว่าจึงทำให้ดูหยาบไปบ้าง ซึ่งมาก
สีแดง เนื้อผ่นมีความมากก็ยอมเป็นสัตว์จากนั้นสัตว์ที่เห็น
เขียว ทำนองเดียวกับ พระดำพนเขียว หรือ ที่นิยมเรียกกัน
อย่างภาษาทางเหนือว่าส้มอย่นกม เข้าใจว่าอาจมีแรชาตุที่
เราเรียกกันว่าใบชม หรือแกวแกวก็มีอยู่ตามดงกรังไข่เป็น
ส่วนหนึ่งในการ ทำขีเม้นต์คงจะจึงทำให้เนื้อแกวทำนองเดียวกับ
กับพระดำพรำรอบ หรือมากไรนัต ปลายชมพู ที่ส่วนมาก
มักมีส้มอย่นหรือส้มเขียว ส่วนหนึ่งค่านนี้ไม่ต้องสงสัยเลยต้อง
เป็นผ่นใบลานงออักขระเผ่าแน่นอน แม้จะเคยเห็นดีพระมา
หลายสีแล้วก็ตาม (สีเขียวเห็นของคุณชูศักดิ์ สีดำเห็นของ
หมอเดิม ส้มอย่นเห็นของผ่นจตุการ โรงไฟฟ้าโพธิ์พระยา
เป็นต้น) หากจะคิดว่าทำไมหนอจึงมีสีหลายสีมากไปกว่าที่
แจ้งไว้ในตำนานทองว่า “สีตามหนึ่งแดงสีตามหนึ่งดำ”

หมายเหตุ พระแบบภาพสุพรรณนั้นเขียนเคยเห็นชนิดจีน
เงิน และชนิดจีนตะกั่วสีนิลแดงซึ่งชัดเจน
มาก ส่วนชนิดเล็กนั้นว่า กันว่าได้จากกรุ
“คอนเจดีย์”

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในพระบรมราชูปถัมภ์



เปิดกรุขุนแผน

๔๖๔

ก่อนมีการเปิดกรุพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
สุพรรณบุรี ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ นั้น ใครก็กล่าวขวัญกันถึงแต่
พระเครื่องรางที่กรุวัดหลายชุมพลกันเท่งนน เป็นเช่น
เพราะพระเครื่องราง ที่ได้จากกรุวัด มีความ แข็ง แกร่ง และ
เบรเกดเจอลอกันโดยทั่วไปว่าเบรเกดอยู่ยงคงกระพัน พระ
เครื่องรางวัดน่านพระเดิมแก่เขาใจว่าสมว่าน และแร่ต่าง ๆ
รวมทั้งแร่เหล็กและขี้ผึ้ง ซึ่งในปัจจุบันเป็นส่วนผสมของปูน
ซึ่งเหมือนอย่างหนึ่งจึงทำให้แกร่งและมัสกลาย ๆ หิน เบรเกด
การสะสม เครื่องลายครามกัน เป็น การใหญ่ ถึงกับ ตั้งมาจาก
ประเทศจีน และมีชุดหนึ่งเรียกว่าเครื่องลายครามชุดกิมตัง

เกษขนาบนามพระกรรณรังวัดนว่าชุด “กิมตัง” ไปด้วย ซึ่ง
 บางท่านว่ามีเพียง ๔ องค์ คือพระสักร มอญแปลง นาคปรก
 ประการอบ แต่บางท่านก็ว่ามี ๕ องค์คือ เพิ่มกุมารทองเข้า
 ไปด้วย เกษมีการประกวดพระที่สุพรรณกรครั้งหนึ่ง ปรากฏว่า
 ชุดของ นายสอาด ชีรนุช ได้รับรางวัล แต่ไม่มี พระที่ เรียกว่า
 กุมารทองรวมเข้าไปด้วย อย่างไรก็ตามบางท่านยังมีความเห็น
 ต่อไปอีกว่า พระแบบวัดหลายชมพลนยังแบ่งเป็นชุดเล็กมี ๔
 องค์ และโดยที่พระวัดนยังมอญตามวัดอื่น ๆ อีก เช่นวัดพระ
 รูป วัดละกร วัดแก วัดช่องลม วัดพระจีน (น่าจะเป็นวัด
 ประแจเงิน) จึงมีหลายเนื้อหลายขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน
 ไปบ้าง เมื่อเปิดกรุวัดพระศรีรัตนมหาธาตุแล้ว จึงมีการแบ่ง
 ชุดใหญ่โดยเพิ่มพระ อย่างอื่นแบบ ๘ แบบ เรียกว่า กิมตังชุด
 ใหญ่และกำหนดเอาพระดังต่อไปนี้คือ พระสักร มอญแปลง
 นาคปรก ประการอบ กุมารทอง ขุนแผน ทลาขงาม ขุนไกร
 และพระท้าวหา

ลักษณะของพระชุดกิมตัง มีลักษณะเหมือนกันอย่าง
 หนึ่งคือเป็นพระปางมารวิชัย (หรือที่เรียกกันอย่างผิดๆ
 ว่าสัตุ้มมาร) เว้นแต่พระนาคปรก องค์พระ เรียว ยาว ชลุด

ตามลักษณะทั่วไปของพระมหาหรรษาหรือพระเครื่องพระพิมพ์สมัย
อยุธยาตอนต้นทั้งด้าน หากจะเทียบกับลักษณะองค์พระแบบ
ต่างๆ ที่ได้จากกรุวัดราชบูรณะที่ยุชชยาแล้ว จะทำให้เข้าใจ
ได้ดีและลงความเห็นได้ว่าพระเหล่านี้สร้างในสมัยใดเสียกัน

สีของพระชุดนี้ เอาแน่ไม่ค่อยได้ อาจเป็นสีแดงแบบ
ดินเผากม สีดำกม แต่พบกันน้อย สีนวลหรือสีน้ำตาลแบบใบ
ทองแห้งกม สีเขียวอย่างสีหนกม บางองค์ยังใช้ถูกเขียวดี
ผิวนอกสีไปถึงเนื้อใน จะยิ่งปรากฏว่าเป็นสีเขียว เหมือนสี
เขียวของดินตาลทีเดียว

ลักษณะลายนวมอดหน้าหลัง พุคถึงลักษณะลายมือ
หักหลังองค์พระ ชุดกมดังแล้ว ดูจะเป็นการแต่งคง ศิลป์ไต่คง
งามอย่างจะไม่พบในพระจังหวัดอื่น ๆ ที่เดียว และตอนจะ
แกะออกจากพิมพ์นวมขวดยแบบอย่างเจตนาทรงร่องรอยไว้
ให้ปรากฏอยู่ด้วย กัดาก่อนนอกจากมีลายพิมพ์หัวแม่มืออยู่
ตรงกลาง และตรงริม ๆ องค์พระ ด้านหลังแล้ว ทิศานข้างกต
ด้านบนของกรอบวงกต ด้านล่างของกรอบพระกต มีกม
รอยหยิบ หรือรอยหยิกด้วยหัวแม่มือ และนิ้ว อื่น ๆ เป็นรอย
บุ่มปรากฏอยู่อย่างชัดเจนทุกชนิด

ลักษณะของพระสีกร องค์พระอยู่ในกรตบดมา
 เหลี่ยมเป็นเส้นด้ามองค์พระต้องเส้นหรือพุดง่ายๆว่าเป็นรูป
 เส้นด้ามเหลี่ยมต้องรูปซ้อนกันอยู่ ด้านทั้งต้องของด้าม
 เหลี่ยมหนากันราว ๓ มม. รูปวงนอกเป็นรูปสามเหลี่ยมก็
 ไม่เชิง เพราะด้านตงเป็นรูปรีๆเล็กน้อย บางแบบเป็นรูป
 ไข่รีๆก็มี ที่เรียกว่าสีกรเพราะที่แขนพระปางมารวิชัยนั้น
 ด้านละ ๒ แขนห่างกันโดยเป็นร่องอยู่ตรงกลางทั้งต้องแขน
 และร่องหนากันราว ๓ มม. ครึ่ง แขนทั้งต้นนั้นผุดอกแบบ
 เจตนาให้เป็นเช่นนั้น เพราะมีลักษณะเป็นรูปนูนขึ้นมาทางด้าน

ลักษณะของพระมอญแปลง กรอบนอกเป็นรูปวงรี
 รูปมะปราง องค์พระเมื่อเทียบกับวงกรอบแล้วออกจะใหญ่
 ไม่ได้สัดส่วนกันเลย ลักษณะองค์พระมีพระอรุณกว่าชนิด
 อื่นๆ ที่เอวหรือบนเอวขององค์พระมักได้กลิ่นเรียกว่าคอด
 แต่ไม่มากจนเกินไป

พระมอญแปลงนี้ บางแบบรูปวงกรอบ เป็นรูปคล้าย
 ผลมะม่วงอ่อนคือตรงปลายตอนบนจะงอนโค้ง ซึ่งเอาแน่ไม่
 ได้ว่าโค้งไปทางขวาหรือทางซ้ายเพราะมีทั้งสองอย่าง ตรง
 ปลาย ทว่าโค้งเหมือน ผลมะม่วงอ่อนนี้ บางที่เป็น รอยชน

คล้ายรูปสัตว์หลายชนิด ส่วนมาก ๔ ชนิด ทั้งกายและจิต
ของ วง กรอบ มักมี เม็ดกลม ๆ เป็น ลักษณะ ที่เรียกว่า เม็ด
ประจำวง ทำองค์พระด้านละ ๖ เม็ดจำนวนมาก อันที่จริง
พระมอญแปลง ต้องแบบนั้น แตกต่างกับ องค์พระ และลาย
ประดับ ไม่น่าจะเรียกชื่ออย่างเดียวกันเลย แต่ท่านก็เรียก
กันมาอย่างนั้นนานแล้วจนเป็นที่เข้าใจกันดี

ลักษณะพระนาคปรก เท่าที่เคยเห็นมามีหลายขนาด
กว่าชนิดอื่น ๆ เป็นรูปวงไข่ ๆ ก็มี เป็นรูปเหมือนไข่เต่าก็มี
ลักษณะองค์พระค่อนข้างหนา และเศียรนาคเข้าใจว่าเป็น
๘ เศียร แต่อย่างบางก็เคยเห็น บางแบบมีรอยกดด้านยอด
ของวงกรอบนอกเหนือไปจากมีรอยนวมอกกดด้านหลัง

ลักษณะพระประกำรอบ นอกจากองค์พระแล้วยังมี
วงกรอบชั้นใน ๒ ชั้นคือ ชั้นที่อยู่ห่างจากองค์พระ ๓ ถึง ๔
มม. นั้น แบ่ง เป็น สอง ตอนคือ วงกรอบรอบตอน พระเศียร
เกือบเป็นวงกลมคล้ายกับพนมหรือรัศมี และอีกตอนหนึ่ง
เป็นเส้นโค้งจากขั้วพระศอลงมาจรดฐานองค์พระ และต่อ
จากเส้นกรอบภายในออกไปเป็นจุดกลมๆที่เรียกว่าตุ้มประจำ
ตุ้มโดยรอบองค์พระ แต่ที่ฐานนั้นมีสองแถว ขนาดของ

ประจำโตขนาดลำคูนิดเล็ก บางแบบเป็นรูปเกือบกลมก็มี
ที่เคยเห็นเป็นชนิดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง ๓ นิ้ว

พระย่ง พระกุมารทอง รูปกรอบวงนอกเป็นรูปรี
ยาวแบบไข่เต่าทีเดียว แต่รูปองค์พระเกิดจากรอยเส้นทั้งมุม
และมุมชนมาทำให้เป็นเส้นย่นไขว้และตัดกันไปมา จึงเรียก
กันว่าพระย่ง และโดยที่รอยเช่นนี้เองจึงเลยเรียกกัน
ว่า กุมารทอง เพราะทำให้เห็น องค์พระ อย่างราง ๆ เมียง
กุมารทอง พระชนกเคยเห็นแต่ดินเผาเท่านั้น

ลักษณะของพระขุนไกร วงกรอบนอกเป็นรูปโค้งมน
แบบครอบแก้วของพระบูชา พื้นเรียบไม่มีลวดลายประกอบ
เหมือนพระพิมพ์อื่น ๆ ลักษณะองค์พระสูงประมาณนิ้ว
ครึ่ง ฐานกว้างราว ๑ นิ้วเศษ เป็นพระมารวิชัยขัดสมาธิ
หลอมน ๆ แบบพระกำแพงเพชร ป้ายพระไม่ดีเหมือนเด็ก
พระกรรมยาวลงมาระดับเดียวกับป้ายพระหลอ (กาง)
และค่อนข้างใหญ่เกือบเป็นลักษณะที่เรียกกันว่าหุ้แพะ องค์
พระนูนชัดเจน ไม่ปรากฏรอยสังขยา แต่การทาสีนั้น
อ่อนช้อยแทบไม่มีหมัก เป็นพระเหน็ดดินเผาละเอียดมาก

เคยเห็นทงทเป็นสัตว์คนเผ่าและสัตว์น้ำ เนื้อแข็งแกร่งมาก มีเมดต์
แรทเรียกว่าแรมเมดมะตามอย่างชัดเจนก็มี ไม่ชัดเจนก็มี

ลักษณะพระขุนแพน ๑๖๖ ทยมกันมากเป็นขุนแผนวัด
พระรูป อาจมีสัตว์คนเผ่า สัตว์ สัตว์ สัตว์ สัตว์ สัตว์
เป็นสัตว์คนเผ่ากับสัตว์คนเผ่าแยก องค์พระเป็นปางมารวิชัย
อยู่ในซุ้มเรือนแก้วอย่างหยาบ ไม่ละเอียดพิสดารเหมือนซุ้ม
รุ่นหลัง ๆ มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และโดยที่ด้านหลัง
ขององค์เป็นรูปหลังนูน จึงทำให้พระแบบนี้เป็นรูปคล้ายคิง
กับโซ่ผาซก เคยเรียกกันเสียว่าขุนแผนโซ่ผาซกก็เป็นอันเข้า
ใจได้ทันที บางองค์เนื้อละเอียด บางองค์เนื้อหยาบ และ
ลวดลายของวงกรอบก็แตกต่างกัน แต่ดูโดยผิวเผินแล้วใกล้เคียงกัน

ลักษณะพิเศษขององค์พระ ก็คือเป็น พระทรงเครื่อง
น้อยปรากฏที่เศียร ทพระพาหาขวาซ้าย มีพาหุรัดหรือกำไล
แขนเห็นได้ชัดเจน เฉพาะขนาดของพระศอ (คอ) นูนกว่าได้
ว่าเป็นเส้นเล็กเท่าเส้นด้ายขนาดเล็ก อันเป็นสัญลักษณ์
พิเศษที่นักทำพระรุ่นใหม่ทำโดยวิธีเอาของแท่งเป็นทกแบบ
ไม้อาจจะเสียนลายเส้นนี้ได้ ที่ฐานองค์พระมีชายผ้าที่พย
ห้อยยื่นออกมาคลุมฐานบัวพอเห็นได้ และได้ฐานบัวนั้นยังมี

รอยคุณหนูซึ่งคนทั่วไปเรียกกันว่ากุมารทอง เป็นรูปคนนอน
หงาย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ใช่รูปกุมารแน่นอน
เพราะขนาดของร่างกายได้ตั้งว่าเป็นร่างผู้ใหญ่ และเจตนา
ของผู้สร้างเดิม ก็อาจสร้างก่อนสมัยที่মনายชุนข้างขุนแผน
เกิดขึ้นก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกันค้นคว้าต่อไป
ว่าเป็นรูปของผู้สร้างเจตนาจะให้เป็นอย่างไหนแน่ ตามที่ค้น
บางท่านว่าเป็นลายกนกอย่างหนึ่ง บางท่านก็เชื่อว่าเป็น
กุมารทองดังกล่าวแล้ว แต่ผู้เขียนยังอยากจะเดาว่าเป็นภาพ
ศพ หรือชกนัยหนึ่งของผู้สร้างเจตนาให้เป็นเครื่องระลึกว่า
สังขารเป็นของไม่เที่ยงกระมัง แต่บางท่านก็มีความเห็นไป
อีกทางหนึ่งว่า ความจริงเป็นลายของບົວນนเอง แต่ทว่าแบบ
เลอะเลือนไปจึงทำให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นไปได้ และเพราะ
เหตุที่เข้าใจกันว่าเป็นกุมารทองนี้เองบรรดาพระเกจิอาจารย์
รุ่นหลัง ๆ จึงสร้างพระขุนแผนไขผ้าซีกให้มีรูปกุมารทองอยู่
ใต้ฐานบวชอย่างชัดเจน จนเป็นที่สังเกตของผู้สนใจใน พระ
เครื่องแบบนี้ได้ทันทีว่าเป็นของใหม่หรือของเก่า

อนึ่งเห็นสมควรกล่าวเสียด้วยว่า บางองค์ที่ยังไม่
ดีก็อาจจะมองเห็นรอยพระนาภี (สะดือ) เป็นรูปกลมโป่ง
ไปได้อย่างชัดเจนทีเดียว .

ลักษณะของพระพลางาม ลักษณะเรือนแก้วคล้าย
 คลังกัน ต้องค้ำ พระปางมารวิชัย^๕ นน เด็กเรียว ชลุดกว่า พระ
 ชุนแผนขนาดที่เรียก ได้ว่า ความยาว ของพระเศียร กับลำตัว
 ยาวเกือบเท่ากัน การทงพระพาหาขวาซ้ายก็เกือบเป็นเส้น
 ตงฉาก ที่ฐานไม่เห็นบัวแต่กลับปรากฏเส้นซ้อนกันเป็น
 ชั้น ๆ เข้าใจว่าคงเป็นฐาน หรือแท่น รองรับองค์ พระเท่านั้น
 ฉายนูนที่เข้าใจว่าเป็นกมรทอง ดังที่ปรากฏ ในพระชุนแผน
 ไม่มี และเพราะเหตุที่ขนาดองค์พระเล็กกว่าชุนแผน^๖ เอง
 ทำให้ท่านผู้ตั้งนามพระเรียกพระองค์นั้นว่าเป็นพลางามคือมี
 อากูได้ต่อจากชุนแผน^๗ เอง แบบนทาทิเห็นเป็นต้นเศ
 เท้านนเอง

ลักษณะของพระแบบพระพันวษา ทรวดทรงองค์
 พระชลุดแบบเดียวกับพระชุมโพ^๘ หรือชุมฉิมหรือชุมระฆัง
 เนอชน แต่เป็นพระด้นยาวราว ๓ นิ้วเศษ ด้นกว้างราว
 ๕ นิ้วครึ่งเศษอยู่ในชุมเรือนแก้ว แต่ตอนเบของบนมรูปนตร
 เทาทเห็นต้องชนท้านองเดียวกับพระกำแพงค้อก เห็นจะเป็น
 เพราะมีนตรปรากฏ^๙ เอง ท่านผู้รู้จักพระแบบนทาทิ
 พันวษาเสียเลย

นอกจาก ทักลาว มาแล้ว ชาวสุพรรณ ยังนิยม เรียก
พระพิมพ์ดินเผาอย่างบางอีกแบบหนึ่งพบเป็นจำนวนมากทั่ว
บ้าน กว้าง อำเภอ ศรีประจันต์ เป็นพระ ปาง มารวิชัย อยู่ใน
เรือนแก้วตลอดถายุนนเศวตวอแก้ว เป็นปางสมาธิ
เป็นพระเตยอกม คุกม และเมื่อเขาเรือนชานชานแผนเข้า
มาตงข้อจึงเรียกพระแบบนี้ไปต่าง ๆ กัน ชาวสุพรรณเรา
เรียกกันว่าพระชานแผนบ้านกว้างเตย ชนแผนบ้านกว้างคุ
แต่เรียกกันสั้น ๆ ว่า บ้านกว้างเตย บ้านกว้างคุ ทั้งปาง มาร
วิชัยและปางสมาธิ สำหรับชาวต่างจังหวัดกลับไปเรียกโดย
ถือเอา พระคุ เป็น คำคัญ เลย กำหนด ข้อเตยว่า พลายเพชร
พลายบัว ซึ่งเป็น เชือกคี่ ของ ชนแผน แต่เรียกกัน สั้น ๆ ว่า
พลายเตยพลายคุ มีทงขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก
และขนาดจิ๋ว

มาเถยสี คือสีดำ สดแดงดินเผา สีส้ม คือ สีส้มเผาไม่
ค่อยสุก สีฟ้าดินเผา และทอร่างด้วยชนหรือตะกอกมดินมี
แดงจับส่วอย่างมมาก แต่ไม่ใช่พระวัดบ้านกว้างเป็นพระวัด
พยุหะรามทั้งปางมารวิชัยและสมาธิทงขนาดเล็กและใหญ่

ลักษณะของพระบ้านกว้างหน้าถาวรปองคพระยังแตก
ต่างกันไปอีกมากมาย เช่นพระพักตรกลมเด่นเรียกกันว่า

หน้ายักษ์ และพระพักตร์รูปไข่ ที่เรียกว่า พระอุษายาตม์มัยตัน
หรือที่ชาวสุพรรณเรียกกันโดยทั่วๆ ไปว่าหน้าเทวดา พระ
เมาศิยาว พระกรรมนิยาคล้ายรอยเดิมมือหรือที่เรียกกัน
ทั่วๆ ไปว่าหูใบดี ท่านั่งขัดสมาธิส่วนมากเป็นแบบหลวมๆ
ไม่มีฐานบัวทองสีเงิน เว้นแต่ขนาดใหญ่บางแบบปรากฏว่ามี
ฐานบัวเป็นรูปกลีบบัวหงายเห็นได้ชัดเจน

สำหรับ ที่เป็นสีดำนบางท่านเรียกเป็นพิเศษว่าพระ
คะแนนไปกัม

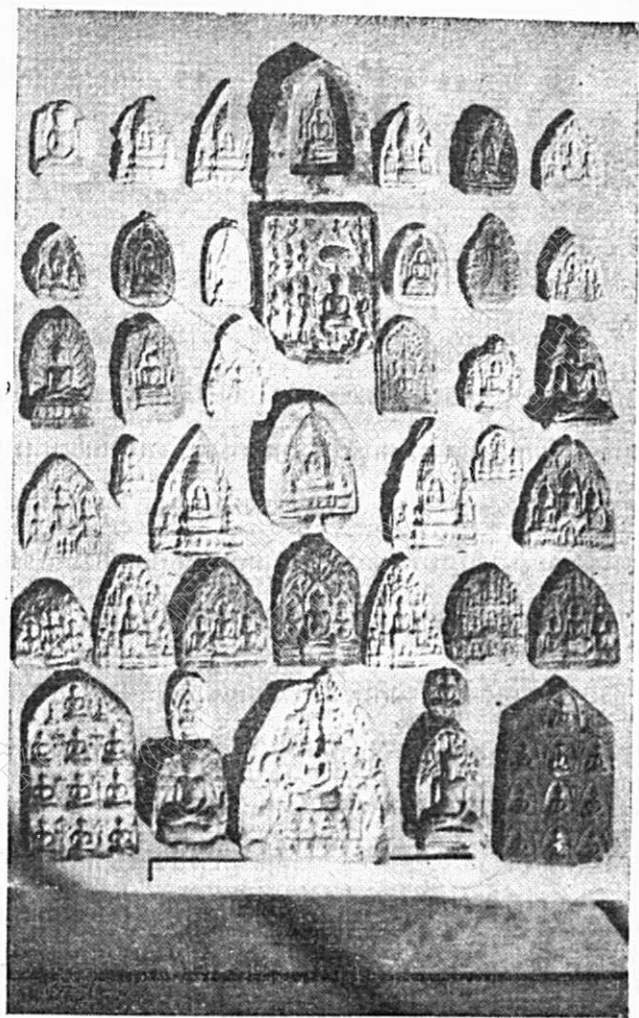
เนื่องจากเป็นพระแบบค่อนข้างบาง จึงมียอดคอกดัด
ปรากฏอย่างชัดเจน

ส่วนมากพระบ้านกร่างนั้น ค่อนข้างจะมีเนื้อหยาบ แม้
จะมีรอยกุดตาม บางองค์แต่ดูไม่ผิดกับเนื้อกระเบื้องดิน
เผาแบบกระเบื้องมุงหลังคาวัดทีเดียว

อนึ่งสำหรับพระบ้านกร่างนั้นบางท่านตั้งเป็นข้อตั้ง
เกตุว่าองค์พระทั้งสององค์นั้น มีขนาดไม่เท่ากันคือ องค์ที่อยู่
ทางด้านขวามีขนาดใหญ่กว่าองค์ที่อยู่ด้านซ้ายเล็กน้อย ต้อง
ตั้งเกตุจึงจะทราบได้ และเพราะเหตุนี้เองบางท่านเลยเหมา
เอาว่าเป็นพระทั้งสององค์คือถวายพระเนรศวรมหาราช และ

พระเอกาทศรถไปก็มี แต่จะอย่างไรก็ตามการสร้างพระ
คุณในกรุงจังหวัดอื่นๆ ก็มิใช่เป็นอันมาก เช่นที่จังหวัดกำแพง
เพชร ที่เรียกกันว่าพระต้องพี่น้องเป็นต้น

แต่เดิมนั้นเจ้ากันดารมุนีอยู่มากมาย จนพวกศิษย์วัดใช้
ร่อนลงนาเดินเสียกม เดินทอยกของเสียกม และนิยมกันมา
นานแล้ว ที่ปรากฏอภินิหารก็คือพระบ้านกว้างเดียว
ธมมาธิ ขนาดใหญ่ของนายบุรี พรหมลักขโณ นายอำเภอ
ศรีประจันต์ที่รถยนต์เครื่องดัดทำยคว่ำแล้วถูกใบพัดเรือพัด
อย่างแรงเหวี่ยงขาดไป แต่มิได้ระคายผิวหนังเลย



พระเนื้อดินเผา ได้จากกรุต่างๆ ในสุพรรณบุรี

“ ถ้ำเสือ ”



พระถ้ำเสือ เป็นเนินดินเผา ปางมารวิชัยขัดสมาธิราบ มีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดใหญ่ไป จนขนาดเล็กครึ่งเซนติเมตรก็มี แต่ขนาดครึ่งเซนติเมตรนั้น เทาที่เคยเห็นมาเป็นพระปางสมาธิทั้งสี่ ทรวดทรงและแบบองค์พระเห็นก็เข้าใจได้ทันทีว่าเป็นพระสมัขยธรรมาตอนต้น ก่อเศียรเกล้าผมมวย ๓ ชั้นก็มี สองชั้นก็มี แล้วแต่แบบแม่พิมพ์

ตามหลังขององค์พระโค้งเล็กน้อย ไม่เรียบร้อย และปรากฏเป็นรอยมือหยิบจากพิมพ์ ไม่มีเรือนแก้ว ประกอบ องค์พระ เป็นลักษณะนูนสูง พื้นเรียบ การแกะแม่พิมพ์ดูว่าละเอียดมาก โดยเฉพาะองค์ขนาดเล็กยาวราว ๑ นิ้ว ซึ่งพบอยู่มากมายนั้นจะเห็นผมมวย คอ นัยตาชัด แต่ทว่า พระหัตถ์ขวานั้น ชัดมาก ขนาดนับจำนวนนิ้ว ได้เลย สำหรับพระขนาดนมแม่พิมพ์มากมายประมาณว่าอย่างน้อย

ก่อกอบ ๒๐ พิมพ์ ตัวมากพระอรุณสูงเกล้าซ้ายลักษณะของ
เศียรช้าง

พระดาเถื่อนมทงทเป็นเนอแกร่งและยู่ เพราะเหตุ
ทพบทดาเถื่อทางตะวันตกเฉียงใต้ ของอำเภออยู่ ท้องจึงเรียก
กันว่าพระดาเถื่อ เนื่องจากมีขนาดต่าง ๆ กันจึงมีทานผู้
ขนานนามไปต่าง ๆ กันตามขนาด เช่นเถื่อเล็กบาง เหวอเถื่อ
บ้าง

พระดาเถื่อน เป็นทเถื่อลอกกันเินทางอยู่ยงคงกระ
พัน ถึงกับอาจซ้อผู้ใดทคดองยงมาแลดู เป็นททราบกันทอ
ไปในหมู่ชาวสุพรรณ บุคคลผู้หนึ่งขณะนัยกรบราชการอยู่
จึงขอปีศนาม และขณะนั้นปรากฏว่าเป็นทนิยมของต่าง
จังหวัดแล้ว

พระดาเถื่อนไม่มหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้สร้าง ฉะนั้น
ท่านผู้รบบางท่าน ก็เินมาให้ พงกฤษี หรือพระคงคทไปอยู่
ตามถาดารเขาสร้างเป็นจำนวนมาก ๆ แล้วเ็นชวนำไปหว่าน
ไ้ตามหัดบเขาบ้าง ตามถ่าบ้าง จึงไ้เป็นการประหลาด
อะไรที่เราจะพบพระ แบบนี้ ตามเขาต่าง ๆ ในบริเวณ ใกล้
เคียงกับเมืองอุททองเดิม เช่นที่เขาวงพาทย์ เขาพระ เขา
คีตลัก และเขอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงกับทกล่าวมาแล้ว

และโดยที่มณฑลนครชัยศรีคงกั้นจึงพากันเรียกพระแบบนั้นว่า
พระเถาเถาเหมือนแบบที่เคยได้จากเถาเถามาแล้ว ขณะนั้น
ปรากฏว่าคอนข้างจะหาของแทยักเสียแล้ว แต่เดิมพวกที่
ไปค้นหาตามซอกเขา และตามดินลูกรัง ใกล้เคียงๆ เขาจะพบกัน
เสมอๆ

บางท่านลง ความเห็นว่า พระแบบ เถาเถา อาจารย์
ธรรมโชติแห่งวัดเขาชน อ.เดิมบางนางบวช ซึ่งมีชื่อเสียง
โด่งดังในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเป็นอาจารย์ที่ให้เครื่องราง
ของขลังแก่ชาวบ้านบางระจันนั้น เห็นว่าน่าจะมีหลักฐาน
น้อย เพราะเมื่อเทียบอายุสมัยแบบพระที่ปรากฏว่าเป็นสมัย
อยุธยาตอนต้นอย่างหนึ่งและมีจำนวนมากมายหลายแห่งอีก
อย่างหนึ่ง ทั้งบริเวณที่พบพระเหล่านี้ก็อยู่ห่างไกลจากเขา
ชนอำเภอเดิมบางนางบวชมาก และบริเวณเขานั้นก็ไม่
ปรากฏความเคย จึงน่าจะไม่ใช่พระที่อาจารย์ธรรมโชติ
สร้างจนเป็นแน่





พระสุพรรณศอก หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า กำแพงศอก



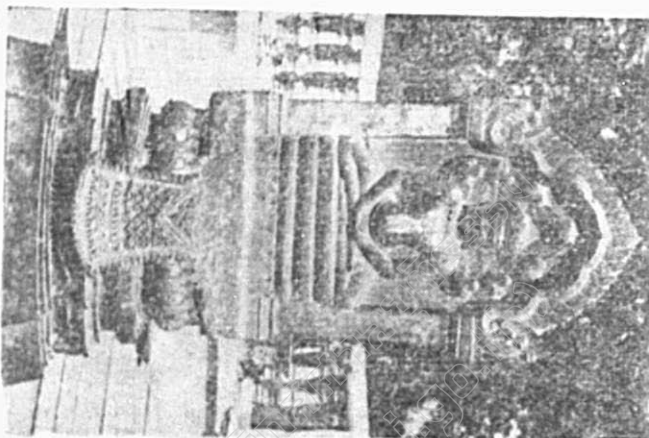
พระตำริดสมัขทวาราวดี



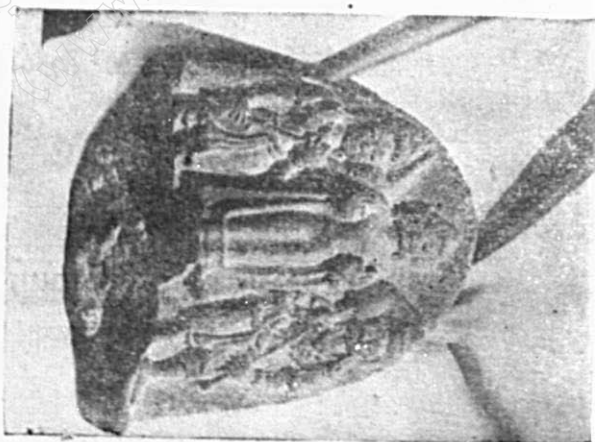
พระสำริด สมัยลพบุรี

ได้จากย่านวัดดำปะชีว

ด. พินารแดง อ. เมือง สุพรรณบุรี



พระศิวะเจ้าหลัก อุตสาหกรรณภูมิ



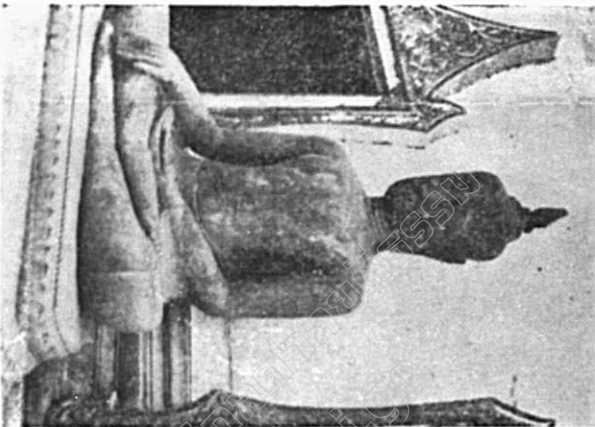
พระศิวะเจ้าหลัก ปางแสดงจากคาวตง
ได้จากโพธิพระยา

พระอุทอง แบบ ๑



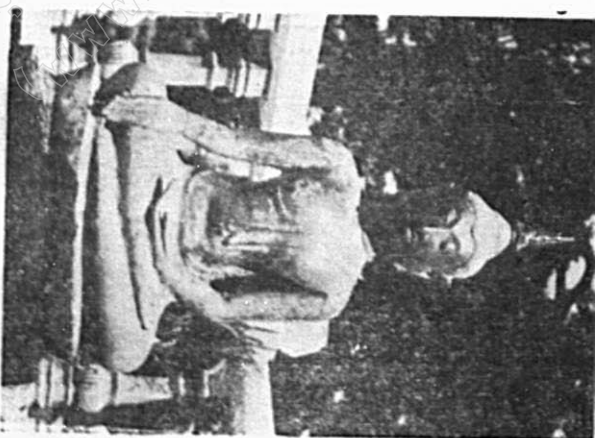
พระอุทอง แบบ ๒





พระสีลาทราขแดง

วัดมเหยงคณ์ ต.พรวณบุรี



พระสมณัยอู่ทอง แบบ ๓

ได้จากกรุวัดสุมนต์งาช้าง อ. เมือง ต.พรวณบุรี



9.

แบบอยุธยา

พระพุทธรูปที่ - ๑๐๐๐๐

พระหินทราย มีอยู่ทั่วไปในสุพรรณบุรี



พระมหากษัตริย์
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จฯ เสด็จพระราชดำเนิน
ทรงเปิดนิทรรศการ

ขอบพระคุณ

ก่อนหน้านั้นข้าราชการศาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ขอ
กราบขอบพระคุณรัฐบาลอันมี ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้กรุณาอนุมัติงบประมาณ
แผ่นดิน ให้ก่อสร้าง อาคาร ศาล จังหวัด และศาลแขวง
สุพรรณบุรีขึ้นใหม่ ให้สง่างามเป็นดั่งวัดอันทันสมัย และ
ขอกราบขอบพระคุณ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม ตลอดจนท่านปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง
และข้าราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งอาคารศาลใหม่
ด้วยความสามัคคีในระฤกท่ามตอราชการศาลยุติธรรม
เป็นอย่างดี

เมื่อในโอกาสประกอบพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดและ
ศาลแขวงสุพรรณบุรีในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕
ข้าพเจ้าและคณะผู้พิพากษาในจังหวัดนี้ ได้ปรึกษากันเองกัน
ว่าสมควรจะจัดทำหนังสือแจกเป็นบรรณาการแก่ทุกท่านที่มา

ระขอัญเชิญคุณพระพรรัตนตรัยและส
เทโลก โดยเคารพอย่างยิ่งคุณพระ

— ๑๕๒ —

ของจังหวัดสุพรรณบุรีอันชนชลดอนมในความก่เกิดสัทธิต ได้
โปรดดลบันดาลให้บรรดาผู้ออกนามมาตั้งกล่าวข้างต้น จง
ประสบแต่ความสุขความเจริญ และสัมฤทธิ์ผลในสิ่งทั้ง
ปรารถนาทุกประการ เทอญ.

ดำรง สุนทรวุฒิน ชลบุรี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสุพรรณบุรี



กำหนดการ

ประกอบพิธีเปิดมหากา

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี และศาลแขวงสุพรรณบุรี

วันศุกร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

-
- เวลา ๘.๐๐ น. ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี ประธานในพิธี
มาถึงประรำพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- เวลา ๘.๐๕ น. พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- เวลา ๘.๔๐ น. รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม รายงาน
การก่อสร้าง อาคารศาล จังหวัด สุพรรณบุรี
และศาลแขวงสุพรรณบุรี เสนอ ฯพณ ฯ
นายกรัฐมนตรี
- เวลา ๘.๕๐ น. ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี กล่าวตอบ แล้ว
เปิดพระกลุ่๒บาย พระสงฆ์สวดชัยมงคล
คาถา แตรวงบรรเลงเพลงมหาฤ๒กษ์ ๑ จบ

เสร็จแล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
เชิญ ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรีและแขกเข้า
เยี่ยมชมอาคารศาล

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์

เวลา ๑๒.๐๐ น. เชิญ ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี และ บรรดา
แขกรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๔.๐๐ น. รับประทานอาหาร ที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

เวลา ๒๐.๐๐ น. ชมการแสดงละครนอกของกรมศิลปากร

(การแต่งกาย—แต่งเครื่องแบบปกติ เครื่องแบบตรวจราชการ หรือสากลนิยม)

ท้ายเล่ม...

นางสาวเล่น ตัดสินใจว่า ต้องทำ
เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๕ ในเรื่อง ทะนัน
จึงไม่ได้ขอเขียนจากท่านผู้ใหญ่ โดยเฉพาะ
สำหรับงานนี้ ต้องใช้วิธี รวบรวม รวดเร็ว และ
เรียบร้อย ด้วยการจัดสรรเสียเอง เพราะจะ
ต้องรีบจัดทำต้นฉบับ และบล็อกภาพต่างๆ ส่ง
โรงพิมพ์ ซึ่งต้องใช้เวลามากหลายวัน ในกรณี
หากไม่ได้รับความร่วมมือจาก คุณชนะ อัครนิพัทธ์
แล้ว เป็นไม่ว่าทางจะเสร็จได้ทันเวลาเลย จะกัน
หากมีผิดพลาดบกพร่องประการใด หวังว่า
คงได้รับความเห็นใจ

ผู้จัดทำ

เรื่องในเล่ม



พระราชปราชญ์	หน้า ๑
ประวัติศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี	๕
ประวัติศาสตร์แขวงสุพรรณบุรี	๑๘
กำเนิดกรมเจ้าเมืองหน้าด่านจังหวัดสุพรรณบุรี	๒๒
ข้าราชการศาลจังหวัดสุพรรณบุรีสมัยปัจจุบัน	๒๕
ตำรวจในแผ่นดินสุโขทัย	๓๑
คำกล่าวรายงานในพิธีวางศิลาฤกษ์	๓๓
คำกล่าวตอบในพิธีวางศิลาฤกษ์	๓๙
เจ้าพ่อหลักเมือง	๔๑
ลำดับปวงตามพระบาทสมเด็จพระ	๖๒
ปวงพระบรมวงศานุวงศ์	๖๔
ลานทองจากสุพรรณ	๗๓
พระบันลือโลก	๘๗
พระมหาสุพรรณ	๑๑๕
เกิดกาชุนแก้ว	๑๒๗
“บ้านเกิด”	๑๔๐
อาบพระพุทธรูป	๑๕๑
กำหนดการประกอบพิธี	๑๕๔
ท้ายเล่ม	๑๕๖



สถานที่แสดงจิตต์แห่ง
สร้างปก